

הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין : 124731-2022)
ירושלים, כ"א בחשוון התשפ"ג
15 בנובמבר 2022

לכבוד
היועצים הפרלמנטריים

שלום רב,

הנדון: הליך הגשת הצעות חוק במערכת "סנהדרין"

עם תחילתה של כנסת חדשה אני מתכבדת לשוב ולהניח בפניכם את הכללים העיקריים לגבי הליך הגשת הצעות חוק לדיון מוקדם ("קריאה טרומית") על ידי חברי הכנסת במערכת "סנהדרין" (מערכת המחשוב המלווה את ההליכים הפרלמנטריים, ואת הליך החקיקה בפרט), כדלקמן:

1. **יצירת הצעת חוק חדשה בסנהדרין** תיעשה על ידי חברי הכנסת וצוותם בלבד. יש להקפיד על כתיבת הצעת החוק בתבנית החקיקה בהתאם לכללים ולהוסיף דברי הסבר המתארים בקצרה את מטרת ההצעה ופרטיה. אנא הימנעו משימוש בלשון פוגענית בדברי ההסבר.

2. **חתימות חברי הכנסת המציעים** (יוזמים ומצטרפים):

(א) יש להחתים את חברי הכנסת היוזמים והמצטרפים על דף החתימות שעליו מצוין שם הצעת החוק ומופיע המספר הפנימי של פריט הצעת החוק שנפתח.

(ב) יש לסרוק את דף החתימות בצבע בפורמט PDF ולצרפו לפריט הצעת החוק בסנהדרין כסוג מסמך "דף חתימות".

(ג) כשמצרפים את המסמך יש להקליד בשדה "שם המסמך" את השם "דף חתימות מקורי" ובמידור המסמך יש לבחור "משתמשי רשת הכנסת".

שימו לב – אי-הקפדה על הכללים (סריקה בצבע ועל בחירת המידור הנכון) עלולה לגרום לעיכוב בטיפול בהצעת החוק וקידומה על ידי מזכירות הכנסת במערכת סנהדרין.

(ד) אם יש כמה דפי חתימות, אנא סרקו אותם ביחד לקובץ אחד והעלו רק אותו לסנהדרין.

(ה) יש לשמור את דף החתימות המקורי ואת הצעת החוק לצורכי תיעוד.

(ו) את שמות חברי הכנסת – היוזמים והמצטרפים – יש להזין לפי הסדר הרצוי להופעת שמם (בין כיוזמים ובין כמצטרפים) ובהתאמה לדף החתימות (כלומר, מי שחתום כיוזם – שמו יוזן כיוזם, ומי שחתום כמצטרף – שמו יוזן כמצטרף; צריכה להיות התאמה בין מספר החתימות בדף למספר הח"כים היוזמים והמצטרפים שעודכנו בפריט הסנהדרין).

(ז) הזנת שמות חברי הכנסת המציעים בסנהדרין היא הקובעת, ולכן יש להקפיד להזין לפי הסדר שתוצו שיופיע על גבי ההצעה. אי-התאמה עלולה לגרום לעיכוב בטיפול בשל הצורך לבדוק מול צוותי חברי הכנסת מה הסדר המבוקש.

3. יש לקדם בסנהדרין את הצעת החוק למזכירות הכנסת.

4. מסלול מהיר לטיפול בהצעות חוק זהות להצעות חוק שהונחו בכנסת ה-24 או בכנסת הנוכחית :

- (א) בהגשת הצעת חוק זהה לחלוטין להצעת חוק קודמת שהונחה על שולחן הכנסת ה-24 או הכנסת הנוכחית, בלבד, יש לעדכן במסך יצירת הצעת החוק את השדה "זהה לקודמת".
- (ב) יובהר כי הצעת חוק דומה או זהה כמעט לחלוטין לא נחשבת הצעה זהה לחלוטין – אפילו אם יש הבדל במילה אחת. אנא הקפידו על הנחיות אלה אחרת לא נוכל לאפשר את המסלול המהיר אם יהיו טעויות רבות. כמו כן, יש אפשרות שגם הצעה זהה תיבדק על ידי הלשכה המשפטית אם עולות לגביה בעיות משפטיות כבדות משקל.
- (ג) עם פתיחת פריט סנהדרין יש להעתיק לקובץ ההצעה שמבקשים להגיש מחדש את הנוסח ששמור בהצעה הקודמת בסוג מסמך "הצעת חוק לדיון מוקדם – עותק להנחה". זהו הנוסח שאושר להנחה על ידי הלשכה המשפטית ונשיאות הכנסת, ושהונח בפועל על שולחן הכנסת(אין להעתיק את הנוסח מסוג המסמך "הצעת חוק לדיון מוקדם – מקור" שאינו הנוסח שאושר להנחה).
- (ד) יש להעתיק את המספר הפנימי שקיבלה ההצעה החדשה בסנהדרין על גבי טופס החתימות.
- (ה) יש להחתים את חברי הכנסת היוזמים והמצטרפים על דף החתימות כמקובל ולצרפו לפריט הסנהדרין כאמור בסעיף 2.
- (ו) בדברי ההסבר להצעת החוק יש לפרט את כל הצעות החוק, מהכנסת הנוכחית ומהכנסת הקודמת, שההצעה המוגשת זהה להן (בפורמט אחיד: **הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת ה-... על ידי חבר/ת/י הכנסת ואת מספרה (פ/מס' כנסת/מספר הצעה)**)).
- (ז) שימו לב – ככלל, הצעת החוק שעודכן לגביה שהיא זהה לקודמת לא תיבדק על ידי הלשכה המשפטית לקראת הנחתה על שולחן הכנסת, ולכן על הצעת חוק זו להיות זהה לחלוטין להצעה הקודמת שכבר נבדקה בעבר, הן בנוסח והן בדברי ההסבר (מלבד השורה שמפנה להצעות החוק הזהות הקודמות).
5. מזכירות הכנסת תטפל בהצעת החוק באופן דיגיטלי ותקדם אותה לטיפול הלשכה המשפטית בסנהדרין.
6. הלשכה המשפטית תטפל בהצעת החוק באופן דיגיטלי בסנהדרין. בסיום טיפול הלשכה המשפטית תשלח היועצת המשפטית לכנסת מייל למזכירות הכנסת בצירוף רשימת הצעות החוק שהוכנו להנחה על שולחן הכנסת לקראת ישיבת נשיאות הכנסת שמתקיימת לרוב בימי שני ב-12:00.
7. לתשומת לבכם, בחוברת "דפוסי חקיקה ותבניות חקיקה – הכנת הצעות חוק להנחה על שולחן הכנסת" (החוברת הסגולה) נכללות הנחיות והמלצות לעניין ניסוח הצעות חוק ודברי הסבר. לנוחיותכם, מצורף בזאת העתק של החוברת, העתקים פיזיים ניתן לקבל במחלקת נוסח החוק בלשכה המשפטית.
8. כמו כן, מצורפת למכתבי מצגת הדרכה בנושא יצירת הצעות חוק ותבנית החקיקה, לשימושכם. בשבועות הקרובים נקיים עבורכם מפגש להדרכה בלשכה המשפטית בנושא הצעות חוק לדיון המוקדם. היועצים המשפטיים, צוותי הלשכה המשפטית של הכנסת ואנוכי עומדים לרשותכם בכל שאלה.

בכבוד רב,

שגית אפיק

העתק:

חבר הכנסת מיקי לוי, יושב ראש הכנסת
חברי הכנסת
מר גיל סגל, מנכ"ל הכנסת
מר דן מרזוק, מזכיר הכנסת
היועצים המשפטיים לוועדות הכנסת

הכנסת
הלשכה המשפטית

פברואר 2018
שבט התשע"ח

דפוסי חקיקה ותבניות חקיקה

הכנת הצעות חוק

להנחה על שולחן הכנסת

תוכן עניינים

1	הליך החקיקה - הצעת חוק פרטית - תרשים זרימה.....
3	דוגמאות.....
	.
4	הצעת חוק לדיון מוקדם.....
6	חוק המתקן חוק רגיל.....
8	חוק המתקן חוק יסוד.....
9	חוק חדש.....
12	מדריך להקלדה בתבניות חקיקה.....
18	מדריך לניסוח חקיקה - משרד המשפטים.....

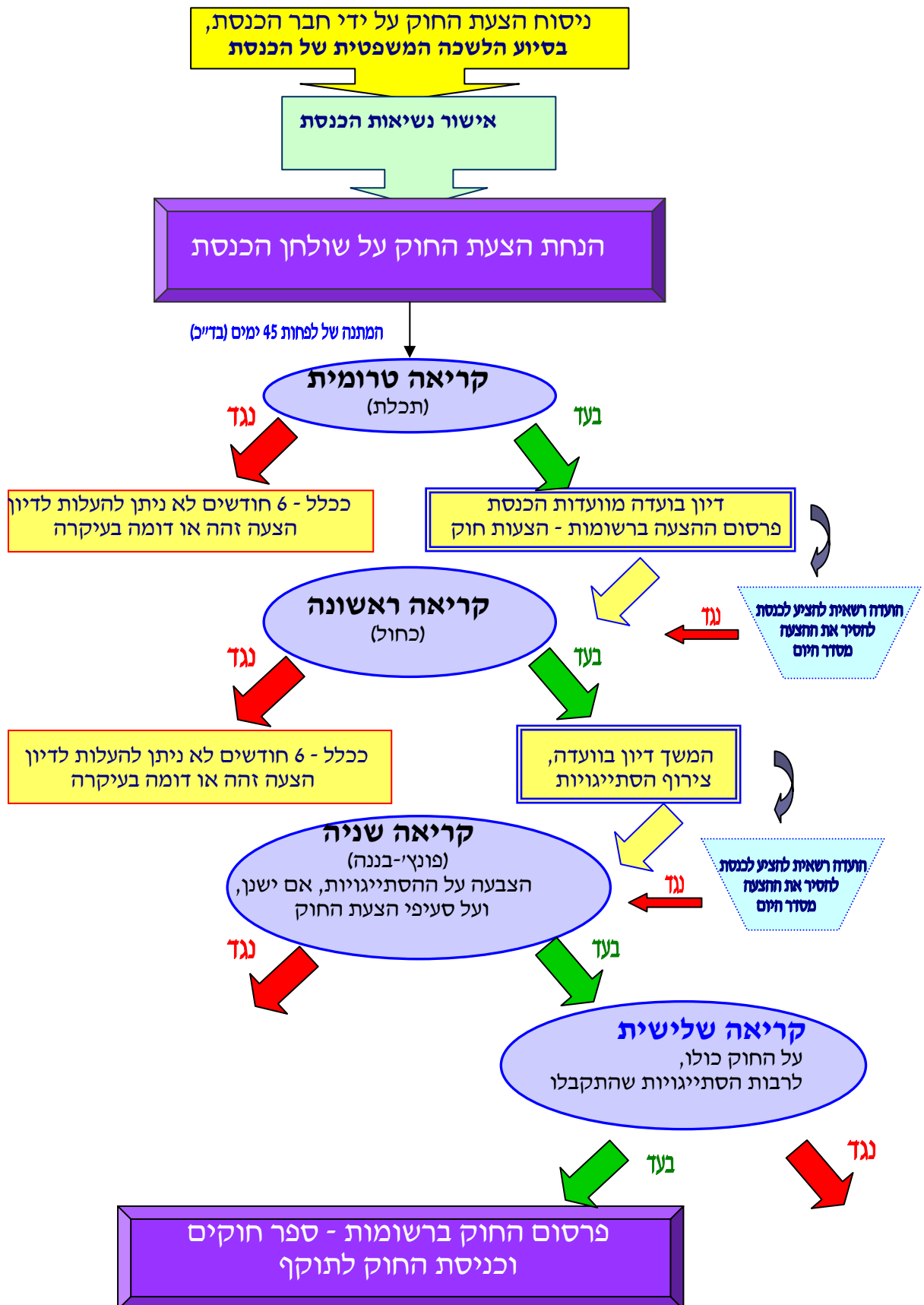
[כולל תוכן עניינים ומספור פנימי]

הליך החקיקה -

תרשים זרימה

הליכי חקיקה - הצעת חוק פרטית

דוגמאות

הכנסת השבע-עשרה

הצעת חוק של חבר הכנסת איקס מיקס דריקס

הצעת חוק העונשין (תיקון – ?????????), התשס"ג–2003

- תיקון סעיף 4 1. בחוק העונשין, התשל"ז–1977¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 4, במקום "נעברה עבירה" יבוא "בוצע פשע".
- תיקון סעיף 6 2. בסעיף 6(א) לחוק העיקרי, המילים "שנובע מטיבו שהוא נתון לשינויים" – יימחקו.
- תיקון סעיף 9 3. בסעיף 9 לחוק העיקרי, בכל מקום, במקום "עבירת חוץ" יבוא "עבירה שאיננה עבירת פנים".
- תיקון סעיף 34כד 4. בסעיף 34כד לחוק העיקרי –
- (1) בהגדרה "בית מגורים", המילים "או חלק מהם" – יימחקו;
- (2) אחרי ההגדרה "עובד ציבור" יבוא:
- "עורך דין" – כהגדרתו בסעיף 24 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א–1961²; "
- (3) בסופו יבוא:
- "קורבן" – לרבות קרוב משפחה של הנפגע ממעשה עברייני."
- הוספת סעיף 36א 5. אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא:
- "עונש חלופי 36א. (א) הורשע אדם, רשאי בית המשפט, לפני שיגזור את דינו, לבקש מהנאשם לצאת מגבולות המדינה לצמיתות; לחלופין יבקשו לצאת לחופשה באילת.
- (ב) לא הסכים נאשם להצעת בית המשפט, יגזור בית המשפט אחד מאלה:

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

² ס"ח התשכ"א, עמ' 178.

(1) מאסר לתקופה שיקבע;

(2) עבודות שירות בהיקף שיקבע;

(3) עונש אחר כראות עיניו."

- תיקון סעיף 39 6. בסעיף 39 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ג) הורשע אדם לפי סעיף זה, רשאי התובע לערער על החלטה זו אף אם לא התנגד לה במהלך המשפט."
- ביטול סעיף 44 7. סעיף 44 לחוק העיקרי – בטל.
- החלפת סעיף 333 8. במקום סעיף 333 לחוק העיקרי יבוא:
- "חבלה רצינית 333. החובל בחברו חבלה רצינית כדין או שלא כדין, דינו – מאסר ארבע שנים; לענין סעיף זה, "רצינית" – כואבת וחמורה."
- תיקון חוק סדר הדין הפלילי 9. בסעיף 51 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982,³ בסופו יבוא "או להטיל עליו עונש חלופי כמשמעותו בסעיף 36 לחוק העונשין, התשל"ז-1977."
- תחילה 10. תחילתו של חוק זה שישים ימים מיום פרסומו.

דברי הסבר

- Ω דברי ההסבר נועדו לתת תמונה כוללת לגבי מטרת התיקון או החוק המוצע.
- Ω אין חובה להתייחס לכל סעיף בהצעה, אולם הדבר נהוג בעיקר בהצעות לחוק חדש או בהצעות מורכבות וארוכות.
- Ω חשוב לזכור לבדוק במחשב הכנסת אם הונחו הצעות חוק דומות או זהות. אם הונחו – חובה לציין פרטים אלה בסוף דברי ההסבר:
1. מספר ההצעה הקודמת ומספר הכנסת בה הונחה.
 2. האם היא זהה או דומה בעיקרה.
 3. אם הוסרה משולחן הכנסת – תאריך ההסרה.
 4. שם הח"כ המציע את ההצעה הקודמת.
- הצעת חוק זה/דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת XXX [וקבוצת חברי הכנסת] (XXX/18/פ) [והוסרה מסדר היום ביום XXX].**

³ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

השנה שבה נחקק חוק מתקן זה, ולא החוק המקורי

קיצור מקובל המשמש בהמשך החוק

חוק הספריות הציבוריות (תיקון), התשס"ב-2002

תיקון סעיף 1. בחוק הספריות הציבוריות, התשל"ה-1975⁴ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –

(1) במקום ההגדרה "ספרים" יבוא:

"ספר" – ספר, כתב עת, עתון או דבר דפוס אחר, סרט, תקליט, וכן חומר גרפי, קולי או אור-קולי אחר, והכל בכל צורה שבה הם מופצים ולרבות בכתב לעיוורים;";

(2) אחרי ההגדרה "ספריה ציבורית" יבוא:

"סרט" – בכל דרך שבה הוא מופץ לרבות קלטת וידאו;

"עיתון" – כמשמעותו בסעיף 2 לפקודת העיתונות;⁵

"תקליט" – בכל צורה שבה הוא מופץ, לרבות קלטת או תקליטור."

מספר תיקונים בסעיף ההגדרות

הוספת סעיף 1א. 2. אחרי סעיף 1 לחוק העיקרי יבוא:

חוק זה בא להסדיר את פעילותן של הספריות הציבוריות לטובת הציבור, במטרה לקדם את החינוך והתרבות בישראל ולהבטיח שירותי ספריה ציבורית, בזמינות ובאיכות סבירים, לצד אמצעים להבטחת מקורות המימון למימוש מטרה זו."

1א. מטרה

כשמוסיפים סעיף חדש לא משנים את המספור של סעיפי החוק הקיימים

כשמוסיפים סעיף חדש יש לציין כותרת שוליים ומספר סעיף בתוך מרכאות

תיקון סעיף 2. 3. בסעיף 2(א) לחוק העיקרי, אחרי "השר רשאי" יבוא "לשם השגת מטרתו של חוק זה".

בכותרת השוליים מפנים רק למספר הסעיף הראשי, ללא ציון הסעיף הקטן שמתוקן

החלפת סעיף 5. 4. במקום סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא:

(1) אחת לשלוש שנים יקבע השר, בכפוף להוראות פסקה (2), את העלות השנתית של הוצאות ההחזקה והניהול של ספריה ציבורית (בחוק זה – העלות השנתית).

(2) השר יקבע את העלות השנתית בהסכמת שר האוצר, ובהתייעצות עם שר הפנים, מרכז השלטון המקומי וארגון המועצות האזוריות בישראל, לפי אמות מידה שיקבע כאמור בשים לב לתקנות לפי סעיף 9(5).

(3) השר, בהסכמת שר האוצר ושר הפנים, יקבע כללים להצמדת סכום העלות השנתית, וכן כללים בדבר הפחתת סכום העלות השנתית במקרים מיוחדים המצדיקים זאת.

שיעור ההשתתפות

כותרת השוליים מציינת את מהות התיקון

החלפת סעיף של מחייבת ציון של כותרת השוליים ומספר הסעיף בתוך מרכאות

⁴ ס"ח התשל"ה, עמ' 230.
⁵ חוקי א"י, כרך ב', עמ' 1191.

(ב) אוצר המדינה ישתתף בהחזקתה ובניהולה של ספריה ציבורית, בשיעור שלא יפחת מ-50% מהעלות השנתית שנקבעה לפי סעיף קטן (א).

(ג) הרשות המקומית תשתתף בהחזקתה ובניהולה של ספריה ציבורית שבתחום שיפוטה, בשיעור שלא יפחת מ-50% מהעלות השנתית שנקבעה לפי סעיף קטן (א); היתה הספריה מוחזקת ומנוהלת על ידי רשויות מקומיות אחדות במשותף, יראו, לענין סעיף זה, את כלל הרשויות המקומיות המשתתפות בהחזקה ובניהול של אותה ספריה ציבורית כרשות מקומית אחת; השר, בהסכמת שר האוצר ושר הפנים, יקבע כללים לחישוב שיעור השתתפותה של כל רשות מקומית כאמור.

(ד) השר יקבע כל שנה, בהתייעצות עם שר האוצר ושר הפנים ולאחר שמיעת דעתם של הרשויות המקומיות והארגונים הציבוריים הנוגעים בדבר, את שיעור השתתפותו של אוצר המדינה בהקמתן ובפיתוחן של ספריות ציבוריות.

סדר הסעיפים בחוק
המתקן – לפי סדר
הסעיפים שאותם
מתקנים

תיקון סעיף 6 .5 בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לרבות שירותים המאפשרים גישה למאגרי ידע ומידע".

תיקון סעיף 7 .6 בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום הסיפה החל במילים "או בשל שירותים מיוחדים" יבוא "הכל כפי שקבע השר; כן ניתן לגבות תשלומים בשל שירותים מסויימים שניתנו, כפי שקבע השר, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת."

תיקון סעיף 8 .7 בסעיף 8(ב) לחוק העיקרי, במקום "בכל הנוגע לביצוע חוק זה" יבוא "בכל עניין הנוגע לחוק זה".

תיקון סעיף 9 .8 בסעיף 9(5) לחוק העיקרי, במקום "העסקת כוח אדם, הקמת מבנים וקביעת תקציבים למלאי ספרים" יבוא "תקנים לעניין העסקת כוח אדם ולעניין הקמת מבנים וכן מלאי ספרים".

תחילה .9 תחילתו של סעיף 5 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 4 לחוק זה, ביום ז' בטבת התשס"ד (1 בינואר 2004) או ביום שבו יחל אוצר המדינה להשתתף בעלות השנתית כאמור בסעיף 5(ב) לחוק האמור, לפי המוקדם (בחוק זה – יום התחילה).

הסעיף נדרש
כאשר התחילה
אינה ביום
הפרסום

ניתן לקבוע מועדי תחילה שונים לסעיפים שונים

הוראת מעבר .10 על אף הוראות סעיף 5(ג) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 4 לחוק זה, בחמש השנים הראשונות שלאחר יום התחילה תשתתף רשות מקומית בהחזקתה ובניהולה של ספריה ציבורית שבתחום שיפוטה, בסכום שלא יפחת מהגובה מבין אלה:

(1) 50% מסכום העלות השנתית שנקבעה לפי סעיף 5(א);

(2) סכום השתתפותה בפועל בהחזקתה ובניהולה של אותה ספריה ציבורית בשנת 2000 כשהוא צמוד למדד; השר, בהסכמת שר האוצר ושר הפנים, יקבע את דרכי הצמדת סכום ההשתתפות.

בין פסקאות מפרידים
בנקודה-פסיק

החלה בהדרגה .11 השתתפות אוצר המדינה כאמור בסעיף 5(ב) לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 4 לחוק זה, תהיה בהדרגה, באופן שעד תום חמש שנים מיום התחילה תושלם מלוא ההשתתפות.

בחוק יסוד לא
מציינים את
השנה שבה
נחקק

הפניה להערת
שוליים הכוללת
את אזכור
מקום הפרסום
הרשמי

הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון מס' 2)

תיקון סעיף 7 1. בחוק-יסוד: השפיטה¹, בסעיף 7(4), במקום "יושב ראש הועדה" יבוא "יושב ראש הועדה, נציב תלונות הציבור על שופטים".

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 78; התשנ"ב, עמ' 72.

חוק דחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם, התשס"ב-2002

1. הגדרות ופרשנות (א) בחוק זה –

"חוק שירות ביטחון" – חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986;⁷
 "ישיבה" – ישיבה או כולל, שמתקיימים בהם לימודים תורניים בלבד, והכלולים ברשימה שקבע לענין זה השר לפי סעיף 8;
 "עיסוק" – כל עבודה שמקובל לקבל בעבורה שכר, בין שהיא נעשית בשכר ובין שנעשית שלא בשכר, הכשרה מקצועית, וכן כל עיסוק אחר שקבע השר;
 "השר" – שר הביטחון.

ההגדרות מסודרות לפי סדר הא"ב. הגדרת "שר" – האחרונה

(ב) לכל שאר המונחים בחוק זה תהא המשמעות הנובעת להם בחוק שירות ביטחון.

2. דחיית שירות

לבקשת מיועד לשירות ביטחון, רשאי השר לדחות, בצו, את מועד התייצבותו לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות ביטחון (להלן – צו דחיית שירות) אם התמלאו בו כל אלה:

- (1) הוא לומד בישיבה באופן סדיר, בהיקף שלא יפחת מארבעים וחמש שעות בשבוע, למעט בתקופות חופשה שקבע השר;
- (2) הוא אינו עוסק בכל עיסוק בנוסף על לימודיו בישיבה;
- (3) הוא הצהיר, בתצהיר שניתן בהתאם לסעיף 15 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971,⁸ כי מתקיימים בו התנאים בפסקאות (1) ו-(2);
- (4) ראש הישיבה שבה הוא לומד אישר בכתב כי מתקיים בו התנאי שבפסקה (1), והתחייב כי כאשר יחדל להתקיים בו התנאי האמור יודיע על כך לפקד בתוך 30 ימים.

פסקאות – מסומנות ע"י מספרים (רשימת תנאים, אחרי שורת כותרת)

3. הוראות בדבר מתן הצו (א) צו דחיית שירות יינתן לתקופה שלא תעלה על שנה אחת.

- (ב) השר רשאי לחזור ולתת צו דחיית שירות כאמור בסעיף קטן (א), ובלבד שהתצהיר והאישור לפי סעיף 2(3) ו-(4) יינתנו מחדש עובר למתן כל צו.
- (ג) צו דחיית שירות יינתן לכל מי שמתקיימים בו התנאים שבסעיף 2, וכן התנאים המוקדמים שנקבעו לפי סעיף 13(א)(2), אלא אם כן שוכנע השר שצורכי הביטחון של מדינת ישראל אינם מאפשרים זאת.

סעיפים קטנים מסומנים ע"י אותיות (אין שורת כותרת)

4. תנאים לדחיית שירות
 צו דחיית שירות מותנה בכך שימשיכו להתקיים במי שהצו חל עליו התנאים האמורים בסעיף 2(1) ו-(2) כל עוד הצו בתוקפו.

5. שנת הכרעה
 (א) מיועד לשירות ביטחון שחלו עליו צווי דחיית שירות במשך ארבע שנים לפחות, ומלאו לו 22 שנים, ולא מתקיימים בו עוד התנאים שבסעיף 2, רשאי השר לדחות, בצו, את מועד התייצבותו לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות ביטחון, לתקופה שלא תעלה על שנה אחת.

(ב) לא יינתן צו לפי סעיף זה למיועד לשירות ביטחון יותר מפעם אחת.

(ג) על צו לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיף 3(ג), בשינויים המחויבים.

מקום הפרסום הרשמי הראשון של החוקים הנזכרים

⁷ ס"ח התשמ"ו, עמ' 107.
⁸ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.

(ד) אין בהוראות סעיף זה כדי לפגוע בסמכות השר לתת צו דחיית שירות למיועד לשירות ביטחון ששבו והתקיימו בו התנאים שבסעיף 2.

6. שירות אזרחי

(א) בסעיף זה, "שירות אזרחי" – שירות למטרות בריאות, רווחה, קליטת עליה, שמירת הסביבה ובטחון הפנים ושירותי הצלה, בהתאם לתקנות שקבע שר העבודה והרווחה בהסכמת השר ושר האוצר, בהתייעצות עם השרים הנוגעים בדבר, ובאישור ועדת העבודה והרווחה והבריאות של הכנסת.

(ב) השר רשאי לדחות את מועד התייצבותו לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות ביטחון של מיועד לשירות ביטחון המשרת בשירות אזרחי.

(ג) מיועד לשירות ביטחון ששירת שירות אזרחי במשך שנה לפחות, פטור מחובת שירות סדיר.

(ד) מיועד לשירות ביטחון ששירת שירות אזרחי במשך 21 ימים בשנה לפחות, לא ייקרא לשירות מילואים באותה שנה.

(ה) סעיף זה לא יחול אלא על מיועד לשירות ביטחון שחל עליו צו דחיית שירות במשך ארבע שנים לפחות ומלאו לו 22 שנים, ואשר בקשתו לשרת שירות אזרחי אושרה על ידי השר.

כותרות השוליים מתארות את תוכן הסעיף

7. חובות מי שחל עליו צו

(א) מי שחל עליו צו דחיית שירות וחדל להתקיים בו אחד מהתנאים שבסעיף (1)2 או (2), חייב להתייצב בלשכת הגיוס הקרובה למקום מגוריו בתוך שלושים ימים.

(ב) הסתיימה תקופת תוקפו של צו לפי חוק זה, חייב מי שמועד התייצבותו נדחה, להתייצב בתוך 14 ימים בלשכת הגיוס כאמור בסעיף קטן (א), אם לא נקבע מועד אחר להתייצבותו.

(ב) השר יקבע את רשימת הישיבות המוכרות לענין חוק זה על פי המלצת ועד הישיבות בארץ ישראל או איגוד ישיבות ההסדר, ובהתאם לאמות מידה שקבע.

8. רשימת ישיבות

9. לימוד בישיבת הסדר (א) בסעיף זה –

"ישיבת הסדר" – ישיבה המיועדת למשרתים בשירות משולב, שנקבעה בהמלצת איגוד ישיבות ההסדר ;

"שירות משולב" – שירות סדיר המשלב פרק זמן או פרקי זמן של שירות צבאי פעיל ופרקי זמן של לימוד בישיבת הסדר בתנאים של שירות ללא תשלום.

ניתן להגדיר מונחים בסעיף נפרד, ולא בסעיף ההגדרות, כאשר הם משמשים רק בסעיף זה

(ב) יוצא צבא רשאי לשרת בשירות משולב ובלבד שבקשתו אושרה על פי הכללים שנקבעו בפקודות הצבא.

(ג) מיועד לשירות ביטחון שבקשתו לשרת בשירות משולב אושרה, ייקרא לשירות משולב לתקופה שלא תפחת מתקופת השירות שהוא חייב בה לפי חוק שירות ביטחון, בתוספת של 12 חודשים.

(ד) השר יקבע את הכללים להפעלת השירות המשולב ואת אמות המידה לאישור בקשות לפי סעיף זה.

10. חישוב גילים לפי חוק זה יהיה לפי הלוח העברי, והוראות סעיף (2)2 לחוק שירות ביטחון לא יחולו.

11. סעיפים 46 עד 48 לחוק שירות ביטחון יחולו בכל הנוגע לחוק זה, בשינויים המחויבים.

עונשין

12. שמירת הוראות חוק שירות ביטחון (א) אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מסמכות השר לפי סעיף 36 לחוק שירות ביטחון.

(ב) הוראות סעיפים 37 ו-38 לחוק שירות ביטחון יחולו על צוים לפי חוק זה, בשינויים המחויבים.

(ג) בכל ענין שלא הוסדר בחוק זה, יחולו הוראות חוק שירות ביטחון.

סעיף שמירת דינים

13. ביצוע ותקנות (א) השר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, בין היתר בענינים אלה:

(1) הדרכים והמועדים להגשת בקשות לפי חוק זה;

(2) תנאים מוקדמים להגשת בקשה לפי סעיף 2;

(3) הטיפול בבקשות לשרת שירות אזרחי לפי סעיף 6(ה) ואמות המידה לאישור;

(4) התנאים והכללים להכרה בישיבה לפי סעיף 8 ואופן פרסום רשימת הישיבות.

ניתן להעניק לשר הסמכה כללית להתקין תקנות, או לפרט נושאים ספציפיים שיש להסדיר בתקנות

(ב) תקנות לפי חוק זה, למעט תקנות לפי סעיף 6(א), טעונות אישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

במקרים רבים תקנות אינן טעונות אישור פרלמנטרי ויש לציין זאת במפורש

14. הוראת מעבר צו שניתן לפני תחילתו של חוק זה, לפי סעיף 36 לחוק שירות ביטחון או לפי חוק שירות ביטחון (מיועד לשירות ביטחון שתורתו אומנותו) (הוראת שעה), התשס"א-2001⁹ או לפי חוק דחיית שירות ביטחון לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם (הוראת שעה), התשס"א-2001¹⁰, לפיו נדחה מועד ההתייצבות לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות סדיר של מיועד לשירות ביטחון שתורתו אומנותו, יראו אותו כאילו ניתן לפי חוק זה, והוראות חוק זה יחולו עליו.

התייחסות להסדרים ולחוקים שקדמו לחוק זה

15. ביטול חוק דחיית שירות ביטחון לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם (הוראת שעה), התשס"א-2001 – בטל.

ביטול חוק אחר ע"י "תיקון עקיף"

16. הוראת שעה (א) חוק זה יעמוד בתוקפו חמש שנים מיום פרסומו.

(ב) הכנסת רשאית, בהחלטה, להאריך את תוקפו של חוק זה לתקופות נוספות, שלא יעלו על חמש שנים כל אחת; דיון בהארכת תוקפו של החוק יתקיים בכנסת לא יאוחר מששה חודשים לפני תום תוקפו.

החוק נחקק לתקופה מוגבלת

(ג) על הארכת תוקפו של חוק זה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הכנסת.

17. תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו. תחילה

⁹ ס"ח התשס"א, עמ' 118.

¹⁰ ס"ח התשס"א, עמ' 171.

מדריך לשימוש בתבנית החקיקה החדשה (סרגל HakikaV16) – ינואר 2018

מבוא

תבנית החקיקה היא תבנית "WORD" אחידה, המשמשת את כל משרדי הממשלה והכנסת לצורך כתיבת תזכירי חוק, הצעות חוק וחוקים, וניתן ומומלץ להשתמש בה גם לכתיבת תקנות וחוקי עזר, מאחר שהמבנה של כל דברי חקיקה אלו הוא אותו מבנה. השימוש בתבנית מייעל את תהליך הכתיבה של דברי חקיקה ואת ההכנה לדפוס והפרסום ב"רשומות", ומאפשר המרה קלה של דברי חקיקה מ-"WORD" אל תוכנת הסדר של ה"רשומות" וחזרה ל-"WORD" להמשך טיפול בכנסת.

תבנית החקיקה המצויה בפניכם (גרסה **HakikaV16**), כוללת מספר עדכונים בסרגל הכלים. הגרסה הוכנה בשיתוף פעולה של מחלקת נוסח החוק במשרד המשפטים ושל מחלקת נוסח החוק בכנסת, יחד עם אנשי המחשוב של משרד האוצר (צוות מאור). התבנית קלה לשימוש, אינטואיטיבית, יעילה, חוסכת עבודה ומסייעת לבנות את דברי החקיקה בצורה הנכונה מבחינה מבנית. מדובר בטבלה המותאמת למבנה של דברי חקיקה, עם סרגל כלים הכולל לחצני קיצור דרך לבניית הסעיפים באופן הנדרש (כפי שיוסבר להלן). התבנית בגרסה זו היא **תבנית מונגשת**, אשר עוצבה בהתאם לדרישות תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשע"ג-2013. שימוש נכון בתבנית יבטיח שהמסמך שנערך באמצעותה יהיה נגיש בהתאם לדרישות התקנות האמורות.

באתר האינטרנט של הרשומות <http://tavnit.justice.gov.il> כתובת: ניתן למצוא את: **תבנית החקיקה עצמה**, הניתנת להורדה מהאתר (לא ניתן להעביר את התבנית עצמה בדוא"ל מאחר ששרת המחשוב הממשלתי חוסם בד"כ קבצים מסוג זה הכוללים פקודות מאקרו); **עותק של מדריך זה ודוגמאות הקלדה**; **הודעות ועדכונים למשתמשים**.

תמיכה: לקבלת תמיכה להתקנת התבנית ולשימוש בתבנית, פנו לנציגי המשרד שלכם מהלשכה המשפטית ומיחידת המחשוב, באמצעותם אפשר, **במקרה הצורך**, לפנות לצוות התמיכה במשרד האוצר בטלפון 02-5317744. הערות, הארות והצעות לשיפור בתבנית (לא תמיכה שוטפת) יתקבלו בברכה בדוא"ל בכתובת: legislation-template@mail.gov.il.

התקנת התבנית: במחשבים במשרדים מומלץ להתקין את התבנית באופן מרכזי, באמצעות יחידת המחשוב. ניתן גם להתקין את התבנית באופן עצמאי במחשבים ניידים. ההתקנה נעשית באופן הבא: שמירת התבנית בתיקיית ההפעלה של WORD או OFFICE (תיקיית startup), שנמצאת בד"כ באחד מהמיקומים הבאים

C:\Documents and Settings\user\Application Data\Microsoft\Word\startup

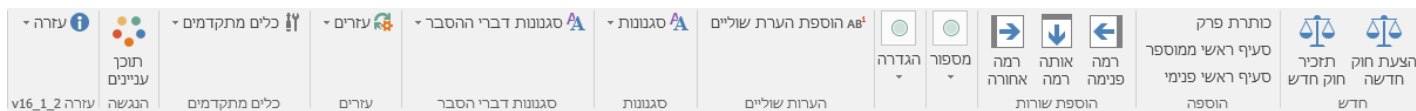
C:\Program Files\Microsoft Office\OFFICE11\STARTUP :Office2003 - למשתמשים ב-

C:\Program Files\Microsoft Office\OFFICE12\STARTUP :Office2007 - למשתמשים ב-

C:\Users\משתמש\AppData\Roaming\Microsoft\Word - למשתמשים ב- Office2010:

C:\Users\משתמש\AppData\Roaming\Microsoft\Word\STARTUP :Office2016 - למשתמשים ב-Office2016

אם התקנתם את התבנית בצורה הנכונה כאמור לעיל, הסרגל של התבנית יעלה אוטומטית בכל פעם שתפתחו את WORD תחת הלשונית **תבנית החקיקה**-

הוראות לשימוש בתבנית

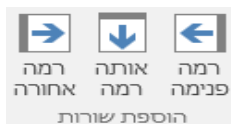

- ♦ **יצירת מסמך חדש בתבנית** יצירה של מסמך חדש בתבנית נעשית בלחיצה על הפקודות או בסרגל של התבנית. למעט פקודות אלה, שאר הפקודות בתבנית החקיקה משמשות באותו אופן הן לכתובת הצעת חוק והן לכתובת תזכיר, ועל כן כל האמור במדריך זה לעניין כתיבת הצעת חוק, נכון גם לגבי כתיבת תזכיר חוק.
- ♦ בפתיחת התבנית מופיעה, מתחת לכותרת החיקוק, טבלה בעלת 2 שורות – הראשונה **לכותרת פרק** והשנייה **לסעיף ראשון**, בטבלה זו יש להקליד את נוסח הצעת החוק שעליה עובדים בהתאם להוראות שלהלן באמצעות הפקודות המופיעות בתפריט "תבנית החקיקה" המוצג בסרגל הכלים ב-WORD:

	1.	

- ♦ הצעת החוק תיכתב בטבלה **אחת רצופה, על בסיס הטבלה שמוגדרת בתבנית.**
- ♦ **הוספת שורת כותרת פרק/סימן** - באמצעות הפקודה **כותרת פרק**.
- ♦ **הוספת שורת סעיף ראשי** - באמצעות הפקודה **סעיף ראשי ממוספר**. נוספת שורה שבה מספר הסעיף ממוספר אוטומטית.
- ♦ **הוספת שורה של החלפת/הוספת סעיף שלם בחוק** - באמצעות הפקודה **סעיף ראשי פנימי**.

מס' תא - 1	2	3	4	5
הוספת סעיף 4	2.	אחרי סעיף 3 לפקודה יבוא:		
		במקרקעין	"סמכות שר האוצר	3א. (א) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע הוראות בעניינים אלה:

- ♦ **הוספת שורת תוכן** - בעזרת אחד מהפקודות בתפריט הוספת השורות (החיצים):
 - ↓ להוספת שורת תוכן תואמת לרמה של השורה הקודמת (אותה רמה).
 - ← להוספת שורת תוכן ברמת פיצול גבוהה יותר, לסעיפים קטנים/פסקאות (רמה פנימה).
 - להוספת שורת תוכן ברמת פיצול גבוהה/נמוכה יותר, ע"י בחירת הרמה הרצויה בחלון (רמה אחורה):

Select Level
 ✕

בחר רמה

☐ 8
 ☐ 7
 ☐ 6
 ☐ 5
 ☐ 4
 ☐ 3
 ☐ 2
 ☒ 1

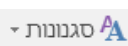
אישור
 * אתה נמצא ברמה המסומנת, בחר רמה רצויה.

- ♦ ניתן להשתמש במספור אוטומטי לפסקאות ולסעיפים קטנים באמצעות פקודות המספור: (1)חדש , (א)חדש או (1)/(א)המשך כדי להמשיך את אותה רשימת מספור.

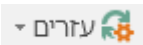
כתיבת הגדרה
החלפת/הוספת הגדרה
המשך הגדרות
הגדרה

- ♦ **הגדרות** - באמצעות הפקודות בתפריט **הגדרה** , לפי האפשרויות המפורטות: **"כתיבת הגדרה"** – כתיבת הגדרה בסעיף חדש; **"החלפת/הוספת הגדרה"** – החלפת הגדרה קיימת או הוספת הגדרה להגדרות קיימות; **"המשך הגדרות"** – המשך כתיבת הגדרות שנכתבו לפי אחת משתי האפשרויות הקודמות.

- ♦ **הערות שוליים** – הוספת הערת שוליים לאזכורי החקיקה – באמצעות הפקודה **AB¹ הוספת הערת שוליים**.

- ♦ **סגנונות** - לכל סוג של תוכן נקבע סגנון שאין לשנותו. הסגנונות קבועים אוטומטית, אך ניתן להתאים סגנון לתוכן (אם בכל זאת השתנה הסגנון או אם הטקסט הועתק מקובץ ללא הסגנונות). הסגנונות העיקריים נמצאים תחת התפריט **סגנונות** ושמותיהם תואמים את תפקידם.

- ♦ **סגנונות דברי הסבר** – בחר בתפריט **סגנונות דברי ההסבר** ואז **"כותרת דברי ההסבר"** – לכותרת הראשית של דברי ההסבר; **"דברי הסבר פסקה 1"** – לפסקה ראשונה בדברי הסבר שמתחילה במספר הסעיף; **"דברי הסבר פסקת המשך"** – לפסקה רגילה של דברי הסבר בלי כותרת; **"ייוזמי הצעת חוק פרטית"** – לשמות חברי הכנסת שהגישו את הצעת החוק, במקרה שמדובר בהצעת חוק פרטית.

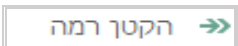
- ♦ **עזרים** – תפריט **עזרים** כולל כמה פקודות - תיקון טאבים בתא, יישור עמודות בשורה, הגדל רמה, הקטן רמה, הוספת טבלה מקוננת, מיזוג לכמה סגנונות, שורת בסיס:

תיקון טאבים בתא <- תיקון של שיבוש במיקום הטאבים בתא ויישור הטקסט

יישור עמודות בשורה <- תיקון עמודות בשורה מסוימת שבה השתבש קנה המידה של הטבלה.

(הערה): ליישור עמודות בכל הטבלה בבת אחת – ר' כלים מתקדמים

הגדלה של רמת פיצול התאים בשורה קיימת (כניסה של רמה אחת פנימה). <-

הקטנה של רמת פיצול התאים בשורה קיימת (חזרה של רמה אחת אחורה). <-

(הערה): להוספת שורה חדשה תוך הגדלה/הקטנה של רמת הפיצול שלה ניתן להשתמש בלחצנים (

הוספת טבלה מקוננת <- הוספת טבלה בתוך הטבלה העיקרית (עבור לוחות, רשימות, תוספת וכיו"ב); בחלון

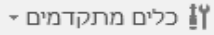
שנפתח בוחרים מספר עמודות רצוי, ובטבלה שנוצרת ניתן להוסיף שורות ע"י לחיצה חוזרת על מקש **טאב** (TAB).

מיזוג לתוכן (TableBlock) <- מיזוג תאים בטבלה ובחירת סגנון "תוכן".

מיזוג להגדרה (TableBlockOutdent) <- מיזוג תאים בטבלה ובחירת סגנון "הגדרה".

מיזוג לכותרת שוליים (erSideHeadingTableIn) <- מיזוג 3 תאים ובחירת סגנון "כותרת שוליים פנימית".

שורת בסיס <- הוספת שורה בטבלה המחולקת לכל התאים (ברמת הפיצול המרבית).

- ♦ **כלים מתקדמים – תפריט** : מיועד בעיקר לשימוש המביאים לדפוס. ראו הסברים להלן בפרק "כלים מתקדמים".
- ♦ **אין לבצע ENTER בתוך תא.** כל סעיף, סעיף קטן, פסקה והגדרה ייכתבו בשורה נפרדת בטבלה. כדי להתחיל שורה חדשה יש להוסיף שורה בטבלה (כאמור לעיל). כדי לבדוק היכן יצרתם טאבים ואנטרים במסמך שהכנתם, ניתן ללחוץ על הלחצן הבא של word: . כדי "לשבור" שורה בתוך תא, יש להשתמש ב-Shift+Enter.
- ♦ **כותרת השוליים של סעיף** – תוקלד בתא 1 מימין בטבלה. אסור למזג תא זה עם תאים אחרים.
- ♦ **מספרי סעיפים** – יוקלדו בתא נפרד מתוכן הסעיף. **סימוני/מספרי סעיפים קטנים ופסקאות** – יוקלדו בתא שבו נכתב תוכן הסעיף הקטן/הפסקה, ואחרי הסימון, כדי ליצור מרווח אחיד, יש להקיש Ctrl+Tab.
- ♦ **מיזוג תאים** – ככלל, אין למזג תאים בין שורות שונות. אין למזג את תא 1 (כותרת השוליים) ותא 2 (מספר הסעיף) מימין, עם עוד תאים בשורה או זה עם זה.
- ♦ **חדש בגרסה V16!!!** – **קליק ימני** – בלחיצה על קליק ימני בעכבר מתקבל קישור לרוב הפקודות של תבנית החקיקה.
 - ✓ בלחיצה על קליק ימני בתוך הטבלה מתקבל קישור לפקודות "הוספה", "מספור", "סגנונות" ו"עזרים" (ולפקודות השונות תחת כל לחצן).
 - ✓ בלחיצה על קליק ימני מחוץ לטבלה מתקבל קישור לפקודות "מסמך חדש" ו"סגנונות דברי הסבר" (ולסגנונות השונים תחת אותו לחצן).
- ♦ **תוכן עניינים** – בלחיצה על נוצר, בעמוד הראשון של המסמך, תוכן עניינים של המסמך.
 - ✓ תוכן העניינים מציג את הכותרות שבמסמך ואת כותרות השוליים של סעיפי הצעת החוק ומספר העמוד שבו הם מופיעים. **שימו לב!** תוכן העניינים – שיצירתו חיונית לצורך הנגשת המסמך - ייווצר בהצלחה רק אם המסמך נערך תוך שימוש נכון בפקודות ובסגנונות של התבנית.
 - ✓ יש להכין תוכן עניינים למסמכים המועלים לאינטרנט לפי הוראות תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), התשע"ג-2013 (שתוקנו בק"ת 7867 מיום 26.10.17). מאחר שהצעות החוק מסודרות בטבלה (לצורכי עימוד), אנשים המוגבלים בראייתם הנעזרים בתוכנות הקראת מסמכים אינם יכולים לדפדף באמצעותן בין כותרות המסמך ותוכן העניינים שיוצג בתחילת המסמך יאפשר להם לבצע זאת.
 - * בחוברות רשומות של הצעות חוק לקריאה ראשונה ההנגשה נעשית בעת הפקת חוברת הרשומות ואין צורך ביצירת תוכן עניינים.
- ♦ **שימו לב** – יש פקודות שעשויות לכלול מספר רב של פעולות (פקודות מאקרו) ולכן בפעולות undo (בטל) נדרשות לחיצות רבות על הלחצן כדי להשיב את המצב לקדמותו.

דוגמת הקלדה

הצעת חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק(תיקון מס'...), התשע"ח-2018

שמות לחצנים עיקריים

פרק א': כותרת פרק						כותרת פרק
רמה 1 - ניתן לשנות רמה גם ללא הוספת שורה (ר' עזריס - << הגדל רמה / >> הקטן רמה)					1.	סעיף ראשי (צט' מספור אוטומטי) וראות-
רמה 2						
רמה 3						
רמה 4						
רמה 5						
רמה 6						
רמה 7						
רמה 8 (שורת בסיס)						
בחוק זה -					1.	כתיבת הגדרה
"ילד" – לרבות ילד חורג;						
בסעיף 2 לחוק העיקרי –					2.	החלפה או הוספה של הגדרות - בסעיף קטן או בסקה
(1) בסעיף קטן (א), אחרי ההגדרה "חוק מרשם האוכלוסין" יבוא:						
"ילד" – לרבות ילד חורג;";						
בסעיף 3 לחוק העיקרי, אחרי ההגדרה "הוועדה" יבוא:					3.	החלפה או הוספה של הגדרות - בסעיף ראשי ממוספר
"וועדת ההיגוי" – ועדת היגוי שהוקמה לפי סעיף 9; "						
אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:					4.	סעיף ראשי פנימי (הוספה או החלפה של סעיף חוק)
"כותרת שוליים					7.	
תוכן הסעיף."						
						טבלה מקוננת (בלחצן עזריס - ניתן לבחור את מספר הצמודות הרצוי)

כלים מתקדמים

כלים מתקדמים

הקדמה: לחצן מיועד בעיקר לשימוש המביאים לדפוס. הוא כולל מספר כלי בדיקה ותיקון, שנועדו לוודא שהטבלה נערכה בהתאם לכללי התבנית ולאפשר תיקונים במקומות שבהם חלו טעויות בשימוש בתבנית. ניתן להשתמש פרטנית בכלים השונים המפורטים להלן, או שניתן להשתמש ב-"**תיקון משולב של הטבלה**" שעורך במשולב את כל הבדיקות והתיקונים. מנגנון "כלים מתקדמים" פועל רק על הטבלה הראשונה במסמך. אם הטבלה פוצלה המנגנון יפעל רק על חלקה הראשון עד הפיצול, לכן יש למקם את הסמן בין שני חלקי הטבלה ולהקיש Delete (כאשר "עקוב אחר שינויים" אינו פועל).

!!! - כלים אלה כוללים הרבה פעולות ולכן בפעולת undo (בטל) נדרשות לחיצות רבות על הלחצן להשבת המצב לקדמותו.

- ♦ **תיקון משולב של הטבלה** – כלי תיקון משולב שעובר על הטבלה ועורך במשולב את התיקונים (1) עד (4) שלהלן.
 - (1) **פיצול תאים ממוזגים אנכית** – בטבלה המובאת לדפוס אסור למזג תאים אנכית; לפיכך כלי זה עובר על הטבלה ומפצל חזרה תאים שמוזגו אנכית.
 - (2) **מחיקת מעברי שורה** – בטבלה המובאת לדפוס אסור לבצע ENTER (מעבר שורה) בתוך תא; כל סעיף, סעיף קטן, פסקה והגדרה יש לכתוב בשורה נפרדת בטבלה. לפיכך כלי זה עובר על הטבלה ובודק היכן הוקלד ENTER, ומאפשר למחוק את מעבר השורה או להעביר את הפסקה השניה (שאחרי ה-ENTER) לשורת הטבלה הבאה.
 - (3) **תיקון סגנונות** – כלי זה עובר על הטבלה ובודק ומוודא שבכל התאים נמצאים הסגנונות התואמים את אותו תא. במקרים שיש כמה סגנונות אפשריים לאותו תא נשאל המשתמש מה הסגנון המתאים באותו תא.
 - (4) **תיקון עמודות** – כלי זה עובר על הטבלה ומתקן את העמודות במקרים שבהם קווי העמודות של הטבלה זזו או שקנה המידה של הטבלה השתבש. הוא מוודא שכל התאים יהיו ברוחב המתאים. [*] - **שימו לב** – אם יש בטבלה "כותרת שוליים פנימית" ובטעות לא הגדרתם בתא זה (שהוא 3 תאים ממוזגים) את הסגנון הנכון - "Table InnerSideHeading", בזמן תיקון העמודות תתכווץ כותרת השוליים הפנימית מ-3 תאים לתא אחד. במקרה כזה יש לתקן את הסגנון של אותו תא ל- "Table InnerSideHeading" ולהריץ שוב את הכלי של "תיקון עמודות".
 - ♦ **מחיקת רווחים כפולים** – כלי תיקון זה עובר על הטבלה ומוחק רווחים כפולים בין מילים.
 - ♦ **ייבוא כל סגנונות חקיקה למסמך** – לפעמים סרגל החקיקה מופיע, אך בתוך הקובץ הספציפי שעובדים עליו, לא קיימים כל הסגנונות, והסרגל או כלי הבדיקה שלעיל לא עובדים ומופיעות הודעות שגיאה (במיוחד במקרה של הצעת חוק שהוקלדה שלא בתבנית ומבצעים המרה שלה לתבנית). במקרה כזה לחיצה על הלחצן "**ייבוא כל סגנונות חקיקה למסמך**" תייבא לתוך המסמך את כל הסגנונות החסרים.
 - ♦ **גזור מנקודה זו לפסקה מטה** – כלי זה מאפשר לעמוד בנקודה כלשהי בתוך פסקה ולהעביר את כל הטקסט שמנקודה זו ואילך בתוך אותו תא, לתא חדש באותה רמה שורה אחת למטה. כלי זה מועיל למשל במקרים שמספר פסקאות/הגדרות/סעיפים קטנים הוקלדו בתוך אותו תא, ויש להעביר כל אחד מהם לתא נפרד בשורה מתחת.
 - ♦ **המרת מספור לטקסט (בית הדפוס) – זהירות**, כלי מתקדם זה מיועד לשימוש בידי מערכת רשומות והדפוס בלבד. במקרים של מסמך שנעשה בו שימוש במספור אוטומטי, בסוף התהליך לפני הדפסה ופרסום של הקובץ - כלי זה ממיר את המספור האוטומטי למספרים רגילים; **מדובר בצעד בלתי הפיך**.
- העברת טקסט קיים לתבנית:** כשמעתיקים טקסט ממקור חיצוני (כמו למשל הצעת חוק שהוקלדה בטבלת WORD רגילה במקום בתבנית החקיקה), יש להעתיקו תחילה למסמך נפרד, לנקות את עיצובו ורק אז לשלבו במסמך, באופן הבא:
- בחירת כל הטקסט במסמך (Ctrl+A) – בתפריט WORD לבחור "**עיצוב**" –> "**סגנונות ועיצוב**" –> "**נקה עיצוב**" –> להעתיק את הטקסט (Ctrl+C) –> להדביק אותו (Ctrl+V) לתוך מסמך שנפתח מתבנית החקיקה. לאחר מכן יש להתאים את הטקסט שהועתק, לכללי תבנית החקיקה. אפשר לעשות זאת ידנית באמצעות החלת הסגנונות המתאימים וכן להסתייע ב"**כלים מתקדמים**" הרלוונטיים, שיכולים לסייע בהתאמת הטבלה והטקסט שהועתקו. אם העתקתם טבלת WORD רגילה לתוך התבנית, במקרים מסוימים הפעלת "**תיקון משולב של הטבלה**" תוכל לבצע חלק גדול מן ההתאמה הנדרשת של אותה טבלה לתבנית החקיקה (אך במקרה כזה צריך להדביק את הטבלה החדשה במקום הטבלה הקיימת של תבנית החקיקה, או לצרף את שתי הטבלאות לטבלה אחת רצופה (מאחר שמנגנון הכלים המתקדמים פועל רק על הטבלה הראשונה במסמך).

מדריך לניסוח חקיקה

אייר התשס"ח

יוני 2008

מחלקת נוסח החוק

משרד המשפטים

פתח דבר

למלאכת הניסוח של דבר חקיקה חשיבות רבה. על המנסח להקפיד על דיוקה של הלשון ועל הגיונו של הנוסח, כך שהנוסח שיעמיד יהיה פשוט, ברור וקוהרנטי, יתאים להסדרים דומים הקיימים בחקיקה אחרת, ויבטא וישקף נכונה את כוונת המחוקק.

מורכבות מלאכתו של הנסח הפרלמנטרי תומצתה בשיר אנגלי יפה אשר פורסם בספר שירים סטיריים על המשפט בשם (1947) Poetic Justice By J.P.C :

THE PARLIAMENTARY DRAFTSMAN

*I'm the Parliamentary Draftsman,
I compose the country's laws,
And of half the litigation
I'm undoubtedly the cause.
I employ a kind of English
Which is hard to understand;
Though the purists do not like it,
All the lawyers think it's grand.*

*I'm the Parliamentary Draftsman,
And my sentences are long;
They are full of inconsistencies
Grammatically wrong.
I put Parliamentary wishes
In to language of my own,
And though no one understands them
They're expected to be known.*

*I compose in a tradition
Which was founded in the past,
And I'm frankly rather puzzled
As to how it came to last.
But the civil Service use it,
And they like it at the Bar;
For it helps to show the laity
What clever chaps they are.*

*I'm the Parliamentary Draftsman
And my meanings are not clear,
And though words are merely language
I have made them my career.
I admit my kind of English
Is inclined to be involved—
But I think it's even more so
When judicially solved.*

*I'm the Parliamentary Draftsman,
And they tell me it's a fact
That I often make a muddle
Of a simple little Act.
I'm a target for the critics,
And they take me in their stride—
Oh how nice to be a critic
Of a job you've never tried.*

מדריך זה נועד לשימושם של משפטנים במשרדי הממשלה ולכל מי שעוסק בניסוח חקיקה, כדי לסייע להם בנפתולי הליך ההכנה והניסוח של הצעות חוק וחוקים וכדי לייעל ולשפר את תהליך העבודה בניסוח החקיקה.

המדריך מעלה על הכתב חלק נכבד מן ה"תורה שבעל פה" של מחלקת נוסח החוק במשרד המשפטים. המדריך כולל, בשלב ראשון, את העקרונות המנחים והכללים המרכזיים בניסוח חקיקה. בעתיד, הכוונה להוסיף למדריך הוראות והנחיות נוספות שיתייחסו לנושאי רוחב בחקיקה, ויקבעו, בין השאר, "תבניות חקיקה" בנושאים אלה, וכן להוסיף הנחיות בעניני לשון ושימוש במינוחים.

תודה למר יהושע שופמן, לגב' לבנת משיח, לגב' איילת גאדי, לגב' רביד זקל, לגב' יפעת רווה, ולמר יצחק גורדון, ממשרד המשפטים וכן לגב' דפנה ברנאי מהלשכה המשפטית בכנסת, על הערותיהם למדריך.

תודה גם לגב' ארבל אסטרון מהלשכה המשפטית בכנסת שהמדריך להכנת הצעות חוק שהכינה לעוזרים הפרלמנטרים בכנסת היה לעזר ושימש בסיס בהכנת מדריך זה, לגב' טלי רוה, ממחלקת נוסח החוק במשרד המשפטים שסייעה בכתיבת המדריך, לגב' דניאלה כהן עורכת "רשומות" שכתבה את הפרק שעניינו הוראות לשון ושימוש במונחים, ולגב' נגה ענתבי שעמדה בראש מחלקת נוסח החוק, והטמיעה במחלקה את עקרונות הניסוח.

טל גיז

ראש תחום (נוסח החוק)

משרד המשפטים

תוכן העניינים

עמוד

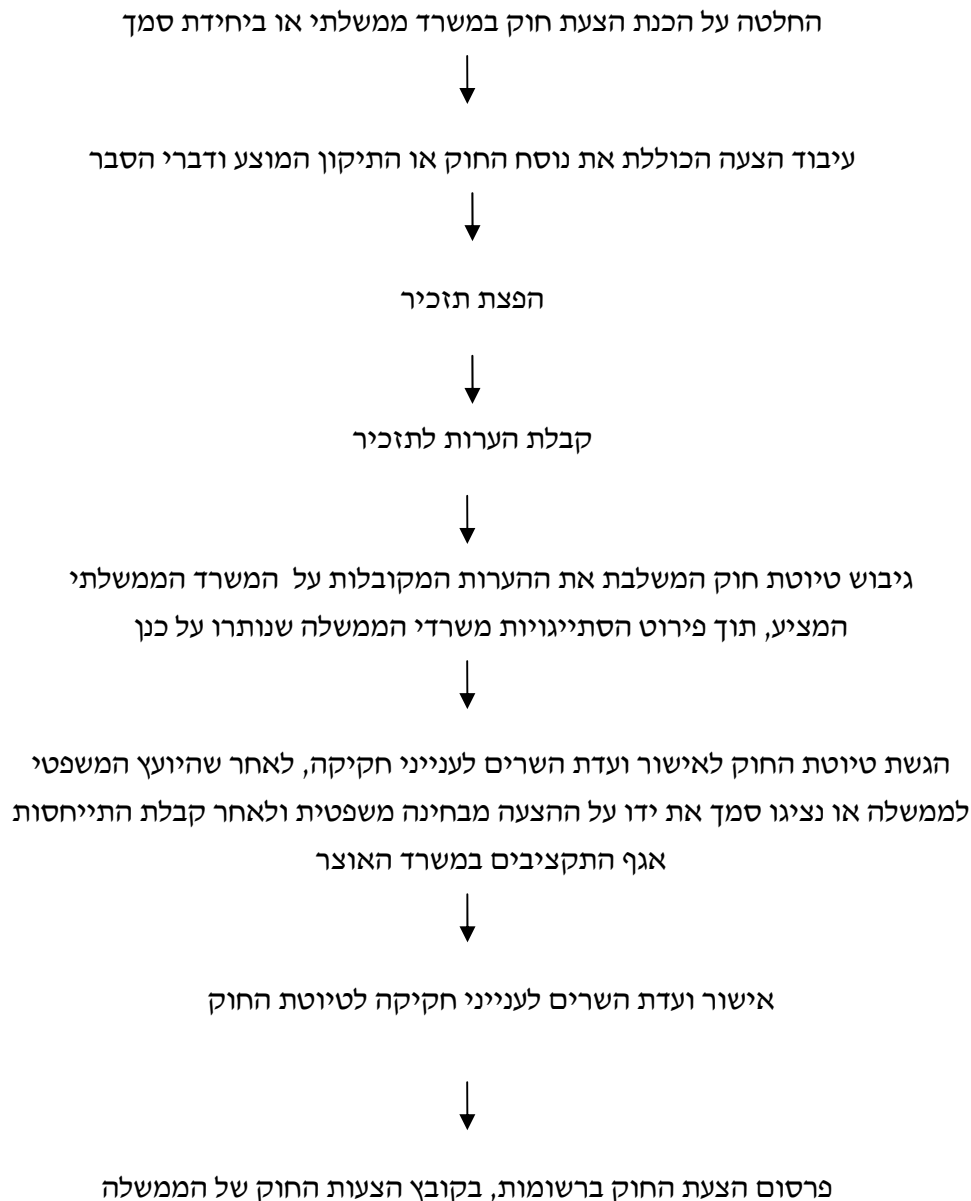
1	תקציר הליכי החקיקה של הצעת חוק ממשלתית	1
3	סוגי הצעות חוק	2
3	מבנה הצעת חוק וסעיפים שכיחים	3
3	שם הצעת החוק	3.1
3	3.1.1 הצעה לחוק חדש	
4	3.1.2 הצעה לחוק מתקן	
5	3.1.3 הצעה לתיקון הפקודה	
5	3.1.4 הצעה לחוק-יסוד	
5	3.1.5 הצעה לתיקון חוק-יסוד	
5	3.1.6 הצעה להוראת שעה	
5	3.1.7 הצעה לתיקון מקביל של מספר חוקים	
6	3.2 חלוקה לסעיפים, לסעיפים קטנים ולפסקאות, ומספורם	
6	3.3 חלוקה לפרקים ולסימנים	
7	3.4 כותרות שוליים	
7	3.4.1 הצעה לחוק חדש	
8	3.4.2 הצעה לחוק מתקן	
8	3.4.3 תיקון עקיף	
9	3.5 מטרת החוק	
9	3.6 הגדרות	
10	3.7 עונשין	
10	3.7.1 היסוד העובדתי	
10	3.7.2 היסוד הנפשי	
12	3.7.3 הענישה	
12	3.7.4 אין עונשין למפרע	
12	3.8 שמירת דינים	

13	תחולה על המדינה	3.9
13	ביצוע ותקנות	3.10
14	תיקון עקיף	3.11
15	תחילה	3.12
16	תחולה	3.13
17	תחילה ותחולה במשולב	3.14
17	הוראת מעבר	3.15
18	תוספת	3.16
19	הצעה לתיקון מקביל של מספר חוקים	4.
20	הוראת שעה	5.
20	כללי	5.1
20	קביעת חוק חדש כהוראת שעה	5.2
21	קביעת תיקונים בחקיקה קיימת כהוראת שעה	5.3
22	הצעה לביטול חוק	6.
22	הנחיות לניסוח הוראות תיקון של חקיקה קיימת	7.
22	כללי	7.1
24	שם הצעת חוק מתקן	7.2
24	הפניה לחוק שאותו מבקשים לתקן ("החוק העיקרי")	7.3
24	סעיפי החוק המתקן	7.4
25	כותרות שוליים בחוק המתקן	7.5
25	תיקון שם של חוק	7.6

25	7.7	החלפת ביטוי חוזר לאורך החוק
26	7.8	תיקון או החלפה של כותרת שוליים
26	7.9	תיקון , הוספה, מחיקה או החלפה של הגדרה
26	7.9.1	תיקון הגדרה
26	7.9.2	הוספת הגדרה
27	7.9.3	מחיקת הגדרה
27	7.9.4	החלפת הגדרה
27	7.10	תיקון תוכן הסעיף
27	7.10.1	החלפת מילים בסעיף
27	7.10.2	הוספת מילים לסעיף
28	7.10.3	מחיקת מילים מסעיף
28	7.10.4	החלפה, הוספה או מחיקה של ביטוי חוזר
28	7.10.5	החלפת סעיף קטן או פסקה
29	7.10.6	הוספת סעיף קטן או פסקה
30	7.10.7	ביטול סעיף קטן או מחיקת פסקה
31	7.10.8	תיקונים שלובים בסעיף אחד
31	7.11	החלפת סעיף, סימן או פרק
31	7.12	הוספת סעיף, סימן או פרק
32	7.13	ביטול סעיף, סימן או פרק
33	7.14	הוספה, תיקון או ביטול של תוספת
33	7.14.1	הוספת תוספת
33	7.14.2	תיקון תוספת
33	7.14.3	ביטול תוספת
34	8.	הוראות לשון ושימוש במונחים
34	8.1	כללי פיסוק
35	8.2	שיטת הכתיב
35	8.3	שימוש בביטויים במונחים ובצירופי מילים
38	8.4	הוראות שונות

39	שונות	9.
39	מראה מקום ואזכור של חוקים ופקודות	9.1
40	תיקוני חקיקת משנה	9.2
40	ציון מקוצר של חיקוקים חוזרים	9.3
40	שימושים במונחים רישה, סיפה	9.4
41	הסמכה להתקנת "תקנות", "כללים" או "צווים"	9.5
41	הוראות מפקודת הפרשנות ומחוק הפרשנות	9.6
43	דברי הסבר	10.
44	תיקון טעות	11.
45	נוסח חדש ונוסח משולב	12.
45	נושאי רוחב בחקיקה	13.
45	עבירות הפוסלות אדם לכהונה, לעיסוק או לתפקיד	13.1
46	קביעת חובת פיקוח לנושאי משרה בתאגיד – שהפרתה עבירה פלילית	13.2

תקציר הליכי החקיקה של הצעת חוק ממשלתית

☞ ככלל מן הראוי שהמשרד הממשלתי יוזם הצעת החוק יפנה למחלקת נוסח החוק במשרד המשפטים כדי לגבש את נוסח ההצעה, לאחר גיבוש טיוטת החוק ולפני הגשתה לוועדת השרים לענייני חקיקה. כך, אם יתעוררו שאלות מהותיות במהלך הניסוח ויידרש שינוי ענייני של הצעת החוק, יהיה אפשר לעשות זאת בלא קושי ולהביא לאישור ועדת השרים נוסח מגובש המוכן לפרסום ברשומות.

☞ במקרים דחופים או כאשר העומס במחלקת נוסח החוק רב, ניתן להעביר את נוסח טיוטת החוק לאישור ועדת השרים לענייני חקיקה, לפני הכנת הנוסח, ולהביאה למחלקת נוסח החוק לאחר אישורה בוועדת השרים. במקרה כזה לא יתאפשר, בשלב הניסוח, שינוי מהותי של ההצעה, החורג מהחלטת ועדת השרים. שינוי כזה יצריך הבאה מחדש של ההצעה לאישור ועדת השרים.

ללא אישור ההצעה בוועדת השרים לענייני חקיקה, על היועץ המשפטי של המשרד המציע או נציגו לשלוח את ההצעה למחלקת נוסח החוק בדואר אלקטרוני (מייל) ובדואר רגיל, בצירוף עותק מפרוטוקול החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה, ובצירוף מכתב לוואי המבקש את פרסום ההצעה בקובץ הצעות החוק של הממשלה.

ההצעה תישלח למחלקת נוסח החוק מוקלדת בתבנית החקיקה האחידה שהוכנה להקלדת הצעות חוק וחוקים, והמשמשת הן את הממשלה והן את הכנסת. את התבנית וכן את חוברת ההדרכה לשימוש בתבנית ומצגת בעניין אפשר למצוא באתר משרד המשפטים

בכתובת: <http://www.justice.gov.il/mojheb/Reshumot/Templates>

או בכתובת מקוצרת: <http://tavnit.justice.gov.il>

נציגי המשרד הממשלתי המציע יעבדו בשיתוף פעולה עם נציגי מחלקת נוסח החוק לצורך גיבוש נוסח ההצעה ופרסומה בקובץ הצעות החוק.

את הצעת החוק ניתן לפרסם בקובץ הצעות החוק, רק לאחר שתקבל תוקף של החלטת ממשלה, כלומר בחלוף שבועיים לפחות ממועד אישורה בוועדת השרים, אם לא הוגש בתקופה זו ערר על החלטת הוועדה. במקרים דחופים יכולה הממשלה להסמיך מראש את ועדת השרים לאשר את הצעת החוק על דעת הממשלה, או לאשר את החלטת ועדת שרים אחרי אישור ההצעה בידי הוועדה.

את הפרסום של הצעת החוק ברשומות ניתן למצוא באתר האינטרנט של רשומות. האתר שהושק בחודש ספטמבר 2005 כולל את הפרסומים ב"רשומות" שאותם עורכת ומביאה לדפוס מחלקת הרשומות במשרד המשפטים, ובהם הצעות חוק - הממשלה, ספר החוקים, קובצי התקנות לסוגיהם וילקוט הפרסומים. האתר מתעדכן בצורה שוטפת ביום הפרסום או למחרתו.

כתובת אתר הרשומות: <http://www.justice.gov.il/MOJHeb/Reshumot>

הכתובת המקוצרת: <http://reshumot.justice.gov.il>

לעניין הליכי החקיקה של הצעת חוק ממשלתית ראו גם:

- תקנון הממשלה (במיוחד פרק ו'), המופיע באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, בקישור הבא: <http://www.pmo.gov.il/PMO/Government/Documents/takanongov.htm>

- תקנון הכנסת (במיוחד פרק שביעי בחלק ב'), המופיע באתר האינטרנט של הכנסת, בקישור הבא: <http://www.knesset.gov.il/rules/heb/template.asp>

2. סוגי הצעות חוק

- הצעה לחקיקה חדשה

הצעה להוספת חוק-יסוד חדש או חוק חדש לספר החוקים, לרבות חוק חדש שיחליף חוק קיים.

- הצעה לתיקון חקיקה קיימת

הצעה לתיקון חוק-יסוד, חוק, פקודה או הוראת שעה.

- הצעה להוראת שעה

הצעה לקביעת הוראה שתוקפה מוגבל בזמן, ושהיא אחת מאלה:

- הוראה חדשה, שאינה מתקנת חוק קיים;
- הוראה המתקנת (לתקופה מוגבלת בזמן) חוק קיים.

3. מבנה הצעת חוק וסעיפים שכיחים

3.1 שם הצעת החוק

שם החוק בא לתת כותרת כללית, מדויקת ככל האפשר, לנושא החוק.
כל עוד לא התקבל החוק בקריאה שלישית בכנסת מדובר בהצעת חוק, ויש לציין זאת בשם.

3.1.1 הצעה לחוק חדש

הצעת חוק שם החוק, שנה עברית נוכחית-שנה לועזית נוכחית

☞ את השנה העברית יש לרשום במלואה, כולל האות "ה" בראשיתה.

הצעה לחוק חדש:

- הצעת חוק זכות יוצרים, התשס"ה-2005
- הצעת חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006

☞ לעתים אפשר לעשות שימוש בסוגריים בשמו של החוק. הדבר נהוג בעיקר לשם הבחנה בין חוקים שונים העוסקים בהיבטים שונים של נושא רחב משותף.

הצעה לחוק חדש:

- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005.
- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ ובשיווק פנסיוני), התשס"ה-2005.

הצעת חוק שם החוק שאותו מתקנים (תיקון מס' ---) (מהות התיקון), שנה עברית נוכחית - שנה לועזית נוכחית

בתיקון לחוק יינתן לחוק המתקן שם כשם החוק המתוקן ובסוגריים יצוין "תיקון".

אין לציין בשם הצעת החוק את השנה שבה התקבל החוק המקורי שאותו באים לתקן.

אם הצעת החוק היא לתיקון חוק שהוא נוסח משולב, אין לציין בשם הצעת החוק "[נוסח משולב]". הצעה: הצעה לתיקון חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 תיקרא כך: "הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 30), התשס"ו-2006".

הצעות החוק ממוספרות על ידי מערכת רשומות במספור רב שנתי. אם הצעת החוק היא הצעה ראשונה לתיקונו של חוק מסוים ייכתב בשם הצעת החוק "תיקון", בלי לציין שמדובר בהצעת תיקון מס' 1. בהצעת תיקון נוספת לאותו חוק יצוין בסוגריים גם המספר הסידורי של הצעת התיקון כלומר "תיקון מס' 2" וכן הלאה. מספר התיקון המוצע אשר יופיע ברשומות בשם הצעת החוק יינתן בידי מערכת רשומות בעת הפרסום, לפי מצב הדברים באותה עת.

בתזכיר החוק ובטיוטת החוק אין מקום למספור אלא לציון מהות התיקון, הצעה: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - מענק לידה), התשס"ז-2006.

אם התיקון המוצע עוסק בנושא מסוים רצוי לציין גם בשם הצעת החוק כפי שיפורסם ברשומות את מהות התיקון, בסוגריים. אם הצעת החוק כוללת תיקונים שונים שאינם עוסקים בנושא משותף, אין צורך לציין בשם החוק את מהות התיקון (אין צורך לציין לדוגמה כי המדובר ב"תיקונים שונים").

הצעה

- הצעת חוק ערבויות מטעם המדינה (תיקון), התשס"ה-2005.
- הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 18), התשס"ו-2005.
- הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 86) (מענק לימודים), התשס"ו-2005.

לעתים החוק שאותו רוצים לתקן הוא בעצמו תיקון - למשל כשרוצים לתקן את הוראות התחילה או התחולה שבו, או כשרוצים לתקנו לפני שנכנס לתוקף ושולב בחוק העיקרי. במקרה כזה יש לציין זאת בשם הצעת החוק.

הצעה

- הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון מס' 2) (תיקון), התש"ס-2000
- הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 132) (תיקון), התשס"ג-2002

3.1.3

הצעה לתיקון פקודה

הצעת חוק לתיקון פקודת שם הפקודה (מס' __)(מהות התיקון), שנה עברית נוכחית-שנה לועזית נוכחית

אם התיקון המוצע הוא לפקודה, המילה "לתיקון" תופיע בתחילת שם הצעת החוק מחוץ לסוגריים ואילו מספר התיקון יופיע בסוגריים.

אם התיקון המוצע הוא לנוסח חדש של פקודה אין צורך לציין בשם הצעת החוק "[נוסח חדש]". לדוגמה: הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 33), התשס"ה-2005.

3.1.4

הצעה לחוק-יסוד

הצעת חוק-יסוד : שם החוק

בשם חוק-יסוד אין לציין את השנה.

אחרי המילים "חוק-יסוד" יבואו נקודתיים ":", (בשונה מחוק "רגיל").

המילים חוק-יסוד נכתבות במקף ביניהן.

דוגמה:

- הצעת חוק-יסוד : החקיקה

3.1.5

הצעה לתיקון חוק-יסוד

הצעת חוק-יסוד : שם החוק (תיקון מס' __)(מהות התיקון)

דוגמה:

- הצעת חוק-יסוד : השפיטה (תיקון מס' __) (דיון נוסף).
- הצעת חוק-יסוד : הממשלה (תיקון מס' __) (מספר חברי הממשלה).

3.1.6

הצעה להוראת שעה

לעניין שם הצעה להוראת שעה, ראו סעיף 5

3.1.7

הצעה לתיקון מקביל של מספר חוקים

לעניין שם הצעה לתיקון מקביל של מספר חוקים, ראו סעיף 4

חלוקה לסעיפים, לסעיפים קטנים ולפסקאות, וסימונם

כל הצעת חוק, גם הצעה בעלת סעיף אחד, יש לחלק לסעיפים ממוספרים, החל ב-"1", וכל סעיף ייוחד לנושא אחר בהצעת החוק.

☞ המספור הניתן לסעיפים, רץ מתחילת הצעת החוק ועד סופה, ואין למספר את הסעיפים מחדש בכל חלק, פרק או סימן.

☞ אם סעיף המסדיר נושא מסוים עוסק בכמה עניינים רצוי לחלקו לסעיפים קטנים ולייחד לכל עניין סעיף קטן. סעיפים קטנים יסומנו "(א)", "(ב)", "(ג)" וכו'.

☞ לעתים הסעיף או הסעיף קטן בא לפרט כמה עניינים שיש בהם מן המשותף, במקרה כזה ניתן לחלקו לפסקאות (שיסומנו "(1)", "(2)", "(3)" וכו') ואף לפסקאות משנה (שיסומנו "(א)", "(ב)", "(ג)" וכו'), שלהן פתיח משותף (רישה).

☞ כאשר סעיף מפוצל לסעיפים קטנים, לפסקאות ולפסקאות משנה, הסימון יהיה לסירוגין - אותיות, מספרים, אותיות וחוזר חלילה. לעניין זה יש לשים לב כי במקרה שבו בסעיף ראשי יש רישה ואחריה פירוט של רשימת עניינים, פרטי הרשימה ייכתבו כפסקאות והן יסומנו במספרים (1), (2), (3) וכו'..

הדגמה:

- סעיף 2 לחוק הסדרת העיסוק בייצוג על ידי יועצי מס, התשס"ה-2005:

"2. השר יקים מועצת יועצי מס מייצגים שתמנה תשעה חברים (בחוק זה - המועצה), ואלה חברים:

(1) נציג שימנה השר והוא יהיה היושב ראש;

(2) מנהל רשות המסים בישראל או אחד מסגניו;

(3) סגן מנהל רשות המסים המופקד על נושא יועצי המס המייצגים;

(4)..."

- סעיף 9ב לחוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961:

"9ב. (א) לשם פיקוח על ביצוע הוראות לפי חוק זה, ראשי מפקח להיכנס לכל מקום, בכל עת סבירה, ובלבד שלא ייכנס -

(1) למקום המשמש למגורים, אלא על פי צו של בית משפט;

(2) למקום המוחזק על ידי מערכת הביטחון, אלא ברשות שר הביטחון או מי שהוא הסמיך לעניין זה.

(ב) לשם גילוי עבירה לפי חוק זה יהיו למפקח סמכויות חקירה המסורות לקצין משטרה...."

חלוקה לפרקים ולסימנים

כאשר החוק המוצע קצר, די בכותרות השוליים כדי להקל על ההתמצאות בו. הוא הדין בחוק שאינו קצר ביותר אך הנושא שבו הוא דן הוא אחיד ומגובש, וחלוקתו לפרקים היא מלאכותית. אך בחוקים ארוכים ובחוקים הדנים בכמה נושאים או נושאי משנה החלוקה לפרקים מקלה על ההבנה וההתמצאות.

אם מספר הסעיפים גדול במיוחד יש לשקול אם, נוסף על חלוקתו לפרקים, ראוי לחלקו חלוקה נוספת. כך למשל חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998 מחולק ל"פרקים" ל"סימנים" ול"סעיפים".

פרקים, ככלל, יסומנו בסדר רץ מתחילת הצעת החוק ועד סופה: "פרק א'", "פרק ב'", "פרק ג'" וכך הלאה, ולצד הסימון תופיע כותרת שתתאר בקצרה את תוכנו של הפרק.

הפרק הראשון יכלול על פי רוב את סעיף המטרה של החוק (ככל שישנו), את סעיף ההגדרות וכן עקרונות כלליים אחרים. פעמים רבות כותרתו של פרק זה תהיה "הגדרות" או "פרשנות".

סימנים יסומנו ככלל באותיות, מתחילת הפרק ועד סופו: "סימן א'", "סימן ב'", "סימן ג'" וכך הלאה, ובכל פרק יחל סימון מחדש. לצד הסימון תופיע כותרת שתתאר בקצרה את תוכנו של הסימן.

בהצעת חוק רחבת היקף ניתן לשקול גם חלוקה לחלקים: "חלק ראשון", "חלק שני" וכך הלאה. במקרה כזה כל חלק יכלול כמה פרקים שימוספרו בסדר רץ מתחילת החלק ועד סופו. כך לדוגמה חוק החברות, התשנ"ט-1999, מחולק ל"חלקים", ל"פרקים", ל"סימנים" ול"סעיפים".

חלוקה לפרקים תיתכן גם בחוק מתקן. כך לדוגמה חוק ההסדרים במשק המדינה מחולק לפרקים שונים לפי נושאי התיקון: פרק שעניינו רשויות מקומיות, פרק שעניינו ביטוח לאומי וכו'.

3.4 כותרות שוליים

3.4.1 הצעה לחוק חדש

לצד כל סעיף בהצעת החוק, תופיע כותרת שוליים המגדירה את נושא הסעיף.

דוגמאות:

- סעיף 13 לחוק הסדרת העיסוק בייצוג על ידי יועצי מס, התשס"ה-2005:

"עונשין 13. העושה אחד מאלה, דינו - מאסר שנה או קנס כאמור בסעיף 61(א)(3)

לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (בחוק זה - חוק העונשין):

...(1)

"...(2)

- סעיף 32 לחוק הנהיגה הספורטיבית, התשס"ו-2005:

"אגרות 32. השר רשאי, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת הכספים של הכנסת,

לקבוע אגרה בעד הגשת בקשה לרישיון לפי חוק זה או לחידושו, וכן

בעד הסמכה להיות מדריך או מאמן לנהיגה ספורטיבית לפי הוראות

סעיף 10."

מטרתן של כותרות השוליים של סעיפי החוק לאפשר למי שמחפש נושא מסוים בחוק לאתר במהירות ובקלות את הסעיף שבו נדון אותו נושא. מכאן שעל כותרות השוליים להיות קצרות, פשוטות ומדויקות.

יש לזכור כי כותרות השוליים מהוות חלק מן החוק ועל כן יכולה להיות להן חשיבות בעת פירוש החוק. משום כך יש להקפיד שלא תשתמע מהן משמעות שאינה עולה בקנה אחד עם ההוראות המהותיות שנקבעו בסעיפי החוק.

מכיוון שכותרת השוליים נועדה להקל על ההתמצאות בסעיפי החוק השונים, חשוב שלא יהיו באותו חוק סעיפים שונים שלהם כותרת שוליים זהה. על כותרת השוליים להבליט דווקא את ההבדל בין הסעיפים השונים. לדוגמה בחוק הנהיגה הספורטיבית, התשס"ו-2005, בפרק ג' שכותרתו "רישוי", סעיף 6 כותרתו "רישיון כלי תחבורה", סעיף 7 כותרתו "רישיון לנהיגה ספורטיבית" וסעיף 8 כותרתו "רישיון למסלול מירוץ קבוע" - כותרות שוליים אלה מייחדות את הנושא שבו דן כל סעיף ומבליטות את ההבדל ביניהם.

חריג אפשרי לכלל האמור הוא כאשר ישנה בחוק חלוקה לפרקים או לסימנים. במקרה כזה ניתן להשתמש בפרקים או בסימנים השונים, בכותרות שוליים זהות, כאשר שם הפרק או הסימן הוא המבהיר את ההבדל. לדוגמה: בפרק ב' לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, יש כמה כותרות שוליים זהות, כגון "מקום מושב ואיזור שיפוט", "השופטים" "ההרכב", "הסמכות" אך זאת פעם בסימן שכותרתו "בתי משפט מחוזיים" ופעם בסימן שכותרתו "בתי משפט השלום".

ישנן כותרות שוליים המופיעות בחוקים רבים כגון "הגדרות", "עונשין", "ביצוע ותקנות", "תחילה", "הוראות מעבר" וכו' - כאשר בחוקים שונים ישנן הוראות מסוג דומה רצוי לשמור על אחידות כותרות השוליים של אותן הוראות, ובכך להקל על ההתמצאות בסעיפי החוק השונים.

3.4.2 הצעה לחוק מתקן

כותרות שוליים של סעיפי חוק מתקן אינן מתארות את מהות התיקון אלא מציינות את מספר הסעיף בחוק העיקרי שאותו מתקנים ואת סוג התיקון - הוספה, החלפה, תיקון או ביטול. (לעניין הנחיות לניסוח הוראות התיקון ראו סעיף 7).

כותרת השוליים תנקוב בשם הסעיף העיקרי שאותו מתקנים, ואין לציין בה סעיפים קטנים או פסקאות.

דוגמה:

תיקון סעיף 15 1. בסעיף 15 לחוק העיקרי, סעיף קטן (א) - בטל.

(ולא ביטול סעיף 15(א))

תיקון סעיף 1 1. בסעיף 1 לחוק העיקרי, בהגדרה "הממונה" הסיפה החל

ולא תיקון ההגדרה

"הממונה"

3.4.3 תיקון עקיף

לעניין כותרת השוליים של תיקון עקיף ראו סעיף 3.11.

מטרת החוק

במקרים מיוחדים שבהם רוצים להגדיר במדויק את מטרות החוק המוצע, ניתן לקבוע, בתחילת החוק המוצע, סעיף מטרה המתאר בתמציתיות מטרות אלה.

יש לזכור שסעיף המטרה משמש, בין השאר, לפירוש הוראות החוק, ועל כן יש לשקול את הצורך בהוספתו, ולהקפיד בניסוחו.

דוגמה:

- **בחוק חדש:** סעיף 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998:

"מטרה 2. חוק זה מטרתו להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו."

- **בחוק מתקן:** חוק איכות הסביבה (דרכי ענישה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997:

"מטרת 1. מטרתו של חוק זה, להגן ולשמור על איכות נאותה של הסביבה, למנוע פגיעה בסביבה ולהשיב את המצב לקדמותו במקרה של פגיעה, וזאת על ידי הגברת אמצעי האכיפה והחמרה בענישה בחמישה חוקים שענינם הגנה על הסביבה."

הגדרות

בהצעת חוק העושה שימוש חוזר במונחים מסוימים, נהוג לכתוב סעיף הגדרות אשר יגדיר מונחים אלה ויאפשר שימוש מקוצר בהם בהמשך החוק. במקרה זה ירוכזו ההגדרות בסעיף הראשון בהצעת החוק (או בסעיף השני - אם יש סעיף מטרה).

כאשר נעשה שימוש במונחים המוגדרים בפרק מסוים, בסימן מסוים או בסעיף מסוים, בלבד, ניתן לרכז את ההגדרות בראש אותו פרק, סימן או סעיף.

ההגדרות יסודרו לפי סדר אלפביתי, בלי להתחשב בה' הידיעה.

המונח המוגדר ייכתב במרכאות.

לעתים קרובות ההגדרות מפנות למשמעותו של מונח מסוים בחוק אחר. במקרים אלה יש להבחין:

- אם המונח כבר הוגדר בחוק אחר ניתן להפנות לאותה הגדרה. כך אם המונח הוגדר בתחילתו של חוק אחר, בסעיף ההגדרות, ניתן לומר "בהגדרתו בחוק X", ואין צורך לציין את מספר הסעיף. אם המונח הוגדר בחוק אחר בסעיף שאינו סעיף ההגדרות של אותו חוק ניתן לומר: "בהגדרתו בסעיף Y לחוק X".

דוגמה: המונח "אמצעי שליטה" מוגדר בסעיף 1 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982. אם רוצים להפנות בחוק אחר למונח האמור יש לומר "'אמצעי שליטה" - בהגדרתו בחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982".

- אם המונח הוזכר בחוק אחר אך לא כהגדרה ממש, יש לומר "כמשמעותו בחוק X".

מל"ג: בסעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, נקבע כי "העושה פעולה ברכוש, שהוא רכוש כאמור בפסקאות (1) עד (3) (בחוק זה - רכוש אסור)... דינו...". אם רוצים להפנות בחוק אחר למונח "רכוש אסור" יש לומר: "רכוש אסור" - כמשמעותו בסעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

- לעניין זה חשוב להדגיש את ההבדל בין הפניה להגדרה בחוק אחר לבין העתקת תוכן ההגדרה מחוק אחר. במקרה הראשון כל שינוי בהגדרה שבחוק האחר "יאומץ" במקביל גם בחוק שבו נמצאת ההפניה.

יש להימנע מקביעת הוראה אופרטיבית, בהגדרה. כך למשל אין לקבוע בהגדרה "הוועדה" הוראה אופרטיבית שלפיה "השר ימנה ועדה שחבריה הם:". הוראה כזו צריכה להופיע בגוף החוק, ובהגדרה יש להפנות לסעיף המינוי ולומר "הוועדה שמונתה לפי סעיף X".

בהקשר זה יש לקחת בחשבון את סעיף 3 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981 (להלן - חוק הפרשנות) הכולל רשימת הגדרות של ביטויים נפוצים, וכן את סעיף 34כד לחוק העונשין, התשל"ז-1977, הקובע הגדרות שכוחן יפה כלפי כלל החקיקה הפלילית. בשני המקרים מדובר בהגדרות שכוחן יפה אלא אם כן משתמעת כוונה אחרת בחוק הספציפי. בחוק שבו נעשה שימוש במונח במובן שונה מהגדרתו בחוק הפרשנות או בחוק העונשין, רצוי לכלול הגדרה מפורשת לאותו חוק.

3.7 עונשין

מטרת סעיף העונשין לקבוע את העונש המוטל על המפר הוראה מהוראות החוק. הפרת הוראת חוק המהווה עבירה מורכבת מיסוד עובדתי ומיסוד נפשי.

3.7.1 היסוד העובדתי בעבירה

כדי לעמוד בדרישות עקרון החוקיות, על הגדרת העבירה להיות מפורטת ברורה וחד משמעית ככל האפשר, ועל כן יש לנסח את סעיף העונשין בפירוט. ככלל אין להסתפק במינוח מהסוג "העובר על הוראות חוק זה" או "העובר על הוראות סעיף X". ניסוח כזה אינו ממלא תמיד את דרישת הבהירות והודאות שכן לא ברור מלשוננו מהו בדיוק המעשה האסור. כך, על פי רוב, אין לכתוב "העובר על תקנות לפי חוק זה" וכיו"ב, שכן בשלב החקיקה הראשית עדיין לא ידוע מה יהיה תוכן התקנות, וכמובן שבשלב זה אין אפשרות לקבוע בבירור את מהות העבירה שתיקבע בעתיד בתקנות. לפיכך על סעיף העונשין לכלול את רשימת הסעיפים שהפרתם גוררת ענישה פלילית וכן את מרכיבי העבירה. **מל"ג:** אם רוצים להטיל עונש בשל אי קיום חובת דיווח הקבועה בחוק יש לכתוב: "מי שלא דיווח בהתאם להוראות סעיף X, דינו -".

3.7.2 היסוד הנפשי

היסוד הנפשי המאפיין את עושה העבירה בעת ביצוע העבירה מעיד על מידת המודעות שלו להתקיימות היסודות העובדתיים של העבירה. ככל שאין לעושה מודעות בפועל, אלא רק בכוח, מדובר ביסוד נפשי של רשלנות. המחשבה הפלילית מתאפיינת במודעות בפועל ואם היא מלווה גם ביחס חפצי להתקיימות תוצאה, מדובר ביסוד נפשי של כוונה מיוחדת.

ככל שהמודעות כלפי היסודות העובדתיים גבוהה יותר, יש בכך כדי להשליך על חומרת האשם של העושה, ולפיכך העונש על ביצוע העבירה יוחמר.

- סעיף 19 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - חוק העונשין) מעגן את הכלל שלפיו בכל עבירה נדרשת מחשבה פלילית (דהיינו, ככלל, מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות גרימת תוצאות המעשה הנמנים עם פרטי העבירה (ראו סעיף 20 לחוק העונשין)). על כן, ככלל, כאשר קובעים עבירה, שהיסוד הנפשי הנדרש לה הוא מחשבה פלילית, אין צורך לכתוב את המילים "בזדון", "ביודעין" וכיו"ב. אם לא מגדירים את העבירה במפורש כעבירת רשלנות או אחריות קפידה, ההנחה היא כי מדובר בעבירה הדורשת מחשבה פלילית.

- בעבירת רשלנות יש לקבוע מפורשות בהגדרת העבירה כי רשלנות היא היסוד הנפשי הדרוש לשם התהוותה (ראו סעיף 19(1) לחוק העונשין). כפי שמציין סעיף 21 לחוק העונשין ניתן לקבוע כעבירות רשלנות רק עבירות מסוג חטא או עוון.

הערות:

- סעיף 31א(ב) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000:
"הגורם ברשלנות לגילוי מידע לאחר, בניגוד להוראות סעיף קטן (א), תוך הפרת הוראה מהוראות שנקבעו לאבטחת מידע לפי חוק זה... דינו - מאסר שנה או קנס כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין."
- סעיף 84 לחוק משק הגז הטבעי, התשס"ב-2002:
"ההורס מיתקן גז או הפוגע בו, דינו - מאסר חמש שנים או הקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין; עשה כן ברשלנות, דינו - מאסר שישה חודשים או הקנס האמור בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין."

- בעבירה של אחריות קפידה, לאור סעיף 22(א) לחוק העונשין, יש לכתוב במפורש כי העבירה היא מסוג העבירות של אחריות קפידה או לציין כי היא אינה טעונה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות. עבירה של אחריות קפידה היא עבירה שבה לא צריכה התביעה להוכיח מחשבה פלילית או רשלנות, והנטל בנושא עובר לנאשם להוכיח שלא התרשל ועשה כל שניתן כדי למנוע את העבירה (סעיף 22(ב) לחוק העונשין). מדובר בדרך כלל ב"עבירות הסדר" דהיינו עבירות המסדירות תחומי חיים מסוימים (כגון תעבורה, דיני עבודה, איכות סביבה וכיוצא באלה) להבדיל מ"עבירות מטבע ברייתן" (כגון רצח או אונס). בעבירות אלו החשיבות היא בדרך כלל למניעה מוחלטת של המעשה וליצירת חובת זהירות מוגברת, למשל בשל הסיכון או הפגיעה האפשריים כתוצאה ממנו, ולכן יש פחות חשיבות ליסוד הנפשי של מבצע המעשה (המקרה היחיד שבו על התביעה להוכיח מחשבה פלילית או התרשלנות בעבירות מסוג זה הוא כאשר מבקשים לדון אדם למאסר, וזאת לפי סעיף 22(ג) לחוק העונשין).

הערות:

- סעיף 13(ו) לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984:
"עבירה לפי סעיף זה היא מסוג העבירות של אחריות קפידה."
- סעיף 31א לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981:
"עבירה לפי סעיף זה אינה טעונה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות."

3.7.3 הענישה

- כאשר קובעים את גובה הקנס, יש, ככלל, לעשות כן תוך הפניה לסעיף 61 לחוק העונשין כדי ששיעור הקנס יתעדכן אוטומטית בכל פעם שמעדכנים את השיעורים הנקובים בסעיף 61 לחוק העונשין. ככלל סעיף 61 האמור קובע סולם ענישה מקובל לקנסות ביחס לעונשי מאסר, ואולם אם מעוניינים לקבוע קנס גבוה מהשיעורים הנקובים בסעיף 61, ניתן לציין, לצד עונש המאסר, את גובה הקנס בכפולות של השיעורים שבאותו סעיף.

- כאשר קובעים עבירה שהעונש בצדה הוא מאסר, מסמך סעיף 36 לחוק העונשין את בית המשפט לפסוק גם קנס וזאת בשיעורים הנקובים בסעיף 61 לחוק העונשין (בהתאם לתקופת המאסר). אשר על כן אין צורך, ככלל, לציין לצד תקופת המאסר את סמכות בית המשפט לפסוק קנס וכן את גובה הקנס, אלא אם כן מעוניינים בקנס גבוה מהקנס המצוין בסעיף 61 האמור.

סעיף 61(א)(1) לחוק העונשין קובע, כי אם קבוע לעבירה קנס שלא נקבע לו סכום, הקנס המקסימלי הוא 12,900 ₪ (סכום זה מתעדכן מזמן לזמן בצו של שר המשפטים לפי סעיף 64 לחוק העונשין).

הקנסות:

- " הנוהג ברכב בחוף הים, בניגוד להוראות סעיף 2, דינו - קנס כאמור בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1997."

- "העושה אחד מאלה, דינו - מאסר שלוש שנים או קנס פי שלושה מן הקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין :
(1)..."

- " העושה אחד מאלה, דינו - מאסר שנה :
(1)..."

(במקרה זה בית המשפט יהיה מוסמך להטיל גם קנס שלא יעלה על הסכום הקבוע בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין, כלומר - 26,100 ₪).

- "העושה אחד מאלה, דינו - קנס .
(במקרה זה בית המשפט יהיה מוסמך להטיל קנס שלא יעלה על הסכום האמור בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין, כלומר - 12,900 ₪).

3.7.4 אין עונשין למפרע

ראו סעיף 3.12 לענין תחילה למפרע.

3.8 שמירת דינים

מטרת ההוראה של שמירת דינים לקבוע כי אין בהוראות החוק החדש כדי לפגוע בתוקפו של דין אחר. נהוג לכלול הוראת שמירת דינים בחוק חדש במקרים שבהם ההוראות בחוק החדש עוסקות בנושא דומה המוסדר בחוק קיים. מטרת ההוראה להבהיר כי ההוראות החדשות אינן גורעות מתוקפן של ההוראות הקיימות. כך למשל כאשר מקנים לגוף שיש לו סמכויות מכוח דין קיים, סמכויות נוספות, ורוצים להבהיר שהסמכויות החדשות מצטרפות לקיימות.

הקדמה:

- אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996 או מהוראות כל דין אחר.
 - הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין.
 - בכפוף להוראות סעיף 2, אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות כל דין.
 - סעיף 20 לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998:
- "אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מתוקפו של חיקוק המחייב, המתיר, האוסר או המסדיר באופן אחר גילוי או מסירה של מידע שבידי רשות ציבורית."

3.9 תחולה על המדינה

סעיף 42 לפקודת הפרשנות קובע כי "אין חיקוק בא לגרוע מכל זכות של המדינה או להטיל עליה חובה, אלא אם נאמר בו במפורש". לפיכך מקום שיש הצדקה להחיל על המדינה חובות מכוח חוק יש לציין זאת באותו חוק במפורש.

הקדמה:

- תחולה על המדינה 13. הוראות חוק זה יחולו גם על המדינה.
- דין המדינה 19. דין המדינה לענין חוק זה כדין כל אדם.

3.10 ביצוע ותקנות

סעיף ביצוע ותקנות מפרט מיהו השר הממונה על ביצוע החוק ומוסמך להתקין תקנות ביצוע.

סעיף 37 לחוק-יסוד: הממשלה, קובע כי שר הממונה על ביצועו של חוק מוסמך להתקין תקנות לביצועו. לפיכך אין עוד צורך כיום לקבוע בחוק שהשר רשאי להתקין תקנות לביצועו, ודי לקבוע איזה שר ממונה על ביצוע החוק.

לעתים סעיף הביצוע מסמך כמה שרים במשותף, או דורש לצורך התקנת תקנות הביצוע התייעצות של שר עם שר אחר או עם רשות ציבורית מסוימת, או הסכמה של שר אחר.

סעיף המסמך להתקין תקנות ביצוע יכול לפרט את העניינים שבהם נדרשת פעולת השר להתקנת תקנות.

הקדמה:

- שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה.
- שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו, לרבות בעניינים אלה:

...(1)

...(2)

הסמכה להתקנת תקנות לעניין קביעת אגרות ותשלומי חובה אחרים צריכה להיות הסמכה מפורשת, זאת בהתאם להוראות סעיף 1 לחוק-יסוד: משק המדינה.

הנדל"ג:

- סעיף 44 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982:
"אגרות" 44.ג. השר רשאי לקבוע בתקנות -
לרישיונות (1) אגרה בעד מתן רישיון;
ותנאיהם (2) אגרה שנתית שעל בעל רישיון לשלם בעד כל סוג של שירות בזק שהוא נותן, למעט בעד שירות בזק שלגביו הוא משלם תמלוגים לפי סעיף 54;
(3) דרכים ומועדים לתשלום האגרות, לרבות הצמדתן למדד המחירים לצרכן, גביית ריבית פיגורים והוצאותיה."

פגיעה בזכויות המובטחות בחוקי יסוד יכולה להיעשות רק בחוק או על פי הסמכה מפורשת בחוק, ועל כן ראוי, אם מבקשים להסמיך את השר להתקין תקנות העלולות לפגוע בזכויות, לקבוע במפורש את גדר הסמכות.

לעתים נקבעת בחוק הוראה המחייבת את השר הממונה על ביצוע החוק להתקין תקנות ראשונות לפי החוק או להביאן לאישור ועדה של הכנסת, בתוך תקופה מסוימת.

הנדל"ג:

- סעיף 20 לחוק להסדרת תוצרת אורגנית, התשס"ה-2005:
"חובת" 20. תקנות ראשונות לפי חוק זה יותקנו בתוך שמונה חודשים מיום התקנת תקנות פרסומו....."

חוק יכול לקבוע בסעיפים נפרדים מסעיף הביצוע סמכות להתקין תקנות למטרות מסוימות. סמכות זו אינה גורעת מהסמכות הכללית להתקין תקנות לביצוע החוק.

לעניין האבחנה בין "תקנות" לבין "כללים" ו"צווים" ראו סעיף 9.5.

להרחבה בנושא התקנת תקנות ראו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 2.3100 - "חקיקת משנה: נוהל והנחיות".

3.11 תיקון עקיף

ניתן לתקן בהצעת החוק חוקים נוספים מלבד החוק החדש המוצע (בהצעה לחוק חדש) או החוק העיקרי שאותו מתקנים (בהצעה לחוק מתקן). תיקון עקיף אפשרי רק כאשר הוא נובע מחקיקת החוק החדש המוצע או מהתיקון העיקרי המוצע, לפי העניין.

כותרת השוליים בתיקון עקיף תהיה: "תיקון חוק שם החוק שאותו מתקנים בתיקון עקיף". מסיבות של קיצור אין נוהגים לציין בכותרת השוליים את מספר הסעיף בחוק שאותו מתקנים, את השנה המהווה חלק משמו של אותו חוק, ואת היותו של החוק "[נוסח חדש]" או "[נוסח משולב]". אם נעשים כמה תיקונים לחוק אחד, כל התיקונים ירוכזו בסעיף אחד של החוק המתקן, בפסקאות נפרדות.

הנדל:

10. תיקון פקודת הנזיקין
בפקודת הנזיקין [נוסח חדש] -
(1) בסעיף 22, במקום "X" יבוא "Y";
(2) בסעיף 25, במקום "W" יבוא "Z".

אין לתקן חוק-יסוד במסגרת תיקון עקיף בחוק רגיל, ואין לתקן חוק רגיל במסגרת תיקון עקיף בחוק יסוד. כאשר יש צורך לתקן במקביל חוק-יסוד וחוק רגיל, יפורסמו ברשומות שתי הצעות נפרדות באותה חוברת.

אין לתקן תקנות במסגרת תיקון עקיף בחקיקה ראשית.

לעתים כאשר מעוניינים לתקן כמה חוקים במקביל, בנושא אחד, ולא ניתן לזהות תיקון עיקרי ותיקון עקיף, אפשר לחוקק חוק שהוא "תיקוני חקיקה" (למשל - חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2006), התשס"ו-2006) (לעניין הצעה לתיקוני חקיקה ראו בהרחבה סעיף 4).

סדר התיקונים העקיפים יהיה, על פי רוב, לפי הסדר הכרונולוגי של החוקים המתוקנים.

3.12 תחילה

בהתאם לסעיף 10(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, חוק מקבל תוקף ביום פרסומו ברשומות. על כן כאשר מבקשים שתיקון לחוק מסוים ייכנס לתוקפו ביום פרסומו, אין צורך בסעיף תחילה המציין זאת.

אם יש כוונה שחוק יקבל תוקף שלא ביום פרסומו ברשומות, אלא במועד מוקדם או מאוחר יותר, יש לציין במפורש (בדרך כלל בסוף החוק) את המועד לתחילת תוקפו. מועד התחילה יכול להיות ביום מסוים, בעבור זמן מסוים ממועד פרסומו של החוק ברשומות, בהתקיים מאורע מסוים, או על פי קביעה של השר האחראי על ביצוע החוק או של הממשלה, בצו.

הנדל:

- תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.
- תחילתו של חוק זה ב - 1 בחודש שלאחר פרסומו.
- תחילתו של חוק זה ביום שבו יתקיימו הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות לאחר פרסומו של חוק זה.
- תחילתו של חוק זה במועד שיקבע שר האוצר בצו.

במקרים מיוחדים ניתן לקבוע בחוק הוראת **תחילה למפרע** ואולם לעניין זה חשוב לציין את הוראות סעיף 3 לחוק העונשין הקובע כי אין עונשין למפרע, ולפי:
"חיקוק היוצר עבירה לא יחול על מעשה שנעשה לפני יום פרסומו כדין או יום תחילתו, לפי המאוחר" וכן "חיקוק הקובע לעבירה עונש חמור מזה שנקבע לה בשעת ביצוע העבירה, לא יחול על מעשה שנעשה לפני פרסומו כדין או לפני תחילתו, לפי המאוחר; אך אין רואים בעדכון שיעורו של קנס החמרה בעונש".

כאשר קובעים תחילה למפרע של חוק בעל הוראות פליליות כדאי לציין במפורש שאדם לא יועמד לדין על עבירה לפי החוק בתקופה שמיום תחילתו של החוק (תחילה למפרע) עד יום פרסומו. כך למשל בחוק להארכת תוקף של הוראת שעה, שנחקק באיחור (כלומר שנחקק לאחר תום תוקפה של הוראת השעה) ושמועד תחילתו נקבע למועד סיום תוקפה של הוראת השעה (כלומר- תחילה למפרע).

הקדמה:

- תחילתו של חוק זה ביום ה' באדר ב' התשנ"ז (14 במרס 1997), ואולם לא יועמד אדם לדין בשל עבירה לפי חוק זה, בתקופה שמיום תחילתו עד יום פרסומו.

גם במקרים שבהם אין המדובר בחוק בעל הוראות פליליות, עלולה חקיקה רטרואקטיבית הפוגעת בזכויות קיימות לעורר בעיות חוקתיות, ויש להימנע מכך ככל האפשר. במקרים מיוחדים כאשר הדבר יידרש, יש להתייחס בדברי ההסבר לתכלית ולטעמים המצדיקים תחילה רטרואקטיבית (לענין דברי הסבר ראו בהרחבה סעיף 10).

👉 במקרים מיוחדים ניתן לקבוע מועדים נפרדים לכניסתם לתוקף של סעיפי החוק השונים.

הקדמה:

- תחילתו של סעיף 20 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 3 לחוק זה, 60 ימים מיום פרסומו של חוק זה. (במקרה כזה החוק כולו נכנס לתוקף ביום הפרסום ברשומות, למעט סעיף 20 הנכנס לתוקף במועד מאוחר יותר).
- תחילתו של חוק זה, למעט סעיף 26, ביום י' באלול התשנ"ח (1 בספטמבר 1998). (במקרה כזה החוק כולו נכנס לתוקף ב- 1.9.98 ואילו סעיף 26 נכנס לתוקף ביום פרסום החוק ברשומות).

👉 לפי סעיף 21 לחוק הפרשנות שעת תחילתו של חיקוק היא בשעה 00:01 של יום תחילתו.

👉 הפרסום ברשומות נעשה בתוך 10 ימים מיום קבלתו של החוק בקריאה השלישית בכנסת (סעיף 2(ד) לחוק המעבר, התש"ט-1949).

הקדמה:

- סעיף 378 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 :
"פרסום 378. חוק זה יפורסם ברשומות בתוך 45 ימים מיום קבלתו בכנסת."

👉 ראו גם סעיף 9.7 לעניין סמכות התקנת תקנות או מינוי במקרה שבו מועד תחילת החוק מאוחר מיום הפרסום.

3.13 תחולה

סעיף התחולה מפרט על מי או על מה יחול החוק, כולו או חלקים ממנו.

הקדמה:

- חוק זה יחול על בחירות שייערכו לאחר פרסומו.
- חוק זה יחול על גמלה המשתלמת ביום התחילה ואילך.

תחולת החוק יכולה להיות הדרגתית, בהתאם להוראות הקבועות בחוק עצמו או בהתאם לצווים שיקבע השר האחראי על ביצוע החוק.

הנדל:

- סעיף 7 לחוק השאלת ספרי לימוד, התשס"א-2001 :
"תחילתו של חוק זה בשנת הלימודים התשס"ח והוא יוחל בהדרגה לפי צווים שיקבע השר לכל שנה משנות הלימודים התשס"ט, התש"ע והתשע"א בבתי ספר שיקבע השר בצווים."

3.14 תחילה ותחולה במשולב

סעיף תחילה ותחולה מסביר במשולב על מי יחול החוק או חלקים ממנו, והחל ממת.

הנדל:

- תחילתו של חוק זה ביום כ"ג בטבת התש"ס (1 בינואר 2000) (להלן - יום התחילה) והוא יחול על מי שביום התחילה מלאו 12 חודשים מהיום שבו נעשה עולה, ובלבד שלא תשולם גמלה בעד תקופה שקדמה ליום התחילה.
- תחילתו של חוק זה ביום כ"ג בטבת התש"ס (1 בינואר 2000) (להלן - יום התחילה) והוא יחול על לידה שארעה ביום התחילה ולאחריו.
- תחילתו של חוק זה ביום י"ג באדר התשנ"ט (1 במרס 1999) (להלן - יום התחילה) והוא יחול על גמלת שאירים המשתלמת בעד יום התחילה ולאחריו.

3.15 הוראת מעבר

הוראת מעבר באה להגדיר, במקרים מסוימים, את המצב המשפטי שיחול במעבר בין המצב המשפטי שנהג קודם כניסתו של החוק המוצע לתוקף, לבין המצב המשפטי החדש שיוצר החוק המוצע.

הוראה זו נדרשת למשל כאשר חוק חדש קובע חובת רישוי לעיסוק מסוים ויש להסדיר את פעולתו של מי שעסק באותו עיסוק ערב תחילתו של החוק החדש. כמו כן נדרשת הוראת מעבר כאשר חוק חדש קובע מנגנון מינוי לתפקיד מסוים, ויש להתייחס לכשירות מינויו של מי שמונה לתפקיד ערב תחילתו של החוק החדש.

הנדל:

- סעיף 72 לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998 :
"מי שמונה לפקח על ידי מנהל רשות הגנים הלאומיים או על ידי מנהל רשות שמורות הטבע ערב תחילתו של חוק זה, יהיה עובד הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים מיום תחילתו של חוק זה."
- סעיף 86(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 :
"אישור קופת גמל שניתן לפי תקנות קופות גמל לפני יום התחילה, יראו אותו כאישור שניתן לפי הוראות סעיף 13, והוא יהיה בתוקף עד תום תקופת תקפו, אלא אם כן בוטל קודם לכן לפי הוראות חוק זה."
- סעיף 28(א) לחוק הירושה (תיקון מס' 7), התשנ"ח-1998 :
"צוואות שהופקדו בבית משפט או שנמסרו לו לפי סעיפים 21, 23 או 75 לחוק העיקרי כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה יועברו להפקדה אצל הרשם לענייני ירושה כפי שיקבע שר המשפטים."

ניתן לקבוע חלק מהוראות החוק כתוספת הבאה בסופו, ולהפנות לתוספת זו בסעיפי החוק. השימוש בתוספת לחוק נעשה בשני מקרים -

- כאשר רוצים לקבוע בתוספת פרטים רבים בלי להפריע לרצף החוק;
- כאשר רוצים לקבוע, לעניינים הקבועים בתוספת, דרך תיקון שונה מהדרך הרגילה של תיקון חוק, היינו - באמצעות חקיקת משנה. במקרה כזה יש לקבוע, בצד התוספת, הוראה שלפיה השר הממונה על ביצוע החוק רשאי, בצו, לשנות את התוספת (קרי, להוסיף עליה, לגרוע ממנה או לשנותה), וזאת בדרך כלל באישור ועדה של הכנסת. במקרה כזה ניתנת, מחד גיסא, סמכות לשנות את התוספת לחוק במסגרת חקיקת משנה (כלומר - בהליך פשוט ומהיר יותר), זאת במקביל לאפשרות לשנותה בחקיקה ראשית, ומאידך גיסא, רשימת העניינים הקבועה בתוספת, אף שהיא מעודכנת גם בחקיקת משנה, מוצגת במסגרת החוק, כחלק ממנו.

👉 בתחילת התוספת תבוא הכותרת "תוספת" ואם בחוק כמה תוספות יצוין גם מספרה ("תוספת ראשונה", "תוספת שנייה" וכו').

👉 מתחת לכותרת הראשית תבוא כותרת משנה שתציין בסוגרים את מספרי הסעיפים בחוק המפנים לאותה תוספת. ניתן להוסיף כותרת משנה נוספת שתגדיר את נושא התוספת.

תוספת:

- חוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000

סמכויות	בית 5.	בית משפט לעניינים מינהליים ידון באלה :
המשפט	(1)	עתיירה נגד החלטה של רשות או של גוף המנוי <u>בתוספת הראשונה</u>
		בעניין המנוי <u>בתוספת הראשונה</u>
עילות, וסעדים	סמכויות 7.	שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי, בצו, לשנות את התוספות לחוק זה....

תוספת ראשונה

(סעיף 5(1))

1. ארנונות - ענייני ארנונה לפי כל דין, למעט החלטות שר הפנים, שר האוצר או שניהם יחד.
2. חופש המידע - החלטה של הרשות לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח - 1998
3.

- חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005

דרך מתן הנחיות	33.	(א) הנחיות רפואיות מקדימות יינתנו בכתב, על גבי טופס הנחיות רפואיות ומקדימות שנוסחו מובא בתוספת הראשונה....
שינוי התוספת	62.	השר, באישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, רשאי לשנות את התוספות ...

תוספת ראשונה

הנחיות רפואיות מקדימות לטיפול רפואי עתידי בחולה הנוטה למות (סעיף 31)

טופס זה מיועד למילוי בידי אדם הרוצה ליתן הנחיות רפואיות מקדימות -

(1) בדבר הימנעות מטיפולים רפואיים הנהוגים בישראל (א');
או

(2) בדבר קבלת טיפולים רפואיים להארכת חיים, אף אם אין לכך הצדקה,
בנסיבות העניין (ב').

אני החתום מטה _____ ת"ז _____, שנת לידה _____, מען _____,
בעל כשרות כהגדרתו בחוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005
(להלן: חוק החולה הנוטה למות), נותן בזה, לפי הוראות חוק החולה הנוטה
למות, הנחיות רפואיות מקדימות:

4. הצעה לתיקון מקביל של מספר חוקים

כאשר מתקנים במקביל כמה חוקים, ולא ניתן להבחין בחוק עיקרי יחיד נושא התיקון, משתמשים בדרך של
תיקוני חקיקה:

- הצעת חוק נושא התיקונים (תיקוני חקיקה), שנה עברית נוכחית-שנה לועזית נוכחית

דוגמה:

- הצעת חוק איכות הסביבה (דרכי ענישה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997
(הצעת חוק זו תיקנה חוקים שונים שענינם איכות הסביבה, בנושא של דרכי ענישה).

- הצעת חוק העברת סמכויות (השר לענייני דתות) (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005
(הצעת חוק זו תיקנה חוקים שונים המקנים סמכות לשר לענייני דתות).

☞ בהצעת חוק המתקנת כמה חיקוקים כאמור ניתן להוסיף סעיף מטרה המתאר בתמציתיות את מטרת
התיקון (לענין סעיף מטרה ראו בהרחבה בסעיף 3.5).

דוגמה:

- חוק איכות הסביבה (דרכי ענישה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997 :

1. "מטרה מטרתו של חוק זה, להגן ולשמור על איכות נאותה של הסביבה, למנוע פגיעה בסביבה
ולהשיב את המצב לקדמותו במקרה של פגיעה, וזאת על ידי הגברת אמצעי האכיפה
והחמרה בענישה בחמישה חוקים שענינם הגנה על הסביבה."

- חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת 2002), התשס"ג-
2002 :

1. "מטרת החוק מטרה זו בא לתקן חוקים שונים, לדחות את תחילתם של חוקים ולקבוע הוראות
נוספות, במטרה לאפשר את הגברת הצמיחה והתעסוקה, השגת יעדי התקציב, עמידה
ביעדי הגירעון לשנת הכספים 2002 והשגת יעדי המדיניות הכלכלית."

5.1 כללי

לעתים יש לחוקק חוק לשעה, כלומר חוק אשר תחולתו מוגבלת לפעילות או למצבים המתקיימים בתקופה מסוימת, או שהיא מוגבלת לאנשים שבתקופה מסוימת מתקיימים בהם תנאים מסוימים. לאחר חלוף התקופה האמורה אין עוד משמעות לחוק, זאת להבדיל מחוק "רגיל" הממשיך להוות נורמה מחייבת ולהיות בעל תוקף כל עוד לא בוטל במפורש על ידי חקיקה מאוחרת. כדי ליצור הבחנה בין חוק "זמני" לחוק רגיל מוסיפים לשמו, בסוגריים, את המילים (הוראת שעה).

☞ ניתן להבחין בשני סוגים של הוראות שעה:

- (1) הוראה חדשה שאינה מתקנת חוק קיים;
- (2) הוראה המתקנת, לתקופה מוגבלת, חוק קיים.

☞ חודשים אחדים לפני תום תוקפה של הוראת שעה על היועץ המשפטי של המשרד הממונה על הוראת השעה לבחון אם יש צורך בהארכתה או בפעולות אחרות המתחייבות מפקיעת הוראת השעה.

☞ לעתים ניתנת סמכות, בהוראת השעה, לשר, לממשלה, לוועדה של הכנסת או למליאת הכנסת להאריך את תוקפה לתקופות נוספות.

הנחיה:

- חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג 2003 :
"הארכת תוקף 5. חוק זה יעמוד בתוקפו עד יום ב' בניסן התשס"ו (31 במרס 2006) ואולם רשאית הממשלה, באישור הכנסת, להאריך בצו את תוקפו, מעת לעת, לתקופה שלא תעלה בכל פעם על שנה אחת."
- חוק דחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם, התשס"ב-2002 :
"הוראת שעה 16. (א) חוק זה יעמוד בתוקפו חמש שנים מיום פרסומו.
(ב) הכנסת רשאית, בהחלטה, להאריך את תוקפו של חוק זה לתקופות נוספות, שלא יעלו על חמש שנים כל אחת; דיון בהארכת תוקפו של החוק יתקיים בכנסת לא יאוחר מששה חודשים לפני תום תוקפו.
(ג) על הארכת תוקפו של חוק זה תפורסם הודעה ברשומות מטעם הכנסת."

5.2 קביעת חוק חדש כהוראת שעה

אם רוצים להגביל את תוקפן של הוראות בחוק חדש לתקופה מסוימת, ניתן לעשות זאת באמצעות קביעת הוראת שעה.

☞ בשם הצעת החוק יצוין כי מדובר בהוראת שעה:

הצעת חוק שם החוק (הוראת שעה), שנה עברית נוכחית - שנה לועזית נוכחית

הנדל:

- הצעת חוק גלי צה"ל - שידורי רדיו של צבא הגנה לישראל (שידורי חסות ותשדירי שירות)(הוראת שעה), התשס"ה-2005

בסוף הוראת השעה ייקבע סעיף תוקף.

הנדל:

"תוקף 10. חוק זה יעמוד בתוקפו שלוש שנים מיום פרסומו."

קביעת תיקונים בחקיקה קיימת בהוראת שעה

5.3

אם רוצים לקבוע תיקון לחוק קיים, שתוקפו מוגבל לתקופה מסוימת, מן הראוי להתקין תיקון זה כחוק חיצוני לחוק שאותו רוצים לתקן, הקובע כי יש לקרוא את החוק הקיים אחרת בתקופה מסוימת. על הוראת השעה לקבוע כי בתקופה שמיום מסוים עד יום אחר **יקראו** בחוק הקיים **כאילו** במקום סעיף או סעיפים מקוריים המופיעים בו נאמר התיקון. ההוראות שנקבעו בהוראת השעה הן הוראות חיצוניות שאינן משתלבות בחוק קיים, כך, כאשר יפוג תוקפה של הוראת השעה יחזור נוסח החוק המקורי לתוקף.

בשם הצעת החוק יצוין כי מדובר בהוראת שעה:

הצעת חוק שם החוק הקיים (הוראת שעה), שנה עברית נוכחית - שנה לועזית נוכחית

הנדל:

- הצעת חוק שירות ביטחון (שירות מילואים)(הוראת שעה), התשס"ב-2002

"הוראת שעה - 1. החל ביום פרסומו של חוק זה ועד יום _____ יקראו את סעיף 29 לחוק תיקון סעיף 29 שירות ביטחון[נוסח משולב], התשמ"ו-1986 כך:

(1) בסעיף קטן (א) במקום X יקראו Y;

(2) במקום סעיף קטן (ב) יקראו:

"(ב)....."

יש לשים לב כי תיקון המחליף ומשנה את סעיפי החוק הקיים (כלומר תיקון הקובע שבמקום הוראות מסוימות בחוק הקיים **יבואו** הוראות אחרות), שבסופו נאמר כי "תוקפו של התיקון עד יום.....", אינו מתאים לעניין זה. במקרה כזה כאשר יפוג תוקפה של הוראת השעה לא יחזור הנוסח המקורי לתוקפו, שכן החוק הקיים תוקן בהוראת השעה בתיקונים שהשתלבו בו, ולא רק "נקרא אחרת". לעניין זה ראו סעיף 22(1) לחוק הפרשנות הקובע כי "ביטולו של דין אין כוחו יפה להחיות דבר שלא היה לו תוקף בשעה שהביטול נכנס לתוקפו".

ההוראות שנקבעו בהוראת השעה הן, כאמור לעיל, הוראות חיצוניות שאינן משתלבות בחוק העיקרי, ועל כן כאשר רוצים לתקן יש לתקן את הוראת השעה (ולא את החוק העיקרי). כך למשל כאשר על פי סעיף 1 להוראת השעה יש לקרוא את החוק העיקרי כאילו נוסף בו סעיף (למשל סעיף 5א), ורוצים לתקן את הסעיף האמור, יש לעשות זאת בדרך של תיקון הוראת השעה. במקרה כזה שם התיקון המוצע יהיה כלהלן: הצעת חוק שם החוק (הוראת השעה) (תיקון), שנה עברית נוכחית - שנה לועזית נוכחית.

בגוף ההצעה ייאמר כלהלן:

" בשם הוראת השעה, בסעיף 1, בסעיף 5א לשם החוק העיקרי, המובא בו, במקום X יבוא Y."

6. הצעה לביטול חוק

ביטול חוק יכול שייעשה בחוק נפרד ויכול שייעשה במסגרת תיקונים עקיפים - בסוף חוק חדש או בסוף תיקון לחוק עיקרי - אם הוא נלווה לחוק החדש או לתיקון החוק העיקרי.

הצעה:

- סעיף 25 לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004:

"ביטול חוק 25. חוק גיל פרישה שווה לעובדת ולעובד, התשמ"ז-1987 - בטל."
גיל פרישה
שווה לעובדת
ולעובד

- חוק איסור אפיית לילה (ביטול), התשנ"ח-1998:

"ביטול החוק 1. חוק איסור אפיית לילה, התשי"א-1951¹ - בטל."

לעניין דברי ההסבר בעת ביטול חוק, ראו סעיף 10(5).

חשוב להזכיר בענין זה את הוראות סעיפים 4 ו-6 לחוק העונשין. סעיף 4 לחוק העונשין קובע כי במקרים שבהם נעברה עבירה ובוטל בחיקוק האיסור עליה - תתבטל האחריות הפלילית לעשייתה; ההליכים שהוחל בהם - יופסקו, אם ניתן גזר-דין - יופסק ביצועו; ולא יהיו בעתיד עוד תוצאות נובעות מן ההרשעה. סעיף 6 לחוק העונשין מסייג הוראה זו וקובע כי ההוראה לא תחול על עבירה לפי חיקוק שנקבע בו או לגביו שיעמוד בתוקפו לתקופה מסוימת, או שנובע מטיבו שהוא נתון לשינויים מזמן לזמן.

7. הנחיות לניסוח הוראות תיקון של חקיקה קיימת

7.1 כללי

סוגי התיקון המקובלים בחוק מתקן הם: החלפת הוראה מהוראות החוק העיקרי (הגדרה, כותרת שוליים, סעיף, סעיף קטן, פסקה, פרק, סימן וכד'), הוספת הוראה כאמור, ביטולה או תיקונה.

כלל, כל תיקון שאינו בבחינת הוספה, ביטול או החלפה של סעיף שלם (או כמה סעיפים) מכונה "תיקון". כך, סעיף בחוק המתקן שכותרתו "תיקון סעיף 2" יכול שיהיה החלפה, הוספה או מחיקה של כמה מילים בסעיף (לרבות כותרת השוליים שלו), של סעיף קטן הכלול בו או של פסקה או הגדרה הכלולות בו. לעומת זאת תיקון הבא לבטל, להוסיף או להחליף סעיף שלם, כמה סעיפים, פרק או סימן, כותרתו תהיה "ביטול/ הוספת/ החלפת סעיף 2א", "ביטול/ הוספת/ החלפת סעיפים 2א עד 2ד" או "ביטול/ הוספת/ החלפת פרק ב'1" וכיוצא באלה (לעניין כותרות שוליים בחוק מתקן ראו בהרחבה בסעיף 3.4.2).

אם סעיף החוק שאותו מתקנים כולל סעיפים קטנים או פסקאות חשוב להפנות במדויק, בגוף הסעיף בחוק המתקן, לסעיף הקטן או לפסקה שאותם מתקנים.

המילים שאותן מבקשים לתקן או להוסיף יובאו בין מרכאות.

אם מבקשים להחליף כמה מילים בסעיף, בפסקה או בהגדרה אין צורך להחליף את הסעיף, הפסקה או ההגדרה בכללותם, ויש להחליף רק את המילים הטעונות תיקון. כאשר מדובר בהחלפה או בתיקון של חלק גדול מהסעיף, מהפסקה או מההגדרה, כדאי להחליפם בכללותם. במקרה כזה יש להביא את נוסח הסעיף, הפסקה או ההגדרה בשלמותם, לרבות כותרת השוליים ומספר הסעיף - כשמדובר בהחלפת סעיף שלם, ולרבות המונח המוגדר - כשמדובר בהחלפת הגדרה. לעניין זה, אם כותרת השוליים והמונח המוגדר בנוסחם הישן עדיין ישימים, יש להעתיקם לנוסח החדש המוצע.

מנכ"ל: אם מעוניינים להחליף את תוכנו של סעיף 2 לחוק כלשהו, שכותרת השוליים שלו היא "עונשין" אין לומר: "בסעיף 2, במקום האמור בו יבוא: "תוכן הסעיף החדש", אלא יש לומר: במקום סעיף 2 יבוא: "עונשין 2. תוכן הסעיף החדש".

בסעיף המחולק לפסקאות שלהן פתיח משותף (רישה), כאשר פעולת התיקון נעשית ברישה, יש להפנות אליה במפורש. לדוגמה "בסעיף 2, ברישה, במקום X יבוא Y". כמו כן תיתכן הפניה לרישה או לסיפה של סעיף מטעמי קיצור. לדוגמה: "בסעיף 2, במקום הרישה יבוא: רישה חדשה" או "בסעיף 2, הסיפה החל במילים "המילים הראשונות בסיפה" - תימחק" (לעניין שימוש במונחים "רישה" ו"סיפה", ראו בהרחבה בסעיף 9.4).

יש להקפיד שהמילים שאותן רוצים לתקן או להחליף או שעליהן רוצים להוסיף יזוהו במדויק. כך למשל אם המילה "המנהל" מופיעה בסעיף יותר מפעם אחת, אין לכתוב: במקום "המנהל" יבוא "השר", אלא להרחיב את הקטע המוחלף כדי שיהיה ייחודי - במקום "כפי שהורה המנהל" יבוא "כפי שהורה השר".

יש לשים לב אם התיקון המוצע מחייב גם שינוי דקדוקי, למשל אם סעיף כלשהו מסמיך את "שר הפנים ושר האוצר" לקבוע תקנות, ורוצים לתקן את הסעיף כך שהסמכות תהא של שר האוצר בלבד, לא די לומר: "המילים "שר הפנים" - יימחקו" אלא יש לומר: "במקום "שר הפנים ושר האוצר" יבוא "שר האוצר".

ככלל כאשר מתקנים הוראת חוק, למשל כאשר מוסיפים מילים להוראה קיימת, אין צורך לשנות את סימני הפיסוק הקיימים כדי שיותאמו למילים שנוספו, אלא אם כן השינוי בפיסוק נדרש לצורך הבהרת המשמעות של התיקון.

אם מעוניינים לבטל פרק, סימן, סעיף או סעיף קטן (כלומר יחידה שלמה) יש להשתמש במונח "בטל"; כאשר מעוניינים למחוק מילים, הגדרה או פסקה מתוך סעיף או סעיף קטן (כלומר חלק מהיחידה השלמה) יש להשתמש במונח "יימחק".

מנכ"ל:

- בסעיף 5 לחוק העיקרי -

(1) סעיף קטן (ב) - בטל;

(2) בסעיף קטן (ג), פסקה (1) - תימחק;

(3) בסעיף קטן (ד), המילים "בתוך שלושה חודשים" - יימחקו.

7.2 שם הצעת חוק מתקן

ראו לעניין זה סעיף 3.1.2

7.3 הפניה לחוק שאותו מבקשים לתקן ("החוק העיקרי")

הסעיף הראשון בהצעת חוק מתקן ייפתח בציון שמו המלא של החוק שאותו מבקשים לתקן, ולאחר מכן תבוא הפניה לסעיף שאותו רוצים לתקן.

אם שמו של החוק שאותו מבקשים לתקן מופיע יותר מפעם אחת בהצעת החוק, יש לציין בפעם הראשונה שבה הוא נזכר "להלן - החוק העיקרי", ובהמשך להשתמש בשם זה במקום בשם החוק המלא. אם מדובר בתיקון לחוק-יסוד יש לומר "להלן - חוק היסוד", אם מדובר בתיקון לפקודה יש לומר "להלן - הפקודה", ואם מדובר בתיקון להוראת שעה יש לומר "להלן - הוראת השעה". כאשר מתקנים כמה סעיפים בחוק העיקרי ייפתחו סעיפי הצעת החוק, למעט הסעיף הראשון, בהפניה לסעיף שאותו רוצים לתקן ולאחר מכן יצוין "לחוק העיקרי", "לחוק היסוד", "לפקודה" או "להוראת השעה", לפי המקרה.

דוגמה:

1. תיקון סעיף 1 בחוק האחריות לפיצוי נזקי זיהום בשמן, התשס"ד-2004 (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 1, במקום X יבוא Y.
2. תיקון סעיף 3 (א) לחוק העיקרי, פסקה (2) - תימחק.

7.4 סעיפי החוק המתקן

כל סעיף בחוק המתקן יתייחס לסעיף בחוק שאותו מתקנים (החוק העיקרי), וסדר התיקונים יהיה לפי סדר הסעיפים בחוק העיקרי שאותם מבקשים לתקן. אם מבקשים לתקן כמה סעיפים קטנים או פסקאות של סעיף אחד, יש לפצל את הסעיף בחוק המתקן לכמה פסקאות.

דוגמה:

1. תיקון סעיף 4 בחוק שם החוק (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 4, במקום X יבוא Y.
2. ביטול סעיף 7 סעיף 7 לחוק העיקרי - בטל.
3. תיקון סעיף 9 בסעיף 9 לחוק העיקרי -
(1) בסעיף קטן (א), במקום Z יבוא Y;
(2) סעיף קטן (ב) - בטל.

חריג לכלל האמור הוא מקרה של תיקון עקיף או תיקוני חקיקה (לעניין תיקון עקיף ותיקוני חקיקה ראו בהרחבה בסעיף 3.11 ובסעיף 4). במקרה כזה לכל סעיף בחוק המתקן תיחיד פסקה בחוק המתקן, ואם מבקשים לתקן כמה סעיפים קטנים או פסקאות של סעיף אחד, יש לפצל את הפסקה בחוק המתקן לפסקאות משנה.

הנדל:

1. תיקון חוק משק הגז הטבעי
בחקוק משק הגז הטבעי, התשס"ב - 2002 -
(1) בסעיף 5, במקום X יבוא Y;
(2) בסעיף 7 -
(א) בסעיף קטן (א) במקום Z יבוא Y;
(ב) סעיף קטן (ב) - בטל.

7.5 כותרות שוליים בחוק מתקן

ראו לעניין זה סעיף 3.4.2

7.6 תיקון שם של חוק

שינוי שמו של חוק עלול לגרום לקשיים, במיוחד כאשר החוק, בשמו המקורי, מאזכר רבות בחקיקה, בפסיקה ובספרות. על כן יש להימנע, ככל שאפשר, משינוי שמו של חוק. אך לעיתים, אין מנוס מכך, כאשר תיקונו של החוק מביא לכך שהשם אינו משקף עוד את תוכנו של החוק. במקרים אלה יש לשאוף לכך ששמו החדש של החוק יהיה קרוב, ככל האפשר, לשם המקורי.

1. תיקון שם החוק
בחוק "שם מלא של החוק הקיים" (להלן - החוק העיקרי), בשם החוק, במקום "חלק מהשם הקיים" יבוא "טקסט חדש".

בתיקון שם החוק אין מחליפים את שנת החיקוק המקורית של החוק המתוקן.

הנדל:

1. תיקון שם החוק
בחוק מיסוי תשלומים ביום בחירות, התשנ"ו-1996¹, בשם החוק, במקום "ביום בחירות" יבוא "בתקופת בחירות".
1. תיקון שם החוק
בחוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991, בשם החוק המילים "(איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים)" יימחקו.

כאשר משנים שמו של חוק יש לתקן גם את כל החוקים המאזכרים אותו.

7.7 החלפת ביטוי החוזר לאורך החוק

אם מונח מסוים חוזר על עצמו מספר רב של פעמים לאורך החוק ורוצים להחליפו במונח אחר, ניתן לקבוע בתחילת הצעת החוק, סעיף המחליף את המונח על כל הטיותיו. במקרה כזה יש לציין ולתקן את כל הטיותיו של המונח המופיעות בחוק, ואין לכתוב הוראה כללית ולפיה "המונח יוחלף על כל הטיותיו".

הנדל:

1. החלפת מונח
בפקודת מס הכנסה, בכל מקום -
(1) במקום "נציב" יבוא "מנהל";
(2) במקום "הנציב" יבוא "המנהל";
(3) במקום "שהנציב" יבוא "שהמנהל";
(4) במקום "לנציב" יבוא "למנהל";
(5) במקום "והנציב" יבוא "והמנהל".

אם התיקון מחליף מונח מלשון זכר ללשון נקבה (למשל במקום "רשות" יבוא "מנהל"), אין לתקן בדרך זו גם את הפעלים הצמודים לאותו מונח, ויש לתקן כל סעיף וסעיף בנפרד. לדוגמה: במקום "שקבעה הרשות" יבוא "שקבע המנהל".

אם המונח שרוצים להחליפו מופיע במספר קטן של סעיפים, וניתן לתקן בנפרד כל סעיף וסעיף, דרך זו עדיפה.

7.8 תיקון או החלפה של כותרת שוליים

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בכותרת השוליים, במקום "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".
ANDI?: בחוק העונשין, התשל"ז-1977¹ (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 14, בכותרת השוליים, במקום "ישראלי" יבוא "ישראלי".

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, במקום כותרת השוליים יבוא "כותרת שוליים חדשה".
ANDI?: בסעיף 35 לחוק העיקרי, במקום כותרת השוליים יבוא "עונשין".

7.9 תיקון, הוספה, מחיקה או החלפה של הגדרה

7.9.1 תיקון הגדרה

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בהגדרה "המונח המוגדר הקיים", במקום "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".

ANDI?: בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994, בסעיף 1, בהגדרה "פרסום בעיתון", במקום "בעיתון נפוץ" יבוא "בשני עיתונים נפוצים".

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בהגדרה "המונח המוגדר הקיים", המילים "טקסט קיים" - יימחקו.

ANDI?: בחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954, בסעיף 3, בהגדרה "ניירות ערך", המילים "או כל תאגיד אחר" - יימחקו.

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בהגדרה "המונח המוגדר הקיים", בסופה יבוא "טקסט חדש".

ANDI?: בסעיף 2 לחוק העיקרי, בהגדרה "הממונה" בסופה יבוא "וכן מי שמונה לפי סעיף 15".

ראו דרכים נוספות לתיקון, המתאימות גם לתיקון הגדרה, בסעיף 7.10.

7.9.2 הוספת הגדרה

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, אחרי ההגדרה "מונח מוגדר קיים" יבוא:
"המונח המוגדר החדש" - תוכן ההגדרה החדשה";

ANDI?: בסעיף 5 לחוק העיקרי, אחרי ההגדרה "יועץ השקעות" יבוא:
"מוכר" - מי שמוכר זכות במניות או עושה פעולה במניות";

☞ אם מוסיפים הגדרה חדשה יש למקמה לפי סדר אלפביתי. בסעיף שבו ההגדרות אינן מסודרות לפי סדר אלפביתי (בעיקר בחקיקה ישנה) ניתן להוסיף את ההגדרה בסוף רשימת ההגדרות.

7.9.3 מחיקת הגדרה

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, ההגדרה "מונח מוגדר קיים" - תימחק.
מנכ"ל: בחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967, בסעיף 1, ההגדרה "הממונה" - תימחק.

7.9.4 החלפת הגדרה

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, במקום ההגדרה "המונח המוגדר הקיים" יבוא:
"המונח המוגדר החדש" - תוכן ההגדרה החדשה".
מנכ"ל: בחוק חינוך חינם לילדים חולים, התשס"א-2001 (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 1, במקום ההגדרה "השר" יבוא:
"השר" - שר החינוך והתרבות והספורט.

7.10 תיקון תוכן הסעיף

7.10.1 החלפת מילים בסעיף

- בסעיף מספר הסעיף לחוק העיקרי, במקום "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".
מנכ"ל: בסעיף 21 לחוק העיקרי, במקום "שיש לכסותה בפוליסה" יבוא "שיש לבטלה".
- בסעיף מספר סעיף לחוק העיקרי, במקום הרישה עד המילים "המילים האחרונות של הרישה" יבוא "טקסט חדש".
מנכ"ל: בסעיף 3 לחוק העיקרי, במקום הרישה עד המילים "ואלה הם:" יבוא "תמונה ועדה לפיקוח חקלאי, ואלה חבריה:".
- בסעיף מספר סעיף לחוק העיקרי, במקום הקטע החל במילים "המילים בתחילת הקטע" עד המילים "המילים בסוף הקטע" יבוא "טקסט חדש".
מנכ"ל: בסעיף 10 לחוק העיקרי, במקום הקטע החל במילים "מי ששר התחבורה מינה אותו" עד המילים "להלן - מפקח ארצי" יבוא "מי שמונה כמפקח ארצי".

7.10.2 הוספת מילים לסעיף

בתחילת הסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, לפני "ציטוט המילים בתחילת הסעיף הקיים" יבוא "תוספת".
מנכ"ל: בסעיף 20 לחוק העיקרי, לפני "המנהל" יבוא "הממונה או".

באמצע הסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, אחרי "ציטוט מהסעיף הקיים" יבוא "תוספת".
מנכ"ל: בסעיף 13 לחוק העיקרי, אחרי "החלטה של רשות" יבוא "או של גוף המנוי בתוספת הראשונה".

בסוף הסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בסופו יבוא "תוספת".
- מנכ"ל: בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ובלבד ששלח הודעה על כך 14 ימים לפני ביצוע הפעולה".

7.10.3 מחיקת מילים מסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, המילים "ציטוט מהסעיף הקיים" - יימחקו.
- מנכ"ל: בסעיף 6 לחוק העיקרי, המילים "בהקדם האפשרי" - יימחקו.
- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, הקטע החל במילים "ציטוט תחילת הקטע" עד המילים "ציטוט סוף הקטע" - יימחק.
- מנכ"ל: בסעיף 45 לחוק העיקרי, הקטע החל במילים "ובלבד שעשה כן" עד המילים "בתום התקופה האמורה" - יימחק.
- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, הסיפה החל במילים "ציטוט המילים הראשונות של הסיפה" - תימחק.
- מנכ"ל: בסעיף 3 לחוק העיקרי, הסיפה החל במילים "ואולם רשאי שר האוצר" - תימחק.

7.10.4 החלפה, הוספה או מחיקה של ביטוי חוזר

- בסעיף מס' הסעיף (או - בסעיפים מספרי הסעיפים) לחוק העיקרי, בכל מקום, במקום "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".
- בסעיף מס' הסעיף (או - בסעיפים מספרי הסעיפים) לחוק העיקרי, בכל מקום, אחרי "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".
- בסעיף מס' הסעיף (או - בסעיפים מספרי הסעיפים) לחוק העיקרי, בכל מקום, המילים "טקסט קיים" - יימחקו.

מנכ"ל:

- בפקודת בריאות העם, 1940, בסעיף 5(א), בכל מקום, במקום "השר" יבוא "המנהל הכללי".

אם הביטוי החוזר מופיע בהטיות שונות, יש לשנות כל הטיה בנפרד.

מנכ"ל:

- בסעיף 21 לחוק העיקרי, במקום "שר העבודה והרווחה" יבוא "שר הרווחה" ובמקום "משר העבודה והרווחה" יבוא "משר הרווחה".

7.10.5 החלפת סעיף קטן או פסקה

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן מס' הסעיף הקטן יבוא: "מס' הסעיף הקטן תוכן הסעיף קטן החדש".
- מנכ"ל: בסעיף 19 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא: "(א) החלטה סופית של בית הדין ניתנת לערעור בזכות בפני בית משפט מחוזי בדין יחיד."

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, במקום פסקה מס' פסקה יבוא :
"מס' הפסקה תוכן הפסקה החדשה;"

7.10.6 : בסעיף 12(ד) לחוק העיקרי, במקום פסקה (5) יבוא :

"(5) נציג המוסד לביטוח לאומי שימנה מנהל המוסד לביטוח לאומי, מקרב עובדי משרדו;"

7.10.6 הוספת סעיף קטן או פסקה

(א) בתחילת סעיף

- ככלל אין להוסיף סעיף קטן או פסקה בתחילת סעיף או סעיף קטן (כלומר לפני סעיף קטן (א) קיים או לפני פסקה (1) קיימת), שכן אין דרך לסמנה ואין אפשרות לשנות את מספור הסעיפים הקטנים והפסקאות הקיימים בשל בעיית הפניות (בחקיקה ובפסיקה) (ראו לעניין זה בהרחבה בסעיף 7.12). יש למקם את ההוראה שרוצים להוסיפה, במסגרת סעיף קטן או פסקה קיימים או לחלופין, בסעיף קטן או בפסקה באמצע הסעיף או בסופו.

(ב) באמצע הסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן מס' הסעיף הקטן יבוא :
" מספר הסעיף הקטן החדש תוכן הסעיף הקטן החדש."

7.10.6 : בסעיף 37 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא :

"(ג) הוועדה תגיש המלצותיה לראש הממשלה, לאחר שהתייעצה עם שר הפנים ונתנה למרכז השלטון המקומי הזדמנות להשמיע טענותיו."

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, אחרי פסקה מס' הפסקה יבוא :
"מס' הפסקה החדשה תוכן הפסקה החדשה."

7.10.6 : בסעיף 4 לחוק העיקרי, אחרי פסקה (2) יבוא :

"(א2) רופא מומחה;"

כאשר מוסיפים סעיפים קטנים או פסקאות באמצע הסעיף יש לצייןם באמצעות שילוב של מספר ואות (לדוגמה "(א1)" במקרה של הוספת סעיף קטן בין סעיפים קטנים (א) ו-(ב) או "(א1)" במקרה של הוספת פסקה בין פסקאות (1) ו-(2)), ובכל מקרה אין לשנות את מספריהם של הסעיפים הקטנים או הפסקאות הקיימים, זאת בשל בעת? הפניות (בחקיקה ובפסיקה) לסעיפים הקטנים ולפסקאות במספורם הקיים. (ראו לעניין זה בהרחבה בסעיף 7.12)

(ג) בסוף הסעיף

- בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי, בסופו יבוא :
"מספר הסעיף הקטן החדש/הפסקה החדשה תוכן הסעיף הקטן החדש/הפסקה החדשה."

7.10.6 : בסעיף 22 לחוק העיקרי, בסופו יבוא :

"(ה) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מהוראות חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996."

(ד) בסעיף שאינו כולל סעיפים קטנים

- בסעיף מס' סעיף לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא :

"(ב) תוכן הסעיף הקטן החדש."

מנכ"ל : בחוק העונשין, התשל"ז-1977, בסעיף 6, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא :

"(ב) הוראות סעיף זה באות להוסיף על הוראות כל דין."

☞ לעתים רוצים להוסיף סעיף קטן לסעיף שאינו כולל סעיפים קטנים וכן לתקן את תוכן

הסעיף הקיים. במקרה כזה יש לפצל את התיקון כלהלן :

בסעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי -

(1) האמור בו יסומן "(א)", ובו, במקום "טקסט בסעיף הקיים" יבוא "טקסט חדש";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא :

"(ב) תוכן הסעיף הקטן החדש."

מנכ"ל : בחוק רשות הספנות והנמלים, התשס"ד-2004, בסעיף 6-

(1) האמור בו יסומן "(א)", ובו, במקום "בתחום פעולה" יבוא "בתחומי פעולה";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא :

"(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) לא יינתן רישיון לתקופה העולה על חמש שנים."

7.10.7 ביטול סעיף קטן או מחיקת פסקה

- בסעיף מס' סעיף לחוק העיקרי, סעיף קטן מס' הסעיף הקטן - בטל.

- בסעיף מס' סעיף לחוק העיקרי, פסקה מספר הפסקה - תימחק.

מנכ"ל : בסעיף 107 לחוק העיקרי-

(1) סעיף קטן (ב) - בטל;

(2) בסעיף קטן (ג), פסקה (1) - תימחק.

☞ בעת ביטול סעיף קטן או מחיקת פסקה, יש לבדוק שאין אזכור של הסעיף הקטן או

הפסקה האמורים, לאורך החוק. אם קיים אזכור כאמור יש לתקנו בהתאם.

☞ לעניין דברי הסבר לביטול סעיף קטן או מחיקת פסקה ראו סעיף 10(5).

7.10.8 תיקונים שלובים בסעיף אחד

אפשר לתקן כמה תיקונים, כפי שפורטו לעיל, באותו סעיף של הצעת החוק.

מנכ"ל :

- בחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, בסעיף 5, במקום "שבהם" יבוא

"שלגביהם" ובכל מקום, במקום "ייקבעו" יבוא "יחושבו".

- בסעיף 40 לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (א) (5), המילים "כפי שרצה" - יימחקו;

(2) סעיף קטן (ב) - בטל.

החלפת סעיף, סימן או פרק

- במקום סעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי יבוא :
 "כותרת שוליים מס' הסעיף תוכן הסעיף."

: *nd17*

- החלפת סעיף 50 1. בחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, במקום סעיף 50 יבוא :
 " עונשין 50. "

ככלל ניתן להחליף סעיף רק בסעיף המסדיר אותו נושא. אם מבקשים לבטל סעיף בלי להחליפו בהסדר אחר, אין לנצל את מספרו של הסעיף לצורך אחר, ויש לבטלו ולהוסיף סעיף נוסף עם מספור שונה, זאת בשל בעיית ההפניות (בחקיקה ובפסיקה) לסעיפים במספורם הקיים (ראו לעניין זה בהרחבה בסעיף 7.12).

אפשר להחליף כמה סעיפים ואז כותרת השוליים תהיה "החלפת סעיפים מס' סעיף ראשון עד מס' סעיף אחרון", או להחליף את כל הסעיפים בפרק או בסימן מסוים, כולל את כותרת הפרק או הסימן, ואז כותרת השוליים תהיה "החלפת פרק/ סימן מספר הפרק/ הסימן".

: *nknd17*

- החלפת סעיפים 1. בחוק היטלי סחר, התשנ"א-1991 (להלן - החוק העיקרי), במקום סעיפים 20 עד 22 והוספת סעיף 22א

"כותרת הסעיף 20.
 כותרת הסעיף 21.
 כותרת הסעיף 22.
 כותרת הסעיף 22א. "

- החלפת פרק ג' 2. במקום פרק ג' לחוק העיקרי יבוא :
 "פרק ג': היטל היצף והיטל משווה
 סימן א: הגדרות
 הגדרות 24. "

הוספת סעיף, סימן או פרק

- בחוק שם החוק, אחרי סעיף מס' הסעיף לחוק העיקרי יבוא :
 "כותרת שוליים מס' הסעיף החדש תוכן הסעיף."

ניתן להוסיף כמה סעיפים חדשים ואז כותרת השוליים תהיה "הוספת סעיפים מס' סעיף ראשון עד מס' סעיף אחרון", או להוסיף סימן או פרק חדשים ובכלל זה את כותרת הפרק או הסימן, ואז כותרת השוליים תהיה "הוספת סימן/ פרק מס' הסימן או הפרק".

כאשר מוסיפים סעיפים באמצע חוק קיים יש לציין על ידי שילוב של מספר ואות ("1א"), ובכל מקרה אין לשנות את מספריהם של סעיפים קיימים. גם כאשר מוסיפים סעיף במקום שבו היה סעיף שבוטל בעבר, יש למספרו על ידי שילוב של מספר ואות, ואין לתת לסעיף חדש מספר של

סעיף שהיה קיים (שכן ייתכן שיש חוקים אחרים או פסיקה שמפנים לאותו סעיף היסטורי). כך למשל אם בחוק מסוים קיימים סעיפים 1 עד 8, סעיפים 9 עד 10 בוטלו ואחריהם קיימים סעיפים 11 עד 15, ורוצים להוסיף סעיף חדש אחרי סעיף 8, הסעיף ימוספר "א8" ולא "9".

כאשר מוסיפים סימן או פרק חדשים יש לציין גם אותם באמצעות שילוב של מספר ואות, לדוגמה: "סימן א'1" "פרק ב'2". אם מספר הפרק נקבע במילים (כפי שהיה נהוג בעבר - למשל פרק שלישי) יש לציין את מספר הפרק הנוסף על ידי הוספת ספרה - "פרק שלישי 1".

הוספת סעיף:

1. הוספת סעיף בחוק הבוררות, התשכ"ח-1968, אחרי סעיף 12 יבוא:

"ביצוע 12א. שר המשפטים ממונה על ביצועו של חוק זה."

1. הוספת פרק שני 1 בפקודת מס הכנסה, אחרי סעיף 1א64 יבוא:
"פרק שני 1: קרן להשקעות במקרקעין הגדרות 2א64. ..."

7.13 ביטול סעיף, סימן או פרק

- סעיף מס' סעיף - בטל.

ביטול:

1. ביטול סעיף 20 בחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - החוק העיקרי), סעיף 20 - בטל.

אפשר לבטל כמה סעיפים ואז כותרת השוליים תהיה "ביטול סעיפים מס' סעיף ראשון עד מס' סעיף אחרון", או לבטל סימן או פרק, כולל כותרת הסימן או הפרק, ואז כותרת השוליים תהיה "ביטול סימן/ פרק מס' הסימן או הפרק".

ביטול פרק ד':

1. ביטול פרק ד' לחוק העיקרי - בטל.

לעניין דברי הסבר בעת ביטול סעיפים, ראו סעיף 10(5).

חשוב להזכיר בענין זה את הוראות סעיפים 4 ו-6 לחוק העונשין. סעיף 4 לחוק העונשין קובע כי במקרים שבהם נעברה עבירה ובוטל בחיקוק האיסור עליה - תבטל האחריות הפלילית לעשייתה; ההליכים שהוחל בהם - יופסקו, אם ניתן גזר-דין - יופסק ביצועו; ולא יהיו בעתיד עוד תוצאות נובעות מן ההרשעה. סעיף 6 לחוק העונשין מסייג הוראה זו וקובע כי ההוראה לא תחול על עבירה לפי חיקוק שנקבע בו או לגביו שיעמוד בתוקפו לתקופה מסוימת, או שנובע מטיבו שהוא נתון לשינויים מזמן לזמן.

הוספה, תיקון או ביטול של תוספת7.14.1 הוספת תוספת

- אחרי סעיף מס' סעיף אחרון לחוק העיקרי יבוא:
"תוספת"

(מס' סעיף או סעיפים בחוק שמפנים לתוספת)

תוכן התוספת"

- אחרי תוספת מס' תוספת לחוק העיקרי יבוא:

"תוספת מספר התוספת"

(מס' סעיף או סעיפים בחוק שמפנים לתוספת)

תוכן התוספת"

כאשר קיימת בחוק תוספת, ורוצים להוסיף תוספת שניה, יש לתקן את כותרת התוספת הקיימת מ"תוספת" ל"תוספת ראשונה" ולתקן את ההפניות אליה לאורך החוק בהתאם.

סדר התוספות בחוק נקבע על פי רוב לפי סדר הסעיפים המפנים אליהן. כך למשל אם סעיף 1 לחוק מפנה לתוספת הראשונה וסעיף 10 לחוק מפנה לתוספת השניה, וכעת רוצים להוסיף תוספת ולהפנות אליה בסעיף 5 לחוק, יש להוסיף תוספת ראשונה א'.

ראו פירוט נוסף לעניין תוספת לחוק בסעיף 3.16.

7.14.2 תיקון תוספת

בתוספת מס' תוספת לחוק העיקרי, בפרט מס' פרט, במקום "טקסט קיים" יבוא "טקסט חדש".

בתוספת מס' תוספת לחוק העיקרי, אחרי פרט מס' פרט יבוא:

"פרט מס' פרט תוכן הפרט"

הנדל?

בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, אחרי פרט (5) יבוא:

"(6) הממונה לפי חוק הפיקדון על מכלי משקה, התשנ"ט-1999."

יש לשים לב כי במרבית המקרים הסעיפים המופיעים בתוספת מכונים "פרטים" ולא סעיפים או פסקאות.

7.14.3 ביטול תוספת

- התוספת מס' התוספת לחוק העיקרי - בטלה.

הנדל?

התוספת השלישית לחוק העיקרי - בטלה.

ביטול התוספת ייעשה במקביל לביטול ההפניה אליה בסעיף שבחוק.

לענין דברי הסבר לתוספת הבטלה ראו סעיף 10(5).

8. הוראות לשון ושימוש במונחים

ככלל, מקובלים כללי הפיסוק והכתיב שקבעה האקדמיה ללשון העברית. בפרק זה של המדריך יש התייחסות לענייני לשון מסוימים המקובלים בניסוח דברי החקיקה, והשימוש בהם חשוב לשם אחידות הניסוח בחקיקה.

8.1 כללי פיסוק

- בין סעיפים וסעיפים קטנים יש להפריד באמצעות נקודה ".", שכן מבחינה תוכנית מדובר ביחידות שלמות ונפרדות.
- באמצע סעיף, בין הגדרות בסעיף ההגדרות, ובין פסקאות יש לרשום נקודה-פסיק"; שכן מבחינה תוכנית מדובר בחלק מיחידה שלמה.

- שימוש במקפים ובקו מפריד :

- מקף הוא הסימן המקשר בין מילים.
- קו מפריד הוא סימן פיסוק המשמש להפרדה בין חלקי משפט או שהוא בא במקום חלק משפט שאין רוצים לחזור עליו.
- בסמיכות רגילה אין צורך להשתמש במקפים : בית משפט, עורך דין, רואה חשבון וכד'.
- בצירוף הבנוי ממילית המצטרפת למילה אחרת ויוצרת עמה משמעות רצוי לשים מקף : אי-תחולה, בא-כוח, בין-ארצי, בין-לאומי, רב-שנתי, חד-סטרי (בכל הדוגמאות הנ"ל אין לשים רווח בין המילים שבצירוף לבין המקף).
- הצירוף "חוק-יסוד" נכתב עם מקף.
- בכתבת משפט שבו קו מפריד יש לשים רווח אחד בין הקו המפריד לבין המילים שמשני צדיו.
- כל סימני הפיסוק, חוץ מהקו המפריד, נכתבים בצמידות למילה שלפניהם ועם רווח אחד לאחריהם. מרכאות באות בצמידות משני הצדדים ליחידה המצוטטת או המוגדרת.
- בסוף פתיח לסעיף (רישה) שתחתיו פסקאות -
יש לרשום **נקודתיים** " : " - כאשר הפסקאות באות לפרט את האמור ברישה ;
יש לרשום **קו מפריד** " - " - כאשר הפסקאות באות בהמשך לאמור ברישה, ומהוות חלק מהמשפט שהתחיל ברישה.

2.2.2 :

- סעיף 1 לחוק איסור מימון טרור, התשס"ה- 2005 :
"מעשה טרור"- מעשה המהווה עבירה או איום בעשיית מעשה... ומתקיימים בו כל אלה :
(1) ... ;
(2) המעשה שנעשה או שתוכנן או האיום היה בו -
(א) פגיעה ממשית בגופו של אדם ... ;
(ב) יצירת סיכון ממש... ;
(ג) פגיעה חמורה ברכוש..."

שיטת הכתיב הנהוגה ברשומות היא בדרך כלל שיטת הכתיב חסר הניקוד (השם הרשמי למה שמכונה "כתיב מלא").

כך למשל **בפועל** - קיבל, שירת, סירב, אירע, הוכנס, ייכנסו, יישמע, ייעשה, שוכנע, יישב (מלשון יישוב), ליישב, לשמור. **ובשם** - שירות, סירוב, רישיון, היעדרות.

- חריג לכלל הוא במילים מסוימות הנכתבות בכתיב מלא גם אם לא לפי הכללים, כדי להבחין בין משמעויות, לדוגמה: מינהל לעומת מנהל, מיתקן לעומת מתקן, מילווה לעומת מלווה וכד'.
- אם יש בכך צורך אפשר הוסיף ניקוד לשם הבהרה, כך למשל בסעיף 12 (ב) לחוק זכויות החולה: "יִפְנָה רופא חדר המיון את המטופל למוסד רפואי מתאים".

מילים עם פתח וסגור:

- מסוים, מחויב** ולא "מסויים או מחוייב". סמוך לאם קריאה אין מכפילים את הי'.
- ועדה, הוועדה, לוועדה** – בראש מילה רק ו' אחת, בתוך המילה כופלים את הו'.
- רישיון, זיכיון, ניסיון, עיזבון, פיקדון, חיסכון, ביטחון** – מילים במשקל זה תמיד ביי (המילים דמיון, שוויון, פדיון הגייתן בשווא והן נכתבות בלי יוד).
- חודש, חודשים** ולא "חדש", "חדשים".
- נוהל, נהלים** ולא **נוהלים**, **נוהלי**.
- מרבי** ולא **מירבי**.
- ממד, ממדים** ולא **מימד, מימדים**.
- פסקה** ולא **פיסקה**.
- עסקה** ולא **עיסקה**.
- מילה, מילים** ולא **מלים**.

שימוש בביטויים, במונחים ובצירופי מילים

כך ולא כך

- **אלא אם כן** ולא **אלא אם**. למשל: "אין עונשין אלא אם כן מזהירין".
- **אם** ולא **באם**.
- **אצילת סמכות** ולא **האצלת סמכות**, ולכן: אוצל סמכות.
- **בלי** ולא **מבלי**, ולכן: בלי לגרוע מהוראות כל דין.
- **בלי, בלא** ולא **ללא**; ולכן: עיסוק בלא רישיון.
- **הואיל ו-** ולא **הואיל ש-** - ביטוי של סיבה (מכיוון ש-).
- **אפשר ש-** ולא **אפשר ו-**.
- **היות ש-** ולא **היות ו-**.

- מאחר ש- ולא מאחר ו- .

- במידה ש- ולא במידה ו- – הביטוי "במידה ש-" אינו מילת תנאי ("אם"). ומקומו אך ורק לתיאור מידה. לדוגמה: "בניין שניזוק במידה שאי אפשר לשבת בו ... " (דוגמה לשימוש שאינו נכון: במידה שלא יוכל למלא את תפקידו יעשה זאת מחליפו).

- בעבור ולא עבור (בהקשרים המתאימים אפשר להמירה ב"בעד").

- בתוך שלושה ימים ולא תוך שלושה ימים.

- זה/הזה, זאת/הזאת, אלה/האלה – ולא הבא, הבאה, הבאים, הבאות, לכן: "כמפורט בסעיפים אלה:" ולא "כמפורט בסעיפים הבאים:".

- הוא, הם – עדיף על הינו, הינם (שצורת כתיבתם הנכונה היא הנו, הנם).

- יחד ולא ביחד.

- מונה שר או מונה לשר ולא מונה כשר .

- נמנה עם ולא נמנה על.

- נקיטת אמצעים, נוקט אמצעים ולא נקיטה באמצעים, נוקט באמצעים.

- כמה ימים, ימים מספר, ימים אחדים ולא מספר ימים.

- החל ביום או מיום ולא החל מיום.

- מיום עד יום ולא מיום ועד ליום.

- לשאת עונש ולא לרצות עונש.

- מחד גיסא .. מאידך גיסא ולא מחד ומאידך.

- נוסף על ולא בנוסף ל .

- כאשר – שימוש הנכון כאשר הכוונה ל'בזמן ש' או 'כמו ש'. יש להימנע מלהשתמש בביטוי במשפטים מעין אלה: "יש למלא את הטופס בשני עותקים כאשר העותק האחד הוא המקור.. והשני העתק".

דומים אך שונים

- בפני או לפני - "בפני" = בנוכחות, ולכן: בפני שני עדים; "לפני" = מכוון לתשומת לבו, ולכן: יובא לפני שופט; יוצג לפני הוועדה.

- אבטחה או הבטחה - "אבטחה" - מתן אמצעי ביטחון מפני אירוע בלתי רצוי, ולכן: פעולות אבטחה; "הבטחה" - התחייבות של אדם לעשות משהו.

- אחזקה או החזקה - "אחזקה" - במובן של תחזוקה, ולכן: דמי אחזקה, הוצאות אחזקה; "החזקה" - שם פעולה של הפועל החזיק, ולכן: החזקת מניות.

- החיל או הכיל - "הכיל" - כלל, החזיק בתוכו, ולכן: קבוצה המכילה קבוצה אחרת; "החיל" - גרם למשהו לחול על - להיות תקף לגבי - , ולכן: "החיל את החוק למפרע".

- **תפיסה או תפישה** - שתי הצורות תקינות, ויש המבדילים ביניהן באופן זה: "תפיסה" - תפיסה פיזית של חפץ, ולכן: תפס חזקה; "תפישה" - תפישה מופשטת של רעיון, ולכן: "תפישה מהירה".

- **השהיה או השעיה** - "השהיה" - עיכוב או דחייה של פעולה, ולכן: להשהות את ביצוע הצו; "השעיה" - הפסקת שירותו של אדם שהואשם בעבירה עד לבירור אשמתו, ולכן: "להשעות את כהונתו עד לסיום ההליכים המשפטיים נגדו".

- **התראה או התרעה** - "התראה" - אזהרה שאדם או רשות נותנים לפני ביצוע פעולה, ולכן: תשלח לו הרשות התראה על כוונתה להוציא נגדו צו הפסקה; "התרעה" - מתן אות מפני אירוע חיצוני שעלול להתרחש, ולכן: "התרעה על פיגוע".

- **מספר או כמות** כשמדברים על עצמים שאפשר למנותם משתמשים במילה "מספר", ולכן: מספר האנשים הממתינים בתור. כאשר מדברים על עצמים שאי אפשר למנות יש לומר "כמות", ולכן: כמות הפסולת שמייצר הישראלי הממוצע היא 1.7 קילוגרם פסולת ביום שהם כ-620 קילוגרם בשנה.

העדפות

- **אלה או אלו** - שתי הצורות נכונות אך ההעדפה וצורת הכתיבה הנהוגה ברשומות היא '**אלה**' שהיא לשון המקרא על 'אלו' שהיא לשון חז"ל.

- **כדי או על מנת** - יש להשתמש בביטוי "כדי" ולא "על מנת" כשהמדובר במילת תכלית, ולכן: "סעיף זה מוצע כדי להבהיר...". "על מנת" משמש רק כאשר מדובר בתנאי מחושב, לדוגמה: "עשה כן על מנת להשיג תמורה".

- **לאור** - (נמצאת בעיקר בדברי הסבר). עדיף למצוא תחליפים בעיקר אם מדובר בהקשר שלילי, כמו: לאור הקשיים, לאור התוצאות הקשות; אפשרויות: **ב (במצב שנוצר), בשל, לאחר, עקב, בעקבות**.

- **ניתן או אפשר** - ברוב המקרים עדיף להשתמש ב"אפשר" במיוחד אם אין במשמע מתן רשות. בצורת השלילה בעבר ובעתיד: לא יהיה אפשר, לא היה אפשר (ולא 'אי אפשר היה').

- **על ידי או בידי** - באופן כללי רצוי להשתמש בצורת הפעיל ולא בצורת הסביל: המנהל ייתן אישור וכד'; אם בכל זאת משתמשים בצורת הסביל עדיף להשתמש בצורה 'בידי' אם מדובר בעושה הפעולה ממש, לדוגמה: האישור יינתן בידי המנהל, המיון ייערך בידי בעל מקצוע. הצורה 'על ידי' מתאימה יותר כאשר מדובר במילוי שליחות: 'לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח'.

- **מילת או מתנהגת כיוו החיבור** ולכן מומלץ להשתמש בלשון רבים "פלוגי או אלמוני יעשו", בעיקר אם מדובר בשמות ממין זכר ונקבה, לדוגמה: המנהל או הוועדה יקבעו. במקורות אפשר למצוא גם בלשון יחיד: ראובן או שמעון יעשה.

- **רוב, חלק, מקצת, מחצית, 30% וכד'** - הפועל במשפטים שבהם הנושא מכיל מילים אלה יבוא בדרך כלל בהתאם לשם העצם הנלווה להן, לדוגמה: רוב המסמכים נבדקו, מקצת הנשים הן עקרות בית, שליש מילדי הגן הם....

- **ערר או ערעור** - ההבחנה בשפת החקיקה, ככלל, נעשית בהתאם לגוף שאליו מערערים. ערר - מוגש לרשות מינהלית או מעין שיפוטית (שר, ועדת ערר, היועץ המשפטי לממשלה וכיוצא באלה), ערעור - מוגש לבית המשפט.

- **אחת היא עדיף על אין נפקא מינה**.

שימוש בצורת פעיל-

ככלל שפת החקיקה היא שפה "אקטיבית" ולא "פסיבית", ולכן יש להעדיף ביטויים בלשון "פעיל" ולא בלשון "סביל". לכן: "המנהל ייתן רישיון", ולא "רישיון יינתן בידי המנהל". **יש להקפיד שלא לקבוע שפעולה תיעשה בלי לציין מי הוא עושה הפעולה.**

פעלים בצורת נקבה רבות -

פעלים בצורת נקבה רבות נכתבים כצורת הפועל בזכר: 'הן יעשו' ולא 'הן תעשינה'.

סדר מילים במשפט

לפחות – מקומו בסוף הביטוי, לדוגמה: שלושה ימים לפחות לפני.....

וחצי – מקומו בסוף הביטוי, לדוגמה: שלוש שנים וחצי.

ה' הידיעה בסמיכויות

סמיכויות שבהן הנסמך הוא פועל בהווה כמו יושב ראש, עורך דין, יוצא דופן וכד' ביידוע אפשריות שתי צורות: **היושב ראש** אך גם **יושב הראש**, **העורך דין** וגם **עורך הדין**, **היוצא דופן** וגם **יוצא הדופן**.

ש' הזיקה - חשוב שלא להשמיטה, לדוגמה: המקום שבו נמצא החפץ או המקום שהחפץ נמצא בו (ולא 'המקום בו נמצא החפץ');

- חשבון הבנק שאליו הועבר התשלום או חשבון הבנק שהתשלום הועבר אליו (ולא 'החשבון אליו הועבר התשלום');

- האזור שרוצים לפנות (ולא 'האזור אותו רוצים לפנות' - מילת 'אותו' אינה נחוצה במשפט זיקה כזה).

מספרים

- בדרך כלל מספרים קטנים (למעט מספרים של סעיפים ופסקאות) נכתבים במילים ומספרים גדולים בספרות (לדוגמה: שבעה ימים אבל 700 מטרים), מכל מקום חשוב שתהיה אחידות באופן כתיבת המספרים.

- במספרים משתיים והלאה שם העצם יבוא ברבים, לדוגמה: שני אנשים, חמישה עשר בניינים, עשרים הודעות; במספר הגדול מעשר (11 ויותר) יכולים שמות עצם מסוימים (בעיקר שמות עצם הניתנים למדידה, כמו למשל: שנה, יום, חודש, מטר, שקל, אחוז, קילו) לבוא גם בצורת יחיד (לדוגמה: אחד עשר יום, שלושים מטר), ואולם בחקיקה ההעדפה היא לצורת רבים גם במקרים אלה.

- עם מילת ההכפלה "פי" תמיד יבוא המספר בזכר, ולכן: פי שניים, פי שלושה.

- מספר סתמי (מספר העומד בפני עצמו ואינו מונה עצמים) יבוא בנקבה, ולכן: "השכר הקובע הוא השכר השנתי מחולק בעשר".

תאריכים

- תאריכים מציינים במספר מונה זכר ובלי ה' הידיעה: 1 באפריל (ובמילים: אחד באפריל, שניים באפריל, עשרה באפריל); ולכן: "יוגש ביום 1 באפריל בכל שנה" (או "ב-1 באפריל בכל שנה"), ולא "ביום ה-1 באפריל בכל שנה".
- ככלל כאשר מציינים תאריך מלא יש לציין גם את התאריך העברי וגם את התאריך הלועזי.
- את התאריך המלא יש לציין כך: ראשית את התאריך העברי - יום, בחודש, שנה, ואחריו את התאריך הלועזי בסוגריים. דוגמה: ה' באייר התשס"ו (3 במאי 2006).

ראשי תיבות וקיצורים

- דוח** – נכתבת בלי גרשיים ומשמשת כמילה בעלת משמעות בצורתה זו. ולכן דוחות, וצורת הפועל לדוות.
- בדרך כלל כותבים מילים שלמות ולא בראשי תיבות: אף על פי, על ידי, מס ערך מוסף, למעט מילים שניתן להן קיצור בהגדרה או מילים הנאמרות כקיצור כמו מלכ"ר, גלי צה"ל וכו'.
- כאשר מונים בהצעת החוק כמה סעיפים יש לומר "סעיפים X עד Y" ואין להשתמש בקיצור "סעיפים X - Y".

☞ **להרחבה בנושא ראו גם:**

האתר של האקדמיה ללשון העברית <http://hebrew-academy.huji.ac.il>

האתר "השפה העברית" www.safa-ivrit.org

הודעה על מינוחי המשפט הפלילי, לפי חוק המוסד העליון ללשון העברית, התשי"ג-1953 (י"פ התשס"ו, עמ' 78)

9. שונות

9.1 מראה מקום ואזכור של חוקים ופקודות

אם חיקוק כלשהו נזכר בפעם הראשונה בהצעת החוק, יבוא בצמוד לו מספור, בסדר רץ, של הפנייה להערת שוליים שבה יצוין מראה המקום של אותו חיקוק, הכולל את מקום הפרסום הרשמי הראשון של החיקוק הנזכר, בציון עמוד הפרסום.

דוגמה:

"הפרשי הצמדה וריבית 15. לא שולם הקנס במועדו, יתווספו עליו הפרשי הצמדה וריבית לפי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961¹, עד לתשלום.

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 192.

☞ במראה המקום של החוק העיקרי ושל כל חוק אחר המתקן בתיקון עקיף יש לציין, נוסף על מקום הפרסום הרשמי הראשון, גם את מקום הפרסום הרשמי של התיקון האחרון לאותו חוק.

דוגמה:

"תיקון סעיף 1 1. בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981¹ (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 1 ...

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 128; התש"ס, עמ' 304

בציון מראה מקום של חקיקה מנדטורית, אם מדובר בחקיקה שפורסמה בחוקי ארץ ישראל, ייעשה שימוש בראשי התיבות "חוקי א"י" ואם מדובר בפרסום בעיתון הרשמי ייעשה שימוש בראשי התיבות "ע"ר".

הנחיות:

- פקודת בריאות העם, 1940 - ע"ר 1065, תוס' 1, עמ' (ע) 191 (א) 239 ;
- פקודת זכות יוצרים – חוקי א"י כרך א', עמ' (ע) 364 (א) 389.

באזכור של פקודות בעלות נוסח חדש יש הבדלים בדרך האזכור של הפקודות השונות הנובעים מהעדר אחידות בנוסח הפרסום המקורי, ויש לאזכר כל פקודה בשמה כפי שפורסם במקור :

עד נוסח חדש מס' 9 - יש לציין את השם בלבד

הנחיות: פקודת העיריות שפורסמה בדיני מדינת ישראל נוסח חדש 8, תאזכר בגוף החוק כ"פקודת העיריות", ואילו במראה המקום שלה בהערת השוליים יירשם "דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197".

בנוסח חדש מס' 10 ו-11 - יש לציין את השם + [נוסח חדש]

הנחיות: פקודת הנזיקין שפורסמה בדיני מדינת ישראל נוסח חדש 10, תאזכר בגוף החוק כ"פקודת הנזיקין [נוסח חדש]" ובמראה המקום שלה בהערת השוליים יירשם "דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266".

בנוסח חדש מס' 12 ואילך - יש לציין את השם + [נוסח חדש] + שנת הפרסום

הנחיות: פקודת המשטרה שפורסמה בדיני מדינת ישראל נוסח חדש 17 תאזכר בגוף החוק כ"פקודת המשטרה [נוסח חדש]", התשל"א-1971, ובמראה המקום שלה בהערת השוליים יירשם "דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 17, עמ' 390".

9.2 תיקוני חקיקת משנה

הצעות חוק יכולות להציע תיקוני חקיקה ראשית בלבד, דהיינו - חוקים ופקודות, וכאשר מדובר בהצעת חוק יסוד - תיקונים לחוק יסוד בלבד. בחקיקה ראשית לא ניתן לתקן חקיקת משנה, כדוגמת תקנות, צווים, כללים וכו'.

9.3 ציון מקוצר של חיקוקים חוזרים

אם חיקוק מסוים מופיע יותר מפעם אחת בהצעת החוק, ניתן לציין בפעם הראשונה שבה הוא נזכר את שמו המלא ובהמשך את שמו המקוצר.

הנחיות:

- חוק העונשין, התשל"ז-1977¹ (להלן - חוק העונשין)...

9.4 שימוש במונחים רישה, סיפה

אם מתייחסים לראשיתו של סעיף חוק או לסופו, ניתן להשתמש בהכללה במונחים "רישה" או "סיפה", בהתאמה, ובלשון נקבה. כך למשל, אם רוצים למחוק או להחליף ראשיתו של סעיף, ניתן, במקום לצטט את הקטע האמור, לומר:

"הרישה עד המילים "X" – תימחק; או

"במקום הרישה עד המילים "X" יבוא "Y".

בדומה, כאשר מתייחסים לסופו של סעיף ניתן לומר "הסיפה החל במילים..."

הסמכה להתקנת "תקנות", "כללים" או "צווים"

המונח "תקנות" מתייחס לחקיקת משנה להבדיל מחקיקה ראשית. "תקנה" מוגדרת בחוק הפרשנות כ"הוראה שניתנה מכוח חוק והיא בת-פעל תחקיקתית".

☞ הוראת הסמכה להתקין חקיקת משנה תנוסח על פי רוב כך: "השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות לעניין...".

☞ בחקיקה ניתן לעשות שימוש בשמות נוספים לחקיקת משנה: **כללים, צווים וחוקי עזר**:

"כללים" - הכוונה על פי רוב לתקנות המותקנות בידי תאגיד שהוקם מכוח חוק כדי להסדיר תחום מקצועי מסוים. **מלכא**: סעיף 18 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958 קובע כי "המועצה רשאית לבטל הכרתה במוסד מוכר, על יסוד כללים שנקבעו על ידיה לביטול הכרה במוסד מוכר". מכוח הסעיף האמור קבעה המועצה להשכלה גבוהה את כללי המועצה להשכלה גבוהה (ביטול הכרה במוסד מוכר), התשמ"ח-1988.

"צו" - במונח צו נעשה שימוש על פי רוב כשמדובר בסמכות שר לקבוע בחקיקת משנה רשימת עניינים. **מלכא**: חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, קובע בסעיף 1 כי "שר הפנים רשאי לקבוע בצווים עסקים טעוני רישוי ולהגדירם..." מכוח הסעיף האמור הותקן צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה-1995.

הסמכה לקבוע צו מקובלת בחקיקה גם כאשר המדובר בשינוי תוספת לחוק, כאשר ניתנת סמכות להאריך תוקפה של הוראת שעה, או כאשר המדובר בעדכון סכומים.

מלכא:

- שינוי התוספת 24. השר רשאי, בצו, לשנות את התוספת.
- תוקף 5. חוק זה יעמוד בתוקפו עד יום כ"ח בתמוז התשס"ח (31 ביולי 2008), ואולם רשאית הממשלה, באישור הכנסת, להאריך בצו את תוקפו, מעת לעת, לתקופה שלא תעלה בכל פעם על שנה אחת.

"חוק עזר" - תקנות המותקנות על ידי רשות מקומית נקראות "חוקי עזר". **מלכא**: סעיף 2 לחוק איסוף ופינוי פסולת למיחזור, התשנ"ג-1993, קובע כי רשות מקומית רשאית "לקבוע בחוק עזר הסדרים לאיסוף ולפינוי פסולת למיחזור בתחומה..."

הוראות מפקודת הפרשנות ומחוק הפרשנות

פקודת הפרשנות וחוק הפרשנות קובעים הוראות בעלות תחולה כללית לעניין פרשנות חקוקים. בין השאר נקבע בהן פירוש למילים ולביטויים הנפוצים בחקיקה, הוראות לעניין פירוש סמכויות וכן הוראות שונות הנוגעות לפרשנות חקוקים. הוראות אלה חלות כל עוד לא משתמעת בחקיקה פרשנות אחרת (ראו סעיף 1 לחוק הפרשנות).

להלן כמה הוראות בפקודה ובחוק האמורים שהשימוש בהן נפוץ בעת ניסוח חקיקה, ושלא הוזכרו לעיל:

☞ **המונח "אדם"** - פירושו "לרבות חברה או התאחדות או חבר בני-אדם, בין שהם מואגדים ובין

שאינם מואגדים".

☞ הביטוי "עד" - ביטוי זה, לעניין זמן, משמעו עד ועד בכלל. אשר על כן כאשר נאמר כי תוקפו של חיקוק מיום X עד יום Y, תקופת התוקף כוללת את יום Y, כלומר החיקוק פוקע ביום שלאחר יום Y.

☞ הביטוי "לפי" - ביטוי זה לעניין חיקוק מסוים משמעו גם לפי התקנות שהותקנו מכוחו של החיקוק. לפיכך כאשר נאמר "לפי הוראות חוק זה" הכוונה גם לחוק וגם לתקנות שהותקנו מכוחו.

☞ יחיד - רבים - האמור בלשון יחיד - אף לשון רבים, במשמע, וכן להפך.

☞ זכר - נקבה - האמור בלשון זכר - אף לשון נקבה, במשמע, וכן להפך.

☞ תקנות ומינויים מכוח חיקוק שבוטל - סעיף 23 לחוק הפרשנות קובע, כי "משבוטל חיקוק בטלים עמו התקנות והמינויים שנעשו מכוחו; ואולם מקום שהחיקוק המבטל קובע הוראות במקום המבוטלות - התקנות והמינויים שנעשו מכוח ההוראות המבוטלות יעמדו בתוקפם עד שיבוטלו בתקנות ובמינויים מכוח החיקוק המבטל". אשר על כן, כאשר מחוקקים חוק חדש המבטל חוק קודם באותו עניין, ממשיכים לחול המינויים והתקנות מכוח החיקוק הקודם עד שיוחלפו, ואין צורך לקבוע הוראת מעבר מפורשת בחוק החדש האומרת זאת. כך למשל גם לאחר חקיקת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, ממשיכים לחול תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964, עד שיוחלפו מכוח תקנות לפי החוק החדש.

☞ פירוש של אזכורים - סעיף 25 לחוק הפרשנות קובע כי "אזכור של חיקוק בחיקוק אחר - כוונתו לחיקוק המאזכר כנוסחו בשעה שנזקקים לו, לרבות ההוראות שנוספו בו והוראות שבאו במקומו בחיקוק אחר". לכן כאשר חוק מאזכר למשל את פקודת החוק הפלילי, 1936, קוראים אותו כאילו הוא מפנה לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (אשר החליף את פקודת החוק הפלילי, 1937). יחד עם זאת כאשר מבטלים חוק, מחליפים חוק או משנים את שמו רצוי לשם "ניקיון" החקיקה לערוך תיקונים עקיפים בסוף החוק המתקן, ולתקן בהתאם לכך את כל האזכורים של החוק בחקיקה ראשית אחרת.

☞ שימוש בסמכות התקנת תקנות או מינוי, בין פרסום חוק לבין תחילת תוקפו - סעיף 19 לפקודת הפרשנות קובע כי "חיקוק שאין תחילתו עם נתינתו, והוא מעניק סמכות להתקין תקנות או לעשות מינוי או כל דבר למען מטרת החיקוק, אפשר להשתמש באותה סמכות - אם אין כוונה אחרת משתמעת - בכל שעה לאחר נתינתו של החיקוק, במידה שהדבר נראה דרוש או ראוי כדי להפעיל את החיקוק ביום תחילת תוקפו; ואולם כל תקנה וכל מינוי וכל דבר שנעשו בכוח אותה סמכות לא יהיה להם תוקף עד יום תחילת תוקפו של החיקוק, אלא אם היתה כוונה אחרת משתמעת מתוך החיקוק, או אם היו התקנה, המינוי או הדבר דרושים להפעלת החיקוק." לפיכך כאשר מחוקקים חוק שמועד תחילתו מאוחר ליום פרסומו ברשומות, ניתן ככלל להתקין תקנות או לערוך מינויים מכוחו, לאחר יום פרסומו ולפני מועד תחילתו, אשר יקבלו תוקף במועד התחילה, ואין צורך לקבוע לכך הוראה מפורשת.

לכל הצעת חוק יתלוו דברי הסבר המסבירים את תוכן ההצעה. דברי ההסבר אינם צריכים להיכתב בלשון משפטית ועליהם להיות ברורים וענייניים, כך שכל מעיין שאינו משפטן יעמוד בלא קושי על כוונת המציעים.

יש לזכור כי דברי ההסבר משמשים לצורך פירוש החוק (ולעתים גם בפרשנות של חוקים אחרים באותו הקשר) ולכן יש לדייק בהם (ראו למשל פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בע"א 2041/08 **רות פסט נ' קצין התמלוגים** (טרם פורסם) (<http://elyon1.court.gov.il/heb/dover/3097491.doc>), שם עשה בית המשפט שימוש בדברי ההסבר להצעת חוק תשלומים לפדויי שבי, התשס"א - 2005, כדי לקבוע ממצא עובדתי שהשפיע על הקניית זכויות לפי חוק אחר - חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950.

דברי ההסבר יכול שיכללו מבוא המסביר את עיקרי המגמה של הצעת החוק והסוקר בקצרה את התיקונים העיקריים, והם יכללו הסבר מפורט שיהיה צמוד לכל סעיף של הצעת הנוסח.

דברי ההסבר יכללו בין השאר את אלה:

- (1) תיאור המצב המשפטי הקיים, והנימוקים המחייבים את הוראות החוק המוצע.
 - (2) עיקרי הוראות החוק המוצע, בלשון עניינית, השינויים הנובעים מתוכם במצב המשפטי הקיים והסברת תוצאותיהם.
 - (3) מקום שהחוק המוצע מסתמך על פסיקה יש לציין את תוכנה ואת אזכורה.
 - (4) מקום שהחוק המוצע מסתמך על המלצות ועדה מקצועית או ועדה בין-משרדית יש לציין את הגורם שמינה את הוועדה, את תאריך מינויה ואת התאריך שבו הגישה את המלצותיה ולתאר בקצרה את הרכבה ותפקידה.
 - (5) מקום שהחוק המוצע מחליף או מבטל הוראות בחוק קיים (סעיפים, סעיפים קטנים או פסקאות) יש להביא את נוסח ההוראות האמורות, כנוסחן ערב החלפתן או ביטולן; אם מספר ההוראות הוא גדול (למשל כאשר המדובר בביטול סימן או פרק בחוק או כאשר מבטלים חוק בשלמותו) ניתן להביא את נוסח ההוראות בנספח לדברי ההסבר.
 - (6) בהתאם לסעיף 39א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, מקום שביצוע הצעת חוק כרוך בהוצאה או בהתחייבות להוצאה מתקציב המדינה, או שהביצוע כרוך בהפחתה של הכנסות המדינה, יש לציין זאת בדברי ההסבר.
 - (7) בהתאם לחוק לציון מידע בדבר השפעת חקיקה על זכויות הילד, התשס"ב-2002, בדברי ההסבר של הצעת חוק, שעל פניה נראה שכרוכה בה, במישרין או בעקיפין, השפעה על זכויותיהם של ילדים יצוינו אלה, לפי העניין:
 - (1) קיומה של פגיעה או קיומו של שיפור הנוגעים לזכויותיהם של ילדים והיקפם, לרבות לעניין תנאי חייהם והשירותים המוקנים להם;
 - (2) הנתונים והמידע ששימשו לקביעת האמור בפסקה (1), אם ישנם.
- ההתייחסות להשפעת הצעת החוק על זכויות הילד, תיעשה בנפרד, בסוף דברי ההסבר להצעת החוק או בסוף דברי ההסבר לסעיף שיש לו השפעה כאמור, תחת הכותרת "השפעה על זכויות הילד".

11.1 תיקון טעות בנוסח של חוק שהתקבל בכנסת

סעיפים 10א ו-10ב לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948 (להלן - פקודת סדרי השלטון והמשפט), קובעים הסדרים לעניין תיקון טעות בנוסח של חוק שנתקבל בכנסת וזו לשונם:

"10א. תיקון טעות בנוסח שנתקבל

(א) לעניין סעיף זה, "הועדה" - הועדה מועדות הכנסת שהחוק היה בטיפול, ואם אינה קיימת עוד - הועדה שהחוק נמצא בתחום עניינה, ובאין ועדה כזאת - הועדה שקבעה לכך ועדת הכנסת.

(ב) נפלה טעות בנוסח של חוק כפי שנתקבל בכנסת וקבעה הועדה, לפי הצעת יושב ראש הכנסת, כי הטעות היא לשונית - טכנית, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות הדפסה, שיבוש של העתקה וכיוצא באלה, רשאית הכנסת, בהחלטה, לתקן את הטעות.

(ג) נתקבלה ההחלטה לתיקון הטעות לפני פרסום החוק ברשומות, יפורסם החוק כמתוקן.

(ד) נתקבלה ההחלטה לתיקון הטעות אחרי פרסום החוק ברשומות, יפורסם התיקון ברשומות בחתימת יושב-ראש הכנסת, ותחילתו של התיקון תהא מיום פרסומו, זולת אם נקבע בהחלטה שתחילתו תהא מיום תחילת החוק.

10ב. תיקון טעות בנוסח שפורסם

נפלה טעות דפוס בנוסח של חוק כפי שפורסם ברשומות לעומת הנוסח שנתקבל בכנסת או תוקן לפי סעיף 10א, יורה שר המשפטים על תיקונה ברשומות.

סעיף 16(ח) לפקודת סדרי השלטון והמשפט קובע הוראות לעניין תיקון טעות בנוסח חדש או בנוסח משולב שהוכן בהתאם להוראות אותו סעיף.

בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 2.3004 "תיקון טעות בחוק שנתקבל - נוהל", אם נתגלתה טעות בנוסח החוק, בין שפורסם ברשומות ובין שטרם פורסם ברשומות, תימסר הודעה על כך לראש תחום (נוסח החוק והרשומות) במשרד המשפטים, וזה יבחן אם אכן מדובר בטעות שיש לתקנה לפי הוראות סעיפים 10א, 10ב או 16(ח) לפקודת סדרי השלטון והמשפט.

תיקוני הטעות יתבצעו כלהלן:

- נפלה טעות בנוסח החוק כפי שהתקבל בכנסת, שהיא טעות לשונית-טכנית, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות דפוס או שיבוש של העתקה (סעיף 10א(ב) לפקודה) יפנה ראש תחום (נוסח החוק) במשרד המשפטים ליושב ראש הכנסת, באמצעות היועץ המשפטי לכנסת, בבקשה להציע לוועדה הנוגעת בדבר להחליט על תיקון הטעות;
- נפלה טעות דפוס בנוסח החוק כפי שפורסם ברשומות לעומת הנוסח שהתקבל בכנסת (סעיף 10ב לפקודה), יפנה ראש תחום (נוסח החוק) לשר המשפטים בבקשה להורות על תיקון הטעות.
- התעורר ספק אצל ראש תחום (נוסח החוק) אם הטעות משמעותית ומחייבת פעולה לפי הנחיה זו, יקבל את חוות דעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה).

11.2 תיקון טעות בנוסח של הצעת חוק ממשלתית שפורסמה ברשומות

ככלל אין הליך לתיקון טעות שנפלה בנוסח של הצעת חוק ממשלתית, ואם מדובר בטעות דפוס, בשיבוש בהעתקה או בהשמטה מקרית, שאינם משמעותיים, נהוג לתקן את הטעות בעת הכנת הצעת החוק לקריאה שניה ולקריאה שלישית בוועדה בכנסת. אם הטעות היא טעות משמעותית, ניתן במקרים חריגים לפרסם נוסח מתוקן של הצעת החוק, בלא הטעות.

12. נוסח חדש ונוסח משולב

סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט קובע את ההסדרים להכנת נוסח חדש ונוסח משולב של חוק.

☞ "נוסח חדש" הוא נוסח של חוק שהיה קיים בארץ ישראל ערב הקמת המדינה, המחיל את כל השינויים הנובעים מהקמת המדינה ורשויותיה ואת כל השינויים שחלו באותו חוק מכוח חקיקה. שר המשפטים רשאי לפרסם ברשומות הצעת נוסח חדש והוא יובא לדיון לפני ועדה מייצעת שהרכבה קבוע בסעיף 16 האמור. הוועדה תבדוק את הנוסח המוצע, אם הוא נאמן בתוכנו לחוק המקורי ומכיל את כל שינויי החקיקה שחלו, ותביא את ההצעה לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת. ועדת החוקה תדון בהצעה, תקבע את הנוסח החדש, והוא יפורסם ברשומות בחתימת שר המשפטים.

☞ "נוסח משולב" הוא נוסח של כל חוק שניתן במדינה (לרבות נוסח חדש) המכיל את כל השינויים שחלו באותו חוק מכוח חקיקה. שר המשפטים רשאי להציע לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת הצעה לנוסח משולב. ועדת החוקה תדון בהצעה, תקבע את הנוסח המשולב, והוא יפורסם ברשומות בחתימת שר המשפטים.

☞ בנוסח חדש ובנוסח משולב מותר לחלק את הוראות החוק באופן שונה, למזגן, להכתירן בכותרות ולשנות את מקומן, לאחד בחוק אחד הוראות של חוקים נפרדים הדנות בנושא אחד ולחלק לחוקים נפרדים הוראות חוק אחד הדנות בנושאים שונים, לשנות את שמו של חוק, לאחד מונחים, לתקן תחביר, לתקן טעויות סופר, ולהביא כל שינוי שבצורה בלבד - כל עוד אין בכל אלה שינוי תוכן.

☞ משרד המבקש ליזום נוסח חדש או נוסח משולב של חוק שבאחריותו יתייעץ, לפני תחילת העבודה, עם ראש תחום (נוסח החוק) במשרד המשפטים.

13. נושאי רוחב בחקיקה

13.1 עבירות הפוסלות אדם לכהונה, לעיסוק או לתפקיד

אם רוצים לתאר סוג עבירות שפוסלות אדם מלשמש בתפקיד מסוים, לא נהוג עוד, ככלל, לנקוט בביטוי (שבו נעשה שימוש בעבר) "עבירה שיש עמה קלון", כיוון ש"קלון" שמשמעותו "פסול מוסרי" הוא ביטוי מטעה ואינו מתאים בהקשר זה. בנסיבות מסוימות גם הרשעה בעבירת רשלנות, שאינה מעידה על חוסר יושר או על פגם מוסרי, יכול שתפסול אדם מכהונה, אם היא מצביעה על כך שהוא גילה חוסר אחריות בנושא הרלוונטי לאותה כהונה.

לפיכך יש להשתמש במונח "עבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש .../אין זה ראוי שיינתן לו". במקרה כזה ההחלטה אם עבירה מסוימת פוסלת אדם מתפקיד פלוני או מעיסוק פלוני מסורה בידי הגורם המינהלי אשר מחליט על המינוי או על מתן הרישיון ולעיתים הסמכות נמסרת לבית משפט. ככלל, אין מקום למסור סמכות זו ליועץ המשפטי לממשלה. כאשר מסורה הסמכות לבית המשפט, יכול שהפניה לבית משפט תהיה של היועץ המשפטי לממשלה או נציגו. לעניין זה יצוין כי ישנם חריגים שבהם מוצדק עדיין לדבר על קלון, כאשר מדובר, למשל, בפסלות לכהן בכנסת בעקבות הרשעה, וישנם גם מקרים שבהם מפרטים בחוק את רשימת העבירות.

ה'תשס"א:

- סעיף 4(א) לחוק מידע גנטי, התשס"א-2000:
"המנהל רשאי לתת רישיון לעריכת בדיקות גנטיות למעבדה רפואית, בתנאים שיקבע, ואם נתקיימו כל אלה..."
- (3) המבקש או מנהל המעבדה, לא הורשע בעבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין זה ראוי שיינתן לו רישיון."
- סעיף 4(ו) לחוק הקולנוע, התשנ"ט-1999:
"לא ימונה לחבר המועצה מי שהורשע בעבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש חבר המועצה."

13.2 קביעת חובת פיקוח לנושאי משרה בתאגיד – שהפרתה עבירה פלילית

העיקרון שלפיו "איש בשל מעשיו ייענש" קיבל משנה תוקף לאחר חקיקתו של תיקון מס' 39 לחוק העונשין, בשנת 1995 (ס"ח התשנ"ה, עמ' 390). לפיכך, ככל שמדובר בענישתם של נושאי משרה בתאגיד בגין מעשי התאגיד, אין לקבוע כי ככל שהתאגיד ביצע עבירה יואשם בה גם נושא המשרה (או שיראו את נושא המשרה כאילו ביצע אותה). תחת זאת, יש לקבוע חובה מפורשת לנושא המשרה לפקח ולעשות ככל שניתן למניעת ביצוע עבירות בידי התאגיד. ביצוע עבירה בידי התאגיד מקימה חזקה שנושא המשרה הפר את חובת הפיקוח שלו, אך עדיין נתונה בידיו אפשרות להוכיח כי "עשה ככל שניתן למילוי חובתו".

נושאי המשרה שעליהם חלה חובת הפיקוח הם אלה שלהם נתונות סמכויות פיקוח על העבודה היומיומית והשוטפת של התאגיד, דהיינו: המנהל הפעיל בתאגיד, שותף, למעט שותף מוגבל, או פקיד האחראי מטעם התאגיד על התחום שבו בוצעה העבירה.

מכיוון שמדובר בהפרת חובת פיקוח על קיום הוראות החוק, מדובר בעבירה משנית לעבירה המבוצעת בידי התאגיד, דבר שצריך לבוא לידי ביטוי בעונש נמוך יחסית לעונש הקבוע לצד העבירה העיקרית.

ה'תשס"א:

- סעיף 15 לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984:
- אחריות 15. (א) נושא משרה בתאגיד חייב לפקח ולעשות כל שניתן למניעת עבירות נושא משרה בתאגיד לפי סעיף 13 בידי התאגיד או בידי עובד מעובדיו; המפר הוראה זו, דינו - קנס כאמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין; לענין סעיף זה, "נושא משרה" - מנהל פעיל בתאגיד, שותף, למעט שותף מוגבל, או פקיד האחראי מטעם התאגיד על התחום שבו בוצעה העבירה.

(ב) נעברה עבירה לפי סעיף 13 בידי תאגיד או בידי עובד מעובדיו, חזקה היא כי נושא משרה בתאגיד הפר חובתו לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן הוכיח כי עשה כל שניתן כדי למלא את חובתו."

הדרכה ליועצים הפרלמנטריים

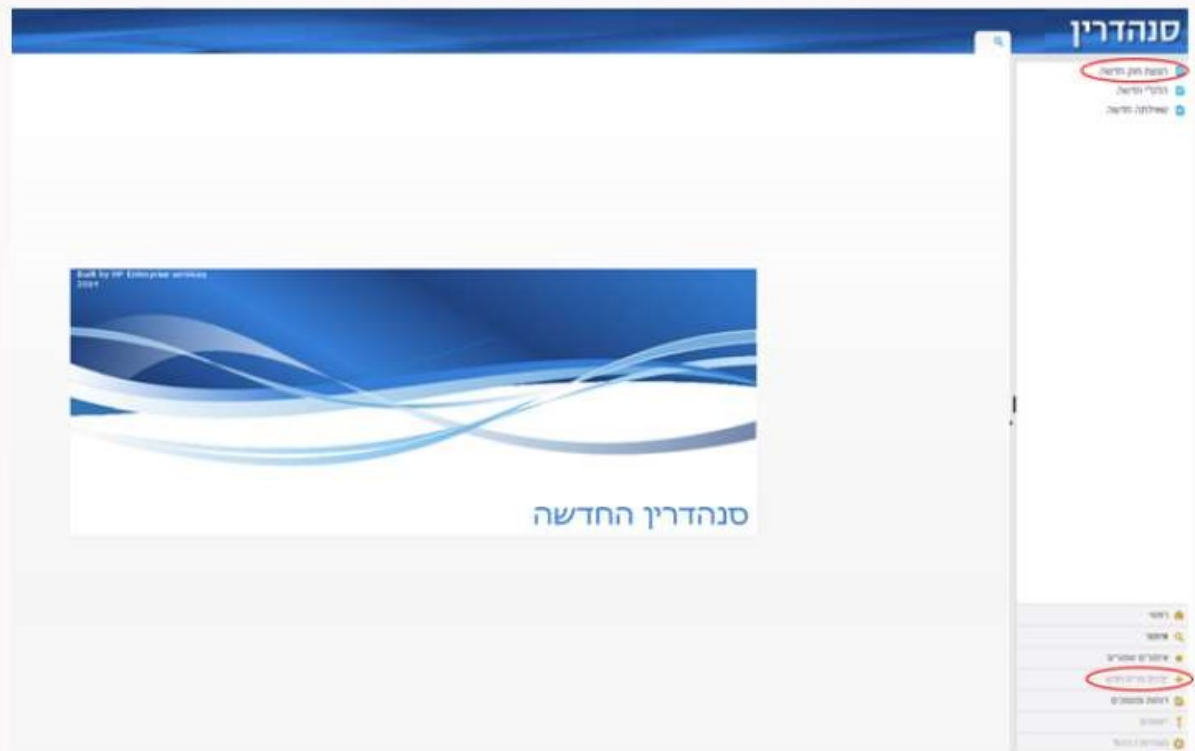
יצירת הצעות חוק ותבנית החקיקה

הלשכה המשפטית
נובמבר 2022

סימולין: 2022-000577

פתיחת פריט חדש בסנהדרין

- בתפריט מסך הבית של הסנהדרין בוחרים באפשרות "יצירת פריט חדש".
- מעל תיפתח רשימת אפשרויות, בה יש לבחור באפשרות "הצעת חוק חדשה".

פתיחת פריט חדש בסנהדרין

הצעת חוק - שלב ראשון

- בשם הצעת החוק כותבים את שמה המלא של הצעת החוק, כולל המילים "הצעת חוק" והשנה העברית והלועזית בה מוגשת ההצעה.
- סוג ההצעה תמיד יהיה "פרטית".
- בלחיצה על כפתור העריכה של יוזמי ההצעה יפתח חלון עם כל שמות חברי הכנסת הנוכחיים – נבחר את כל היוזמים שחתמו על דף החתימות של הצעת החוק. חשוב לשמור על אותו סדר היוזמים כמו בדף החתימות.
- אם הונחה על שולחן הכנסת הקודמת הצעת חוק זהה (מילה במילה), מסמנים בחלון "זהה להצ"ח אחרת" –

"כן".

חלון האפשרויות בו יש להזין את התנונים הראוונים לענין הצעת החוק

פתיחת פריט חדש בסנהדרין

הצעת חוק - שלב שני

- הלחצן "שמירה ופתיחת פריט" ייצור את הפריט החדש.
- השלב הבא הוא העלאת דף החתימות. לאחר העלאתו יפתח מסמך word ייעודי. במסמך זה מצינים את הצעת החוק – את תוכן הצעת החוק בטבלה בעזרת סרגל תבנית החקיקה, ואת דברי ההסבר מחוץ לטבלה תחת הכותרת "דברי הסבר".
- מלבד זאת אין לשנות אף פרט המופיע על גבי הקובץ.
- לאחר סגירת הקובץ הוא יועלה ללשונית המסמכים תחת השם "הצעת חוק לדיון מוקדם – מקור". אין להעלות מסמכים נוספים מלבד אלה.

פתיחת פריט חדש בסנהדרין

[illegible]

לאחר שממלאים את כל השלבים הללו מגישים את הצעת החוק למזכירות באמצעות הלחץ "קידום", בו בוחרים "קדם למזכירות". כל עוד לא מקדמים את הצעת החוק ניתן להמשיך ולערוך את הפריטים בה, אך מרגע הקידום הטיפול בהצעת החוק עובר למזכירות.

דף חתימות

- בראש הדף יש להזין את המספר הפנימי של הצעת החוק.
- לשים לב שדף החתימות הוא של הכנסת הנוכחית.
- יש לכתוב את שם הצעת החוק המלא כולל שנה עדכנית (נ)

[illegible]

*סריקת דף החתימות צריכה להיות צבעונית.

החתימות

סדר היוזמים צריך להתאים לסדר בסנהדרין (ניתן לבקש מאיתנו לשנות את הסדר).

יוזמים אינם מצטרפים - יש לשים לב לכוונת חברי הכנסת.

החתימות צריכות להיות מקוריות ולא מועתקות במחשב.

מס' פנימי: המסמכים
(תקנון על חוק - סדר בסנהדרין)

הכנסת העשרים וארבע
דף חתימות -- הצעת חוק פרטית

נא לרשום בטופס זה את שם הצעת החוק ואת שמות חברי הכנסת היוזמים והמצטרפים, בגורד, כפי שהוצגו בסנהדרין. את חברי הכנסת יש להחזים בתחילתם הסקורית (ולא בחוזמת) על גבי נייר זה (ניתן לצרף נסח דפי החתימות). סדר הונת שמות חברי הכנסת בסנהדרין ייחשב כקביעת סדר הופעתם על גבי הצעת החוק.

שם הצעת החוק: הצעת חוק איגוד תורה (חוק - חוק חוק אגודת) האגודה-2021

שמות הליטים היוזמים	שמות הליטים המצטרפים
1. ישראלי יואב	1.
2. כהן אריאל	2.
3. צ. צ.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.
9.	9.
10.	10.
11.	11.
12.	12.
13.	13.
14.	14.

אישור במופת הכנסת:
תאריך: _____ חתימת במופת הכנסת: _____
או: חתימת המסמכים - רצ"ב הצעת חוק ליוזם לעזיבת הבקורות

כך צריכה להיראות הצעת חוק

*הפרטים המופיעים לפני גוף ההצעה מתעדכנים אוטומטית
בסנכדרין, אין לערוך בהם שינויים בקובץ עצמו.

מספר פנימי
ומספר הכנסת

רשימת היוזמים

שם מלא

גוף ההצעה

מספר פנימי: 0000000

הכנסת העשרים וארבע

יוזמים: חברי הכנסת
ישראל ישראלי
בנימין בנימינהו
גדי גדעוני

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חינוס לפעוטות), התשפ"א-2021

1.	בחוק לימוד חובה, התש"ט-1949: (להלן – החוק העיקרי, בסעיף 1 –	תיקון סעיף 1
(1)	אחרי ההגדרה "רשות חינוך מקומית" יבוא:	
	"פעוט" פירושו – אדם שבראשית שנת הלימודים היה באחד הגילים משלושה חודשים עד שלוש שנים;	
(2)	בהגדרה "הורים", במקום "של ילד או של נער" יבוא "של פעוט, של ילד או של נער";	
(3)	בהגדרה "מוסד חינוך", אחרי "ללימוד שיטתי" יבוא "לפעוטות";	
2.	בסעיף 6א(1) לחוק העיקרי, לפני "מי שחל עליו" יבוא "פעוט או".	תיקון סעיף 6
3.	בסעיף 7 לחוק העיקרי, בכל מקום, אחרי "לילדים ולנערים" יבוא "או חינוך חינוס לפעוטות".	תיקון סעיף 7
4.	בסעיף 7א לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "א" ואחריו יבוא:	תיקון סעיף 7א
	"(ב) הורה המבקש לרשום את ילדו הפעוט למוסד חינוך שמחוץ לאזור מגוריו יגיש בקשה מנומקת בכתב למנהל מחלקת החינוך המקומית כהגדרתה בחוק הרשויות המקומיות (מנהל מחלקת חינוך), התשס"א-2001."	
5.	אחרי סעיף 7א לחוק העיקרי יבוא:	הוספת סעיף 7ב

שם הצעת החוק

**שם ההצעה צריך להיכתב באופן מלא ומדויק*

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חינוס לפעוטות), התשפ"א–2021

לדוגמה:

- השם תמיד יתחיל במילים "הצעת חוק".
- לאחר מכן יופיע שם החוק אותו רוצים לתקן.
- בסוגריים ייכתב "תיקון" ולאחריו מקף רחב ונושא הצעת החוק.
- בסוף יכתבו השנה העברית והלועזית עם מקף רחב ביניהן.

שם הצעת החוק

**שם ההצעה צריך להיכתב באופן מלא ומדויק*

הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 19) (פסילת ראיה), התשפ"ב-2021

לדוגמה:

- כך יש לכתוב שמה של הצעת חוק שמבקשת לתקן פקודה (פקודה מתקופת השלטון הבריטי, מועצת המדינה הזמנית או פקודה בנוסח חדש)

גוף הצעת החוק

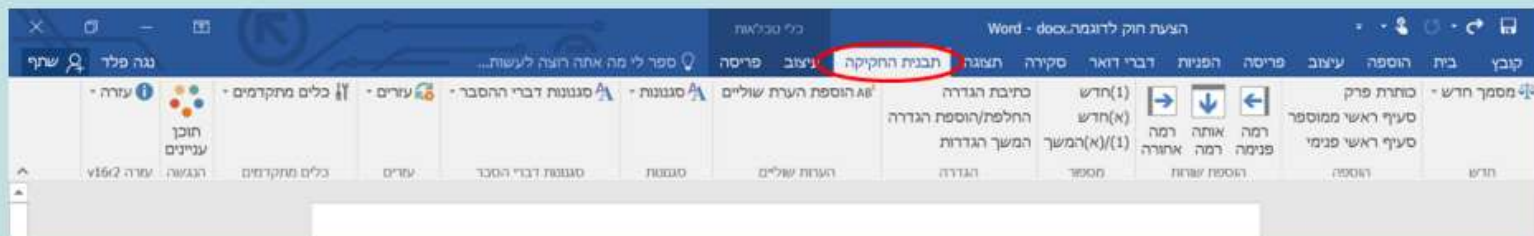
- יש לכתוב את סעיפי הצעת החוק בתוך הטבלה המיועדת לכך, בהתאם לכללי תבנית החקיקה.
- הסעיפים של הצעת החוק צריכים להיות מנוסחים באופן פשוט, ברור ומדויק.

יזהר חוק שלא יוגש בהתאם לתבנית החקיקה עשויה להיות מוחזרת
לביצוע התיקונים הנדרשים.

[illegible]

תבנית החקיקה

- תבנית החקיקה משמשת את כל העוסקים בהצעת החוק – החל במנסח ועד לפרסום ברשומות לאחר שההצעה מתקבלת, לכן חשוב להקפיד על הכללים של התבנית ולעבוד לפיהם.
- כל הפעולות הקשורות בתבנית החקיקה מצויות בסרגל הכלים של תוכנת ה-Word. (אם היא לא מופיעה במחשב שלכם, יש ליצור קשר עם המחשוב כדי שיסייעו בהתקנה).

תבנית החקיקה

הוספת שורות

- תחת לשונית "הוספה" ניתן להוסיף לתבנית הצעת החוק שורות שמותאמות למטרתן - לא להשתמש ב-Enter.
- אם מבקשים להוסיף כותרת לפרק – יש לכך כפתור ייעודי. אם מבקשים להוסיף סעיף חדש לחוק, נעשה זאת באמצעות הלחצן "סעיף ראשי פנימי".

הוספת סעיף 7ב' 5'

אחרי סעיף 7א לחוק העיקרי יבוא:

7ב' "ארנונה

השר רשאי, בהתייעצות עם שר הפנים, בצו שיפורסם ברשומות, להעניק לוועד שהוכר, או לאדם שנתמנה על ידיו כרשות חינוך מקומית, את הסמכות להטיל על תושבי השטח שהוא תחום השיפוט של אותה רשות חינוך מקומית, ולגבות מהם ארנונה לכיסוי ההוצאות הכרוכות במילוי החובות המוטלות על רשות החינוך המקומית לפי חוק זה."

כך למשל נראית שורה שנוספה באמצעות הלחצן "סעיף ראשי פנימי":

כותרת שוליים לסעיף החדש

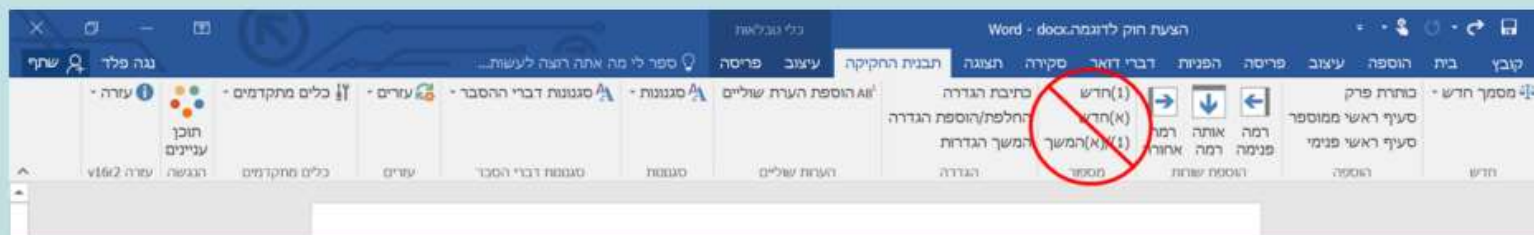
מספר הסעיף החדש בחוק העיקרי

תוכן הסעיף החדש

תבנית החקיקה

מספור סעיפים

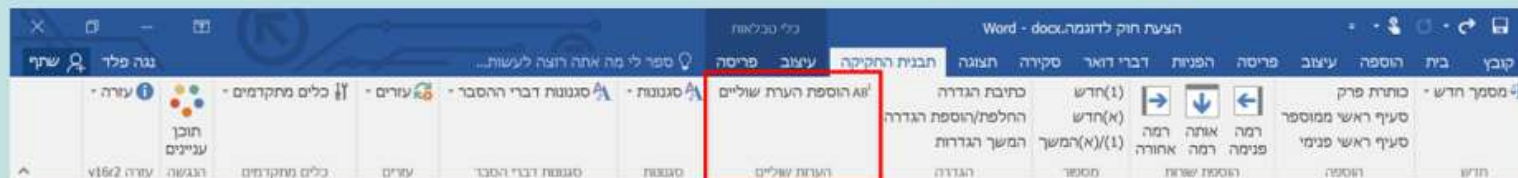
יש למספר תמיד באופן ידני, ולא כמספור אוטומטי. לא משתמשים במספור האוטומטי המופיע בסרגל החקיקה.

תבנית החקיקה

הערות שוליים

כאשר מזכירים חוק קיים יש להוסיף בהערת שוליים את המקום בו פורסם החוק לראשונה.

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חניס לפעוטות), התשפ"א–2021		
תיקון סעיף 1	1.	בחוק לימוד חובה, התשי"ט–1949 ¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
	(1)	אחרי ההגדרה "רשות חינוך מקומית" יבוא :

החוק הקיים בהצעת החוק

הערת השוליים בתחתית העמוד עם מראה המקום שלו.

1 ס"ח התשי"ט, עמ' 287.

כתיבת הצעת חוק

נניח שאנחנו רוצים להגיש הצעת חוק שתתקן את חוק לימוד חובה כך שתאפשר חינוך חנם לפעוטות מגיל שלושה חודשים.

- ראשית נחפש סעיפים בחוק שיש להם קשר הגיוני לתיקון אותו נרצה להוסיף, את התיקון נמקם בסמוך אליהם.
- בדוגמה שלנו עיקר התיקון יהיה להוסיף את המילה "פעוט" בכל מקום בו מוזכרות זכויותיהם של ילדים לחינוך חנם.
- אחר כך ננסח את שם הצעת החוק, בהתאם לחוק אותו מבקשים לתקן.
במקרה שלנו –

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חנם לפעוטות), התשפ"א–2021

למידע נוסף אודות הפנייה לחוק אותו מתקנים ראו עמוד 24 בחוברת הסגולה

כתיבת הצעת חוק

הפניה לחוק אותו מתקנים

הערת שוליים לאזכור החוק

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חינם לפעוטות), התשפ"א–2021		
תיקון סעיף 1	1.	בחוק לימוד חובה, התש"ט–1949 ¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
	(1)	אחרי ההגדרה "רשות חינוך מקומית" יבוא:
		"פעוט" פירושו – אדם שבראשית שנת הלימודים היה באחד הגילים משלושה חודשים עד שלוש שנים; "
	(2)	בהגדרה "הורים", במקום "של ילד או של נער" יבוא "של פעוט, של ילד או של נער; "
	(3)	בהגדרה "מוסד חינוך", אחרי "ללימוד שיטתי" יבוא "לפעוטות, "

בכותרת השוליים נפרט את מהות הסעיף

הסעיף הראשון תמיד יפנה לחוק המתוקן בשמו המלא. אם עושים בו מספר תיקונים יש לכתוב "(להלן – החוק העיקרי)" לשם קיצור.

* במקרה זה נעשו מספר תיקונים באותו הסעיף ולכן כל תיקון יאוספר בנפרד.

למידע נוסף אודות כתיבת הגדרה ראו
עמודים 26-27 בחוברת הסגולה

כתיבת הצעת חוק

הוספת הגדרה

- הגדרות נכתבות בסדר אלפביתי, מלבד ההגדרה "השר" שמקומה בסוף רשימת ההגדרות.
- אם אנחנו מוסיפים הגדרה לרשימת הגדרות קיימת, נמקם אותה ברשימה במקום המיועד מבחינת סדר אלפביתי.
- הגדרה תיכתב ברמה אחת פנימה מהרמה הראשונה.

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חינם לפעוטות), התשפ"א–2021

תיקון סעיף 1	1	בחוק לימוד חובה, התשי"ט–1949 ¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
	(1)	אחרי ההגדרה "רשות חינוך מקומית" יבוא:
		"פעוט" פירושו – אדם שבראשית שנת הלימודים היה באחד הגילים משלושה חודשים עד שלוש שנים; "
	(2)	בהגדרה "הורים", במקום "של ילד או של נער" יבוא "של פעוט, של ילד או של נער; "
	(3)	בהגדרה "מוסד חינוך", אחרי "ללימוד שיטתי" יבוא "לפעוטות; "

* בדוגמה זו מופיע חוק ישן
משנת 1949, בו ההגדרות לא
נכתבו מראש בסדר אלפביתי
לכן נמקם את ההגדרות
החדשות בסדר הילוך אחר.

למידע נוסף אודות תיקון, הוספה, החלפה או ביטול סעיף ראו עמודים 27-32 בחוברת הסגולה

כתיבת הצעת חוק

תיקון תוכן סעיף

בדוגמה שלפנינו אפשר לראות תיקון של סעיף באמצעות החלפה של טקסט או הוספה של טקסט.

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – חינוך חינוך לפעוטות), התשפ"א–2021

תיקון סעיף 1	1.	בחוק לימוד חובה, התש"ט–1949 ¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
	(1)	אחרי ההגדרה "רשות חינוך מקומית" יבוא:
		"פעוט" פירושו – אדם שבראשית שנת הלימודים היה באחד הגילים משלושה חודשים עד שלוש שנים; "
	(2)	בהגדרה "הורים", במקום "של ילד או של נער" יבוא "של פעוט, של ילד או של נער; "
	(3)	בהגדרה "מוסד חינוך", אחרי "ללימוד שיטתי" יבוא "לפעוטות, "
תיקון סעיף 6	2.	בסעיף 6(א)(1) לחוק העיקרי, לפני "מי שחל עליו" יבוא "פעוט או "
תיקון סעיף 7	3.	בסעיף 7 לחוק העיקרי, בכל מקום, אחרי "ילדים ולנערים" יבוא "או חינוך חינוך לפעוטות".

החלפה של טקסט

הוספה של טקסט אחרי טקסט אחר

הוספה של טקסט לפני טקסט אחר

הוספה אחרי טקסט בכל מקום שבו הוא מופיע בסעיף

כתיבת הצעת חוק

הוספת סעיף קטן

- לעיתים נרצה להוסיף סעיפים קטנים לסעיף ראשי קיים.
- במצב זה נסמן את האמור בסעיף הקיים "(א)" ואחריו נוסיף את הסעיף הקטן המבוקש.
- סעיף קטן חדש יכתב ברמה אחת פנימה.

תיקון סעיף 7א	4.	בסעיף 7א לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:
		"(ב) הורה המבקש לרשום את ילדו הפעוט למוסד חינוך שמחוץ לאזור מגוריו יגיש בקשה מנומקת בכתב למנהל מחלקת החינוך המקומית כהגדרתה בחוק הרשויות המקומיות (מנהל מחלקת חינוך), <u>התשס"א</u> –2001."

רמה אחת פנימה

כתיבת הצעת חוק

הוספת סעיף

- הוספת סעיף חדש צריכה להתבצע במקום המתאים לו ביותר בחוק.
- אין לשנות את המספור הקיים בחוק (גם במקרה של מחיקת סעיפים).
- אם מוסיפים סעיף באמצע החוק אותו מתקנים, יש לקרוא לו על שם הסעיף שלפניו בתוספת אות או מספר, לפי הנדרש.
- יש לתת לכל סעיף חדש כותרת שוליים.

הוספת סעיף 7ב		5.	אחרי סעיף 7א לחוק העיקרי יבוא:
השר רשאי, בהתייעצות עם שר הפנים, בצו שיפורסם ברשומות, להעניק לוועד שהוכר, או לאדם שנתמנה על ידיו כרשות חינוך מקומית, את הסמכות להטיל על תושבי השטח שהוא תחום השיפוט של אותה רשות חינוך מקומית, ולגבות מהם ארנונה לכיסוי ההוצאות הכרוכות במילוי החובות המוטלות על רשות החינוך המקומית לפי חוק זה.	7ב.	"ארנונה"	

כותרת שוליים לסעיף החדש

*סעיף חדש יוכנס לטבלה
באמצעות הלחצן "סעיף ראשי
פנימי" שבסרגל תבנית
החקיקה.

כתיבת הצעת חוק

תיקון עקיף

- תיקון עקיף נועד לעריכת תיקונים בודדים בחוק שאיננו החוק העיקרי.
- בסעיף של התיקון העקיף נאזכר את החוק הנוסף שבו אנחנו מבקשים לערוך תיקונים, ממש כמו בסעיף הראשון של הצעת החוק.

6.	תיקון חוק חינוך ממלכתי	בחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 ² , בסעיף 9, הסיפה החל במילים "ובתנאי נוסף שמוסד" – יימחק.

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 287.
² ס"ח התשי"ג, עמ' 137.

כותרת השוליים של
תיקון עקיף

הערת השוליים בתחתית העמוד
מפנה לספר החוקים בו פורסם החוק
לראשונה.

הצעות חוק זהות - המסלול המהיר

- רלוונטי רק להצעות חוק מהכנסת ה-24
- הצעות חוק זהות שאינן מהכנסת ה-24 לא יקבלו קדימות אך יש לציין גם לגביהן לאיזו הצעה הן זהות.
- הנוסח: "הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת ה-X על ידי חבר הכנסת Y וקבוצת חברי הכנסת (פ/543/24).

כללי	מסמכים	היסטוריה	תהליך	דיונים	תקציר	מיזוג	פיצול	רציפות	שמות קודמים	מציעים קודמים
הדפסת המסמך	שלחת המסמך בדוא"ל	הוספת מסמך	פתיחת המסמך לקריאה	פתיחת המסמך לעריכה	ערכון מידור ושארץ	מחיקת המסמך	ריכוז מסמכים			
תאריך המסמך	סוג	שם מסמך								
08/04/2021	הצעת חוק לזיון מקדש - מקרי	הצעת חוק לזיון מקדש - מקרי								
08/04/2021	דף חתימות	דף חתימות מקרי								
14/04/2021	הצעת חוק לזיון מקדש - עתק להנחה	הצעת חוק לזיון מקדש - עתק להנחה								

*חשוב לשים לב שהקובץ שמעלים הוא העותק להנחה (שעבר תיקונים של הייעוץ המשפטי), ולא הקובץ במקור.

דברי הסבר

מטרת דברי ההסבר היא להבהיר את הצעת החוק ורצוי שיכללו את:

- הרקע לחקיקתה, המצב הקיים.
- הסבר אודות הכלי המשפטי המוצע ו/החוק הקיים.
- במידה וההצעה ארוכה – הסבר אודות כל סעיף.
- כיצד ההסדר המוצע יביא להגשמת המטרות.

דברי הסבר

הזכות לחינוך היא זכות יסוד בסיסית ואחריות המדינה למימושה עוגנה בחקיקה, ברמות שונות, לאורך השנים.

לחינוך בגיל הרך נודעת השפעה מכרעת על התפתחות האדם. החינוך לו זוכים פעוטות נגילאי אפס עד שלוש משמעותי ביותר להתפתחותם הפיזית, הקוגניטיבית והנפשית. ללא טיפול נאות וסביבה תומכת ומאתגרת, התפתחות הפעוט עלולה להיפגע. למצער, פעוטות רבים אינם זוכים לחינוך וטיפול ראויים, והמדינה אינה מספקת מענה מתאים.

מעונות לפעוטות עולים הון עתק בישראל, החל מ-2,300 שקלים חדשים לחודש בגנים שמפוקחים על ידי משרד הכלכלה והתעשייה ועד 4,000 שקלים חדשים לחודש במעונות יום פרטיים. יש להדגיש כי מספר המקומות בגנים המפוקחים מוגבל, לכן בפני ההורים עומדות שתי ברירות קשות: לרשום את ילדיהם למעון פרטי ולקרוס תחת הנטל הכלכלי או לחלופין לוותר על שליחת הפעוט ובכך למנוע ממנו את זכות היסוד והסביבה התומכת לה הוא זקוק.

המצב הקיים מגדיל פערים חברתיים-כלכליים ויוצר חוסר שוויון הזדמנויות לפעוטות כבר בתחילת חייהם ובשלב משמעותי בהתפתחותם. על המדינה מוטלת החובה לאפשר שוויון הזדמנויות בחינוך, שוויון אשר ניתן לקדם רק על ידי מתן חינוך חינם טאوت לפעוטות. יודגש שהצעת החוק אינה מחילה חובת לימוד על הפעוטות, אלא מחייבת את המדינה לספק לימוד חינם לפעוטות שהוריהם מעוניינים בכך.

העלות הכספית של החוק המוצע אומנם רבה, אך חלק ניכר מעלות זאת יכולה להיחסך על ידי כניסת הורים שטלצים להישאר בבית עם ילדיהם למעגל העבודה. כיוון שמדובר באוכלוסייה שהיא נשית ברובה, השתלבותן של נשים אלו במעגל העבודה תגדיל את השוויון המגדרי ותעצים את מעמד האישה. הכניסה למעגל העבודה תשפר את מצבן הכלכלי של המשפחות, בכך שתוריד את תלותן בקצבאות הביטוח הלאומי, ובנוסף תתרום להגדלת התוצר הלאומי ולגידול בגביית המסים. על כן, מוצע לקבוע כי חוק לימוד חובה יחול גם על פעוטות מגיל שלושה חודשים ומעלה, באופן שיחייב את המדינה להעניק חינוך חינם לפעוטות שהוריהם מעוניינים בכך.

הצעת חוק זוהי הנוחה על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת דניאלה דניאלי וקבוצת חברי הכנסת (561/23/פ).

הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת ניצן ניצני (840/23).

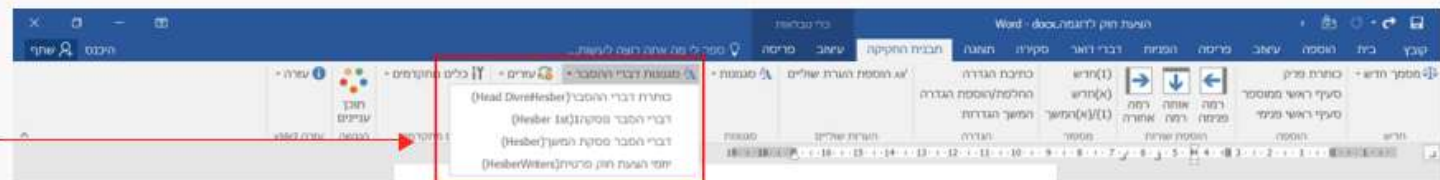
בתחתית יצוין הצעת חוק הדומות בעיקרן או זהות

דברי הסבר

נקודות נוספות

- דברי ההסבר צריכים להיות ממוקדים וענייניים, ללא אזכורים פרסונליים או אמירות מגמתיות מדי.
- אורכם של דברי ההסבר צריך להיות כעמוד אחד – חשבו על כך שהם נועדו לפשט את הצעת החוק ולא לסבך בפרטים.
- אין צורך בהערות שוליים, אך אם מזכירים מסמך או מאמר יש לכתוב את שמו המלא.

גם לדברי ההסבר יש לחצן
בתבנית החקיקה המשמש
לעיזובם.
אין צורך בטאבים בשביל ליצור
הלחצות – פשוט סמנו את "דברי
הסבר פסקת המשך".

למה החזירו לי את ההצעה?

הנוסח שצורף הוא נוסח מקור
של הצעה זהה ולא עותק
להנחה (הנוסח שתוקן על ידי
הייעוץ המשפטי)

ההצעה לא כתובה בתוך טבלה
של תבנית החקיקה

יש בעיות בדף החתימות
הדורשות תיקון או החתמה
מחדש

**לאחר התיקון יש לקדם מחדש את ההצעה ולהודיע למתמחה שטיפל בה שהיא קודמה.*

טלפונים ליצירת קשר עם צוות הייעוץ המשפטי לוועדה (לחיוג פנימי בכנסת – 4 ספרות אחרונות)

<u>שם הוועדה</u>	<u>מס' טלפון</u>
ביקורת המדינה	02-640-8630
חוץ וביטחון (כולל נושאי ביטחון פנים)	02-640-8647
חוקה, חוק ומשפט	02-640-8653 02-640-8627
חינוך, תרבות וספורט	02-640-8095
כלכלה	02-640-8655
כנסת	02-640-8615
כספים	02-640-8620 02-640-8514
מדע וטכנולוגיה	02-640-8095
עבודה, רווחה ובריאות	02-640-8654
פנים והגנת הסביבה	02-640-8630
קידום מעמד האישה ושוויון מגדרי	02-640-8653

הצעות החוק מוצגות במאגר החקיקה הלאומי משלב ההנחה לדיון המוקדם

עמוד הבית » פעילות הכנסת » החקיקה » מאגר החקיקה הלאומי » הצעות חוק

מאגר החקיקה הלאומי

באתר זה מוצג לראשונה מידע על כלל חוקי מדינת ישראל, על הצעות החוק בהליך חקיקה או שהליך חקיקתן נעצר ועל החוקים שחקיקתם הושלמה. לכל חוק מדינת ישראל יש דף במאגר ובו מוצגים היסטוריית החקיקה מאז נחקק לראשונה וכל תיקוניו. לכל תיקון חוק ולכל הצעת חוק יש דף במאגר ובו מוצגים נוסחי הצעת החוק, וכן "דברי הכנסת" והפרוטוקולים של הדיונים בוועדות הכנסת.

על המאגר | מילון מונחים | שאלות ותשובות | מידע נגיש על חקיקה

על המאגר

הצעות חוק

חוקים

חוקי מדינת ישראל

הכנסת הנוכחית

כל הצעות החוק

כל הצעות החוק שהוגשו בכנסת הנוכחית - לכל הצעת חוק דף משלה המפרט את שלב החקיקה שהיא נמצאת בו, את הסטטוס הנוכחי, את סוג ההצעה (ממשלתית, פרטית או של ועדה), את הוועדה המטפלת, ואת חברי הכנסת שהציעו אותה (בהצעות פרטיות). כמו כן מוצגים נוסחי הצעת החוק בקריאות השונות, וכן "דברי הכנסת" והפרוטוקולים של דיוני ועדות הכנסת, ולצד כל אחד מהם קישור לשידור דיגיטלי הוועדה ולפרוטוקול המסונכרן של ישיבות המליאה. עוד מוצגים נתונים על אירועים ב"ח"י ההצעה", כגון פיצול, מיזוג והחלת דין רציפות.

חיפוש לפי מילה בשם הצ"ח

כולל שמות קודמים

הכנסת העשרים וארבע

סוג הצ"ח

24/5 ממספר

24/5 עד מספר

ח"כ המציע

כולל מציעים קודמים

מעמד ח"כ המציע

הוועדה המטפלת

סדרת פרסום לקריאה ראשונה

מספר חוברת

מצב הצ"ח

רק בתהליך או שעברו: ☐ רציפות ☐ מיזוג ☐ פיצול

נמצאו 3083 תוצאות

על החיפוש - הסבר

חיפוש

ניקוי

התוצאות מסוננות לפי שלב החקיקה והסטטוס הנוכחי של הצעות החוק כמפורט להלן

נקה סינון

דיון מוקדם(2626)	קריאה ראשונה(143)	קריאה שנייה - שלישית(41)	החקיקה הושלמה(38)	החקיקה נעצרה(235)
לפני דיון מוקדם(2515) לא התקבלו(111)	בהכנה בוועדה(107) לדיון במליאה(36) לא התקבלו(0)	בהכנה בוועדה(33) לדיון במליאה(6) לא התקבלו(2)		

דיון מוקדם(2626)	קריאה ראשונה(143)	קריאה שנייה - שלישית(41)	החקיקה הושלמה(38)	החקיקה נעצרה(235)	
⚡ לפני דיון מוקדם(2515) ⚡ לא התקבלו(111)	⚡ בהכנה בוועדה(107) ⚡ לדיון במליאה(36) ⚡ לא התקבלו(0)	⚡ בהכנה בוועדה(33) ⚡ לדיון במליאה(6) ⚡ לא התקבלו(2)			
הכנסת	שם הצ"ח	סוג הצ"ח	שלב	סטטוס נוכחי	תאריך הדיון האחרון
24	הצעת חוק הגנה על עובדים (חשיפת עבירות ופגיעה בטוהר המידות או במינהל התקין) (תיקון - הארכת תקופת ההתיישנות בתביעה של חושף שחיתות נגד מעסיקו), התשפ"א-2021 (פ/940/24)	פרטית		בהכנה לקריאה הראשונה בוועדה	03/01/2022
24	הצעת חוק חומרי נפץ (תיקון מס' 5), התשפ"ב-2021 (מ/1473)	ממשלתית		אושרה בוועדה לקריאה שנייה-שלישית	03/01/2022
24	הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 259) (פטור ממס על מענק לזוכה בתחרות במסגרת המשחקים האולימפיים או הפאראלימפיים), התשפ"ב-2021 (מ/1468)	ממשלתית		בהכנה לקריאה שנייה-שלישית בוועדה	03/01/2022
24	הצעת חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017 ו-2018) (תיקון מס' 7) (הארכת תוקף הוראת מעבר), התשפ"ב-2022 (מ/1492)	ממשלתית		לדיון במליאה לקראת הקריאה הראשונה	03/01/2022
24	הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 137 והוראת שעה), התשפ"ב-2022 (מ/1457)	ממשלתית		לדיון במליאה לקראת קריאה שנייה-שלישית	03/01/2022
24	הצעת חוק איסור שימוש בחקירה של מי שנפגע מינית, בממצאי טיפול נפשי וביומנים אישיים (תיקוני חקיקה), התשפ"א-2021 (פ/1860/24)	פרטית		בהכנה לקריאה הראשונה בוועדה	03/01/2022
24	הצעת חוק איסור שימוש בחקירה של מי שנפגע מינית, בממצאי טיפול נפשי וביומנים אישיים (תיקוני חקיקה), התשפ"א-2021 (פ/1187/24)	פרטית		בהכנה לקריאה הראשונה בוועדה	03/01/2022
24	הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (הסרת חיסיון), התשפ"א-2021 (פ/970/24)	פרטית		מוזגה עם הצעת חוק אחרת	03/01/2022
24	הצעת חוק חיסיון על טיפול נפשי בהליכים משפטיים שעניינם עבירות מין (תיקוני חקיקה), התשפ"א-2021 (פ/464/24)	פרטית		בהכנה לקריאה הראשונה בוועדה	03/01/2022

מאגר המסמכים והפרסומים – נוסחי הצעות החוק לדיון המוקדם

עמוד הבית « פעילות הכנסת » החקיקה « מאגר פרסומים ומסמכים »

מאגר פרסומים ומסמכים

בדף זה מוצגים מסמכים אלה: הפרסום הרשמי של החוקים (החוקים כפי שהתקבלו בכנסת ופורסמו ברשומות, חוקים בנוסח חדש ובנוסח משולב, פקודות מועצת המדינה הזמנית ותיקוני טעות); הצעות החוק שהונחו על שולחן הכנסת לקריאה השנייה והשלישית (ולוחות תיקונים שלהן, אם היו), הצעות החוק שהונחו לקריאה הראשונה ופורסמו ברשומות והצעות החוק שהונחו לדיון מוקדם. נוסחי הצעות החוק בכל הקריאות מוצגים מהכנסת העשרים ואילך.

נוסח הצעות חוק לדיון מוקדם

הצעות החוק שהונחו על שולחן הכנסת לדיון מוקדם

סינון לפי

ניקוי

כנסת:

נבחרו 1 כנסות

כנסת: 24

10 תוצאות

מספר פרטי:

פ / 24 /

מילה בשם:

שנה עברית:

מתאריך:

עד תאריך:

נוסח הצעות חוק לדיון מוקדם

נמצאו 2938 תוצאות

תאריך הנחה	מספר פרטי	למסמך	שם הצעת החוק לדיון מוקדם	סטטוס נוכחי
3.1.2022	2938/24/פ		הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון - ביטול עבירה פלילית על פרסום תחלואה נפשית של קטין), התשפ"ב-2022	הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם לדף הצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי
3.1.2022	2937/24/פ		הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון - ביטול הגנת קטין מפני פרסומים מזיקים במקרה של טיפול ואשפוז פסיכיאטריים), התשפ"ב-2022	הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם לדף הצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי
3.1.2022	2936/24/פ		הצעת חוק מרכזי חירום ושליטה ביישובים סמוכי גבול, התשפ"ב-2022	הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם לדף הצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי
3.1.2022	2935/24/פ		הצעת חוק חילוט תקבולי עבירה בפשיעה חקלאית, התשפ"ב-2022	הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם לדף הצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי
3.1.2022	2934/24/פ		הצעת חוק מאבק בנטילת דמי חסות (אכיפה וענישה) (תיקוני חקיקה והוראת שעה), התשפ"ב-2022	הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם לדף הצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי